

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Kulturní aspekty myslivosti

Magisterská diplomová práce

Bc. Tereza Škrnová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Daniel BÍNA, PhD.

Olomouc 2020

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že ačkoliv jsem se v době sepisování práce účastnila kurzu o první myslivecký lístek, nejednalo se o etnografický výzkum, ale pouze o osobní zájem.

Prohlašuji, že jsem příloženou práci „Kulturální aspekty myslivosti“ vypracovala samostatně a použité zdroje jsem uvedla v seznamu pramenů a literatury.

Celkový počet znaků práce (bez poznámek pod čarou a závěrečných seznamů) činí 150 802

V Olomouci dne

Podpis:

Název práce: Kulturní aspekty myslivosti

Anotace

Myslivost je fenomén se značnou historií. Nejedná se přitom o rigidní oblast praktik a vědění, ale doznává změn mj. v závislosti na technických možnostech či etických standardech společnosti. Práce chce zjistit, jak je reprezentovaná současná myslivost ve vybrané myslivecké literatuře. Na obecné rovině práce naznačí možnosti zkoumání myslivosti jako kulturního tématu. Výchozími koncepty, které pomohou strukturovat práci, bude teorie subkultur (D. Hebdige, S. Thornton) doplněná o herní pojetí kultury (J. Huizinga) a genderovou problematiku. Práce bude myslivost zkoumat konstruktivistickým paradigmatem. Použita bude kvalitativní analýza dat.

Klíčová slova

myslivost, subkultura, herní element kultury, gender

Title: Cultural Aspects of Gamekeeping

Summary

Gamekeeping is a phenomenon that has a great history. It is not a rigid field of knowledge and practices, but it has gone through many changes, besides other changes depending on technical possibilities and ethical standards of the society. My work has tried to find out how the contemporary gamekeeping is presented in chosen gamekeeping literature. Generally my work indicates a possibility of examining gamekeeping as a cultural topic. Basic concepts that help to structure my work are following: the theory of subculture (D. Hebdige, S. Thornton) complemented by the play element of culture (J. Huizinga) and gender theories. My work examines gamekeeping in constructivist paradigm and it uses a qualitative data analysis.

Keywords

gamekeeping, subculture, play element of culture, gender

Obsah

Úvod	1
Metodika práce.....	3
Metoda a technika práce.....	3
Vzorek	5
Kulturální studia.....	7
Mezníky v dějinách myslivosti	11
Pravěk.....	11
Středověk.....	13
Počátek novodobých dějin myslivosti.....	14
Současný stav vědění.....	16
Sociální konstrukce reality.....	19
Internalizace mysliveckého vědění	21
Habitualizace mysliveckého jednání.....	22
Konstrukce „mysliveckých“ praktik	23
Herní aspekt kultury	31
Rituál	37
Diskuse o (ne)subkulturním charakteru myslivosti.....	39
Myslivecký jazyk	46
Znakovost mysliveckého jazyka.....	48
Historie myslivecké mluvy.....	49
Konstrukce prasete divokého v myslivecké mluvě.....	51
Variace myslivecké mluvy	52
Interpretace prostoru	55
Ženy v myslivosti	59

Situace v České republice	59
Situace v německojazyčném prostoru.....	63
Analýza publikace <i>Když myslivcem je žena</i>	66
Závěr.....	74
Seznam zkratek	77
Seznam literatury.....	78

Úvod

Myslivost je právně definovaná jako soubor činností s úzkým vztahem ke zvěři, přírodě, spolkové činnosti a mysliveckým tradicím. Jedná se o kulturní fenomén s bohatou historií, který přetrval až do dnešní doby. Přitom se však nejedná o rigidní oblast praktik a vědění, ale podoba myslivosti doznává změn mimo jiné v závislosti na technických možnostech či etických standardech společnosti. Myslivost se obohacováním o rituály vyvinula z lovu, na který je dnes nahlíženo problematičtěji. Mimo mysliveckou komunitu je lov, a potažmo myslivost, považován za primitivní zábavu, během které se zabíjejí zvířata zejména pro trofeje a maso, jsou kritizovány výřady s vyrovnanými úlovky orámovanými chvojím jako příklad barbarství. Z pohledu lesníků myslivci hospodaří s nadbytkem zvěře, která působí škody na lesním porostu. Ekologové v myslivcích spatřují nepřítelů velkých šelem, které se navrací do krajiny.

Ani sami myslivci však nejsou v názorech na lov jednotní. Jedná se např. o kritérium průběžného odstřelu, dobu lovu vymezenou zákonem, způsoby lovu zejména s ohledem na používané noční vidění, které může ovlivňovat biorytmy zvěře apod. Na své zvyky a tradice nahlíží myslivecká komunita jako na vnitřní normativy. Znalost tradic je ověřována u zkoušek z myslivosti, jejich dodržování posuzováno mysliveckou komunitou během společných lovů či dalších setkání a v neposlední řadě jsou zvyky a tradice – a jejich původ, význam a dodržování – tematizovány jak v myslivecké učební literatuře, tak v periodikách a populární literatuře. Myslivost byla zapsána na seznam nehmotného dědictví České republiky s ohledem na existenci specifických zvyků, tradic a rituálů.¹ V myslivecké literatuře se setkáme s názorem, že české myslivecké tradice jsou unikátní ve světovém měřítku. Jejich provádění odlišuje myslivce a nemysliveckou veřejnost, ale také může přispívat k vnitřní dichotomizaci myslivců na ty, kteří zvyky dodržují a kteří naopak nikoli – anebo je provádějí nesprávně.

V dnešní době se výkon práva myslivosti váže na sféru volného času oproti dřívějším myslivcům z povolání anebo stavovské příslušnosti. Hovoří se o ní jako o koníčku či přímo životním stylu. Odehrává se ve specifickém prostoru (právo myslivosti je možné vykonávat na tzv. honebních pozemcích) a ve specifickém čase (denní a roční aktivita koreluje s aktivitou zvěře). Myslivci sami jsou přesvědčení o svém negativním mediálním obrazu,² a začínají proto

¹TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*. Praha: Myslivost, 2012, s. 2.

²VYHNAL, Martin. *Dva odstíny zelené: Stereotypy mezi myslivci a environmentalisty*. 2011, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

hledat argumenty pro zachování lovu a myslivosti i v 21. století. Další tendencí v myslivosti na počátku 21. století je vstup žen do tohoto převážně maskulinního společenství (v ČR: DIANA, I. myslivecký spolek žen a Klub Dámy české myslivosti ČMMJ z.s.).

Práce chce zjistit, jak je reprezentovaná současná myslivost ve vybrané myslivecké literatuře. Na obecné rovině práce naznačí možnosti zkoumání myslivosti jako kulturního tématu. Analyzovanými dokumenty budou vybrané myslivecké příručky, učebnice a kniha loveckých povídek *Když myslivcem je žena...* autorky a myslivkyně Jitky Vaňkové Příbylové. Vzorek bude sestaven na základě opakovaného pročitání a výskytu stěžejních informací pro výzkum. Užita bude kvalitativní analýza dat.

Hlavní otázka zní: Jak je konstruována myslivost na počátku 21. století? Odpovídat na tuto otázku bude práce prostřednictvím konceptu subkultur v pojetí teorie Dicka Hebdige a Sarah Thorntonové, herního charakteru kultury Johana Huizingy a konstruktivistického paradigmatu dle Bergera a Luckmanna. Zmíněna bude genderová problematika i na příkladu německojazyčných textů. Dalšími zkoumanými tématy bude zejména myslivecká mluva móda.

Na základě informací ze vzdělávacích příruček, publicistických příspěvků a loveckých příběhů (zde z pozice žen) chce práce podat obraz současné myslivosti, jak jej konstruují sami myslivci. Téma české myslivosti je v kulturních studiích akademiky spíše přehlížené, a proto je na obecné rovině cílem práce především prezentovat myslivost jako kulturní záležitost.

Metodika práce

V následující kapitole bude představen výzkumný postup a metoda zkoumání. Jelikož je téma výzkumu z oborového úhlu málo prozkoumaným fenomén, budou zvoleny odpovídající výzkumné strategie s cílem porozumět vnitřnímu fungování zkoumaného fenoménu.

Disman přirovnává výzkumníka k cizinci, neboť se jeho osobní a společenské zázemí může odlišovat od kultury zkoumání a upozorňuje na možnost povrchního výkladu jevu:

„Sociolog, výzkumník zabývající se výzkumem trhu, administrativní pracovník, prostě každý, kdo se musí zabývat sociálními problémy, se setkává s kulturami, nebo chcete-li subkulturami, které jsou mu alespoň částečně cizí. Mají třeba odlišné vzdělání, prošly jiným typem socializace, patří do jiné věkové skupiny, mají jinou historickou zkušenost atd. Každá kultura, ke které přistupujeme z vnějšku, se nám může zdát podivnou a je velice snadné takovou kulturu mylně interpretovat.“³

Snahou práce je vyhnout se etnocentrismu, který je spojován s nadřazeným, sebe-středním, hlediskem při interpretaci cizí kultury. Prostředkem k tomu budiž perspektiva kulturního relativismu. Sedláková zdůrazňuje nutnost syntézy užívání emické (daného společenství) a etické perspektivy (výzkumníka) a pojmosloví: „[...] pravdivost a správnost ale zpětně nelze posoudit jinak než na základě korespondence s emickými výpovědmi. Žádná z obou perspektiv proto není privilegovaná a pro vysvětlení a porozumění lidskému jednání a myšlení jsou nezbytné obě.“⁴ V předkládané práci budou užívány termíny mysliveckého jazyka, tzv. myslivecké mluvy, které budou následně vysvětleny. Stejně tak budou pasáže z myslivecké literatury doplněny komentářem autorky práce.

Metoda a technika práce

Práce chce pomocí kvalitativní analýzy dat zprostředkovat náhled na současnou reprezentaci mysliveckého obrazu. Zajímá ji, jak myslivci konstruují svůj obraz v myslivecké literatuře (myslivci produkovanou a přijímanou). Zdrojem budou tyto texty: Učebnicové texty, jelikož během zpracování tématu není možné nezmínit alespoň okrajově jeho vývoj (dynamickou proměnu). Články v měsíčníku Českomoravské myslivecké jednoty (dále jen ČMMJ)

3DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1998, s. 291.

4SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014, s. 261.

Myslivost, přičemž charakter výběru jeho článků bude spíše ilustračním k tématu subkultury. Soubor mysliveckých povídek Jitky Vaňkové Příbylové *Když myslivcem je žena...*, poskytne počáteční vhled do tématu žen v myslivosti. Zahrnuty budou i zkušenosti myslivkyň z německojazyčného prostoru.

Poznatky z literatury budou v práci strukturovány na základě oborových konceptů, zejména teorie subkultur v podání Dicka Hebidge a Sarah Thorntonové a herního prvku kultury podle J. Huizingy. Tyto teorie se vzájemně prolínají v určitých aspektech, které formují společenství; ve zkratce řečeno se jedná o soudržnost skupiny prostřednictvím rituálů či symbolů, které se pojí s různým statutem, a tedy i symbolickou mocí. Příslušník skupiny se nějakým způsobem obléká, jedná, vyznává hodnotové a estetické preference, vyhledává určité lokality v příslušnou dobu (denní či roční) a vymezuje se určitým způsobem ke svému každodennímu životu. Výzkumná otázka zní: Jak je konstruována myslivost na počátku 21. století. v myslivecké literatuře? Odpovídat na tuto otázku bude práce prostřednictvím konceptu subkultur, herního charakteru kultury a konstruktivistického paradigmatu. Na základě informací ze vzdělávacích příruček, publicistických příspěvků a loveckých příběhů (zde z pozice žen) chce práce podat obraz současné myslivosti, jak jej konstruují sami myslivci.

Postup práce bude induktivní; na základě zkoumání jednotlivých dat budou formulována obecná tvrzení. Konkrétními jednotlivinami budou v případě této práce články v periodiku *Myslivost*, učební texty *Základy myslivosti nejen pro adepty, popularizačně naučné publikace* (např. O. Tripes, J. Francek, J. Hanák atd.) a povídky v knize *Když myslivcem je žena...*, v nichž budou hledána data dotýkající se tématu práce – zejména dotýkající se otázek mysliveckého stylu, mysliveckého jazyka a genderové problematiky. Během zpracování tématu není možné odhlédnout od alespoň stručného popisu jeho historie, neboť právě dějiny a tradice bývají vyzdvihovány jako základní prvky myslivecké identity a čerpají z ní oprávnění své existence. Informace o historii bude práce čerpat především z mysliveckých příruček.

Pro potřeby této práce byla práce byla ke zkoumání sociální reality zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Kvalitativní šetření je vhodné, pokud není téma příliš zmapované; jeho cílem je porozumění anebo vytváření nových teorií.⁵ To je dáno tím, že kvalitativní výzkum zkoumá nižší počet jednotek (úsek zkoumané reality je menší), o kterých poskytuje více

5 Ibid., s. 396.

informací. Hovoříme o reprezentaci zkoumaného jevu. Kvalitativní šetření užívá měkkých dat ve formě delších výpovědí, zohledňuje kontext, popis je hloubkový; výsledky není možné generalizovat na širší populaci.⁶

V této práci bude jakožto nevtíravá výzkumná technika užita analýza dokumentů. Jelikož se práce bude zabývat zkoumáním obsahu kvalitativním přístupem, budeme hovořit o kvalitativní analýze dat. Výzkumná technika bez nutnosti interagování výzkumníka s respondenty minimalizuje zkreslení dat během jejich sběru (např. oproti rozhovoru). Další výhodou nevtíravého sběru dat v myslivecké literatuře byla možnost opakovaně se k datům vracet z odlišné výchozí pozice porozumění (hermeneutické předporozumění) a dle potřeby rozšiřovat zdrojové dokumenty.

Výzkum na základě dokumentů, které nevznikly pro potřeby daného výzkumu, je běžný a nesnižuje výpovědní hodnotu. Hendl v souvislosti s analýzou předmětných dat zdůrazňuje, že i v těchto předmětech denní potřeby jsou obsaženy stopy k výzkumu reality: „Předmětná data jsou tvořena fyzickými stopami jako důsledky lidské činnosti. Mohou indikovat určité sociální trendy, zvyky a typy chování v dané skupině lidí. Výzkumník se lidí neptá na jejich zvyky nebo preference. Místo toho zkoumá lidské „stopy“ a dělá z nich závěry o zkoumané kultuře.“⁷

Vzorek

Data k mysliveckému způsobu života bude práce čerpat z mysliveckých příruček, časopisu *Myslivost* a knihy loveckých zážitků s názvem *Když myslivcem je žena...* Dokument byly zvoleny s ohledem na svou intencionalitu. Tu Hendl definuje následovně: „Úmysl informovat současníky nebo potomky v sobě nese možnost zdrojů chyb. Dokument je ovlivněn ideologií, vzděláním, zaměřením pisatele.“⁸ Je totiž na místě počítat se stylizací prohlášení dle konkrétního typu dokumentu, např. lovecké povídky jsou emočně zbarveny, myslivecké příručky prezentují normativy jako přirozené, nikoli konstruované jevy. Primárně jsou texty určené myslivecké veřejnosti, a jako takové by měly obsahovat konstrukci myslivecké reality, tradované normativy a hodnoty myslivecké kultury (znalosti k mysliveckým zkouškám, praktickému provádění myslivosti).

6 viz např. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016, s. 45–49.; SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií*, s. 51–55.

7 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*, s. 208.

8 Ibid., s. 135.

Myslivci jsou zpravidla přesvědčení o svém negativní mediální reprezentaci, zmiňují nedostatečné využívání propagace. Domnívám se proto, že by myslivecká literatura měla obsahovat snahy prezentovat myslivost v příznivém světle. Propagační snahy by měly být zřejmé i z toho, že měsíčník *Myslivost* vychází od roku 1923 v gesci zastřešující myslivecké organizace ČMMJ (původně pod názvem *Stráž myslivosti*). Výběr vzorku bude probíhat na základě opakovaného čtení a na základě výskytu stěžejních informací pro výzkum.

Autorka souboru loveckých povídek J. Vaňková Příbylová je členkou Klubu autorů při ČMMJ, přičemž dle organizačního řádu je jeho druhým hlavním posláním (po sdružování autorů) propagace myslivosti zejména mezi nemyslivci.⁹ Kniha je sestavena z povídek dvanácti vypravěček včetně příběhů autorky. Jedna z vypravěček není myslivkyně, a proto její příběh nebude součástí analýzy. Do analýzy budou zahrnuty všechny příběhy jedenácti vypravěček. Vypravěčská pásma jsou totiž značně disproporční a příspěvky autorky by značně převyšovaly texty ostatních. Nebude tedy zvolen způsob zahrnutí nadpoloviční většiny jednotek z celkového počtu. V textu budou sledovány motivy jednotlivých vypravěček pro vstup do myslivosti a konstrukce jejich vztahu k myslivosti (zejména vztah k ostatním myslivcům, lesu, náhled nemyslivců na jejich aktivitu) a ženská perspektiva (pozice mezi muži). Jakmile se budou opakovat data, bude vzorek saturován.

9 Doslovně: „Propagace a popularizace myslivosti a činnosti myslivců především mezi nemysliveckou veřejností zejména prostřednictvím vlastní činnosti a tvorby členů klubu a publikací jejich děl po souhlasu autorů.“ Organizační řád klubu autorů ČMMJ. In: [cit. 17.11.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/OMS/klubautoru/Organizacni-rad-klubu.aspx>

Kulturální studia

Jelikož téma nahlížíme prizmatem kulturních studií (dále KS), je vhodné zmínit se alespoň stručně naznačit o kontextu jejich vzniku a naznačit, jakým způsobem o nich můžeme hovořit a jak se vztahují k tématu práce. Barker v úvodu svého díla naráží na obtížnost definice postdisciplinárních KS, jejichž inspirační zdroje pochází z různých vědních oborů, a tak je rozhodující spíše jaké termíny výzkumníci při svém bádání užívají: „Přirovnání kulturních studií k jazykové hře jsem zvolil s cílem zdůraznit dva aspekty: zaprvé to, že tento obor je definován spíš způsobem mluvy než pevným předmětem zájmu, a dále pak pluralitu směrů, z níž kulturní studia povstávají, ačkoli jsou jejich linie propojeny příbuzenskými vazbami.“¹⁰ Inspiraci (koncepty, metody) čerpají KS např. ze sociologie, lingvistiky, literární vědy, psychologie, historie, filosofie jazyka, antropologie atd. K základním pojmům, jež umožňují o kulturních studiích hovořit patří např.: kultura, moc, identita, ideologie, hegemonie, reprezentace apod.

Institucionální vznik kulturních studií¹¹ datujeme do roku 1964, kdy bylo v Birminghamu založeno výzkumné Centrum pro současná kulturní studia. Ideové předchůdce můžeme spatřovat v Britské elitistické kulturní kritice či Frankfurtské škole, kteří nepřístupovali k „nízkému umění“ dle perspektivy kulturních studií – jako k předmětu hodného akademického zájmu bez hodnotícího hlediska, tedy jako k jednomu ze způsobů žití. Pozitivně se však hodnotí pozornost, kterou výzkumníci věnovali fenoménům kultury rodící se odspodu.¹²

V britských velkoměstech 19. století se vedle tradiční vysoké kultury začala objevovat i kultura dělníků, přičemž elity tuto nízkou formu pozorovaly s obavami kvůli narušení exkluzivity kultury vysoké. Jako obhajobu vysoké kultury sepsal Mathew Arnold dílo *Kultura a anarchie*. Tato kultura vykazuje pozitivní konotace, neboť je propojována se svým prvotním významem

10 BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006, s. 11.

11 V českém jazyce existuje díky M. Petruskovi adjektivní novotvar „kulturní“, vzniknuvší s cílem eliminovat „nespecifickou představu jakéhokoliv studia kulturních fenoménů, nebo dokonce „estetickou“ představu studia, jež je samo o sobě hodno úcty (protože je „kulturní“).“ PETRUSEK, Miloslav. Století extrémů a kýče. K vývoji a proměnám sociologie umění ve 20. století. *Sociologický časopis*. 2004, roč. 40, č. 1, s. 20.

12 JANSOVÁ, Iveta. Proměnlivost pojmu populární kultura v prostředí britských kulturních studií i mimo ně. . 2016.

ve smyslu činnosti kultivující, zušlechťující.¹³ Leavisté v Británii kritizovali masovou společnost., Adorno a Horkheimer přicházejí s oxymoronickým konceptem kulturního průmyslu. Paulíček hovoří o tom, že teoretici odsuzovali spíše propojování těchto oblastí, než že by nízké umění zcela zatracovali: „Kritizovali především přibližování obou sfér umělecké produkce – i Adorno byl nejvíce zděšen právě z povyšování nízkému umění na jedné straně a z popularizace umění vysokého na straně druhé[...],“¹⁴ Toto mělo nastat „deaurtizací“ uměleckého díla, tedy zbavení se jeho časoprostorové výjimečnosti a neomezené distribuce.

Kulturální studia tento přístup přehodnocují a namísto kultury masové přicházejí s konceptem populární kultury. O kultuře kulturální studia hovoří v souladu s Williamsem jako o každodenním způsobu života. Do něj patří nejrůznější praktiky, jazykové vyjadřování, preference vkusu apod. Uvnitř kultury tedy fungují jisté praktiky. Ty jsou pak definovány jako způsob, jímž se něco dělá, konkrétně „jsou důsledkem záměru, zvyku nebo rutiny.“ Zautomatizované jednání se tak ve světle dalšího může jevit jako správné, tradiční apod.

Antiesencialistický pohled na kulturu ji pojímá jako dynamickou, nestálou a relativní v závislosti na kontextu a úhlu pohledu. Fungování kultury je v KS pojímáno jako fungování jazyka: Kultura sestává ze znaků, které jsou ve vzájemném vztahu a jsou uspořádány dle určitých pravidel. Kultura je místem vyjednávání významu (nezrcadlí mimojazykovou realitu, jsou vyjednávány) – uskupení bereme jako dočasná, kontextově závislá; popsat nějakou kulturu tedy znamená zachytit ji v jisté specifické konstelaci. V závislosti na daném společenství jsou pak významy pojímány jako pravdivé, přirozené. Termínům navíc rozumíme pouze skrze jazyk, který jim dává význam.¹⁵

Kultura tedy tvaruje jedince, neboť sestává z naučených forem jednání, norem apod. Současně jedinec působí zpětně na kulturu, podílí se na tvorbě normativů a podobě kultury. Kultura je tedy dynamickým místem, kde se vyjednávají významy.

Političnost KS dle Barkera spočívá v dešifrování praktik, jež budí zdání přirozenosti. Vztah kultury a moci se snahou o sociální změnu (na základě marxistické inspirace) je podle Barkera signifikantní pro bádání KS.: „Kulturální studia zkoumají kulturu jakožto oblast tvořenou

13 PAULÍČEK, Miroslav. *Nikdo se neodvází říci, že je to nudné: sociologie vysokého a nízkého umění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 23.

14 Ibid., s. 24.

15 BARKER, Chris. *Slovník kulturálních studií*, s. 158.

významy a reprezentacemi, které jsou generovány v rámci praktik označování a s nimi souvisejících kontextů. Zvláště se zajímají o mocenské vztahy a politické důsledky v těchto kulturních praktikách obsažené.“¹⁶

Předmětem zájmu KS je tedy kultura běžně žitá a kontextuálně ukotvená. Dalším mezníkem v tomto stručném pojednání budiž obrat k jazyku; pro KS je zásadní příklon ke konstruktivistické povaze reality prostřednictvím jazyka. Jazykový systém sestává ze znaků (lakonicky řečeno znak zastupuje něco jiného), jejichž významy jsou výsledkem procesu označování. Jako znak je možné pojímat i entity nejazykové (systém módy, reklamní sdělení apod.). Tento proces je arbitrární, avšak významy sdílené určitou společností bývají prezentovány – a chápány- jako pravdivé a neměnné, což však KS v souladu s marxismem (ideje vládnoucí třídy) a psychoanalýzou (člověk jakožto iracionální bytost) rozporují a snaží se odhalit skryté mechanismy moci, dominantní ideologie. Řečeno spolu s Barkerem:

„Současná slovní zásoba či sada nástrojů kulturních studií však naznačuje, že ústředním zájmem oboru je kultura jakožto fenomén tvořený znaky, významy a reprezentacemi, které generuje mechanismus označování v kontextu lidských činností. Kulturní studia se dále zajímají i o to, jak a s jakými důsledky jsou tyto reprezentace konstruovány, a logicky proto studují i problematiku moci, jelikož vzorce označujících praktik utvářejí instituce a smysly nepostižitelné struktury, popřípadě jsou jimi utvářeny.“¹⁷

Kulturní studia čerpají z tradic humanitních a sociálních věd a jejich oborové metodologie. Předmětem jejich zkoumání je moderní společnost a kultura v antropologickém pojetí. Obecně tedy každodenní způsob života, soubor materiálních produktů, hodnot, norem a praktik jisté společnosti. Kultura sestává ze systému znaků, které jsou kontextuálně ukotveny a mohou nabývat odlišných významů prostřednictvím mechanismu označování. Kultura je utvářená a zároveň utvářející. Je tedy místem vyjednávání významů a konstrukce identity; prostřednictvím každodenních praktik ovlivňuje život společnosti a její pohled na realitu, a tím celkový životní styl, konzumní preference, hodnotový žebříček apod. Zde nastupuje političnost KS usilující o

16 Ibid., s. 15.

17 Ibid., s. 13.

nápravu a odhalení skryté ideologie a konstruovanosti významů. Příjemcům kultury je pak připisována jistá schopnost rezistence a přetváření obsahů dle vlastních preferencí.

Mezníky v dějinách myslivosti

Během historie docházelo k legislativnímu upevňování výkonu práva myslivosti a zpřesňování podmínek lovu, měnil se náhled na vlastnictví pozemků a volně žijící zvěře. K lovu se přidružily rituály, které z něj učinily myslivost. Historie myslivosti tvoří jeden ze zkušebních okruhů při získání prvního loveckého lístku, krom učebnic ale toto téma plní i stránky mysliveckých periodik. Tradičně bývá myslivecká historie popisována stručně jako: pravěk – středověk – novodobá historie, což se kryje i s intencí práce. Kapitola je do práce zařazena, jelikož změna historických podmínek musela nutně znamenat změnu statusu myslivce. Pro pochopení dnešní problematiky je tedy nutný stručný exkurz.

Pravěk

Myslivecká literatura začíná výklad historického exkurzu zpravidla poměry před neolitickou revolucí, jež se ztotožňuje s přechodem na zemědělský způsob obživy a usedlou existenci. Předci člověka (rod *Homo*) původně obývali stromové patro. Vědci se shodují, že počátek lidského rodu se však datuje až od přechodu na způsob života po zemi po dvou nohách. Bipédie s sebou nesla napřimování páteře, čímž došlo ke zvětšení kapacity mozkovny a rozvoji abstraktního myšlení. Jestliže chtěl člověk po svém přesunu na zem v predačním souboji obstát, musel zvolit jinou strategii nežli útěk do korun stromů. Postupně člověk začal využívat nástroje, jejichž používání a zlepšování rozvinulo kognitivní schopnosti a abstraktní myšlení. Spoluprací členů tlupy dochází též ke zlepšení komunikace:

„Soudí se, že prvním krokem k tomu, abychom si jídelníček vylepšovali masem, byla skutečnost, že se australopitékové přižívovali na zbytcích hostin šelem a snad se naučili odhánět jiné zvířecí konkurenty živící se odpadky. [...] Když se konečně naučili vyrábět jednoduché zbraně, stali se obratnějšími a výkonnějšími. [...] Vzájemná spolupráce jednotlivých členů skupiny si postupně vynutila i zlepšení dorozumívání.“¹⁸

Navíc člověk mohl začít užívat abstraktní myšlení k lovení zvířat či obraně před predátory. Vedle pěstních klínů, oštěpů, nožů, se využívaly strže, jámy jakožto příklady lovů „lestných“, o nich hovoříme naplno ve středověku. Zvěř se často vyskytuje na stejných místech (pokud není

18 VESELOVSKÝ, Zdeněk. *Člověk a zvíře*. Praha: Academia, 2000, s. 58.

příliš rušena) – příkladem budiž krom míst na braní *paše* či napajedla, též *ochozy* či *stávaníště* a *kaliště*:

„Musíme si totiž uvědomit, že právě s příchodem myslícího člověka došlo k zásadnímu narušení do té doby do jisté míry harmonického rozvoje živých společenstev [rostlin a živočichů], která postupně začala být člověkem využívána v jeho prospěch. Tak je tomu i v současné době a jen těžko si dovedeme představit, že by tomu v budoucnosti mohlo být jinak.“¹⁹

Lidé přijímali proteiny jistě nejprve ve formě menších živočichů, teprve ale obohacení jídelníčku o maso, které bylo energeticky vydatnější nežli rostlinná strava, znamenalo delší možnost odpočinku. Tzn. dobu strávenou jinak nežli opatřováním potravy. Lov znamenal pro předky člověka restrukturalizaci společenských návyků: dochází k větší kooperaci a dělbě práce mužů a žen²⁰ v tlupě.²¹ Veselovský uvádí na příkladu primátů, že s konzumací masa do lidské společnosti přichází dosud nevídaný altruismus. Pravěký lov byl důležitým zdrojem obživy a do této doby je možné datovat i kult trofejí. Ovšem kromě masa se zužitkovaly samozřejmě i šlachy, kůže apod. jakožto stěžejní výrobní materiál oděvů a nástrojů.²²

Do neolitu se datuje přechod na zemědělský způsob života, který bývá interpretován jako pokrok. Byla umožněna populační exploze. Člověk domestikoval zvířata a vyšlechtil plodiny, čímž si zajistil příjem potravy bez ohledu na migraci divoké zvěře apod. Matoušek upozorňuje, že spolu s domestikovanými zvířaty člověk „přijal“ i jejich parazity, navíc domestikace je oboustranný fenomén, který zapříčinil jak tloustnutí ochočených zvířat, tak člověka.²³ Domestikace tedy ovlivňuje vzhled i etologii – zvířata nabírají na hmotnosti, jsou

19 HROMAS, Josef a kolektiv. *Myslivost*. Písek: Matice lesnická ; Českomoravská myslivecká jednota, 2000, s. 7.

20 Tradované dělení dle genderu na lovce/ muže a sběrače/ženy nabourává článek o hrobech lovců velkých zvířat. Viz: Ženy nebyly jen sběratelky bobulí. Vědci objevili v Americe množství hrobů pravěkých lovků. In: ČT24 [online] [cit. 01.12.2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3221575-zeny-nebyly-jen-sberatelky-bobuli-vedci-objevili-v-americe-mnozstvi-hrobu-pravekych>

21 Označení *tlupa* jakožto jedna z původních forem lidského společenství v sobě obsahuje „animální“ jazykový aspekt (kmen, něm. rovněž *Stamm* či *rod* se též vážou k biologickým pochodům; obdobně motivovány jsou jistě i teorie o vzniku jazyka či genealogie, které jsou znázorňovány též „stromovými“ diagramy – viz. *Stammbaumtheorie*), Tuto problematiku by však bylo vhodné ohledat např. teorií konceptuálních/kognitivních metafor Lakoffa a Johnsona.

22 VESELOVSKÝ, Zdeněk. *Člověk a zvíře*. Praha: Academia, 2000, s. 58.

23 MATOUŠEK, Václav. *Čechy krásné, Čechy mé: proměny krajiny Čech v době industriální*. Praha: Agentura Krigl, 2010, s. 43.

upřednostněny některé vlastnosti Jakmile se z člověka stal hospodářem, začal na šelmy nahlížet jako na predátory své práce – a času.

Středověk

Na samém počátku byl zvěři přisouzen status jako věc nikoho (*res nullius*), až do doby, než byla ulovena a patřila lovcí. S nástupem feudálního systému se tato pozice mění na věc vlastníka (*res propriae*). Středověk chápe les a zvěř v něm nejprve jako majetek (a lov jako výsadu) panovníka (*regál*). Až následně přiznává práva i vládcům jednotlivých území (šlechta). Lov pro panovníka (i šlechtu) skrývá reprezentační potenciál, bohatě vyzbrojenou loveckou družinu vedenou vrchním lovcem. V té době se loví pomocí luku, kuše či balestry (jako střelivo se užívají kuličky namísto šípů, spíše jsou určeny na zvěř drobnou). Pomocí lestných loví se líčí nejen na predátory (vlčí jámy, medvěd), ale i sklopce, sítěmi na zvěř drobnou i spárkatou. Později se do módy dostávají štvance (*parforsní hony*), z nichž se vyvíjí dostihy.

Na území státu jsou introdukovány nové druhy zvěře, zakládá se *obornictví* jako cílený chov zvěř. Česká myslivost se dovolává tradic zavedených F. A. Šporkem v barokní době. Jedná se zejména o trubačství – hrabě vyslal na francouzský dvůr dva lovcí, kteří tuto tradici vyučují i v Čechách. Též kult svatého Huberta nahrazuje původního Eustacha. Pro myslivce tedy baroko není „dobou temna“, ale rozkvětem, či institucionalizací, tradic, na kterých dnes staví své opodstatnění.

Zmiňme však jen krátce, že se zde střetávají dvě tendence: zaprvé byla barokní doba příklonem (po renesanci) k božskému jakožto trvalému principu, který ostře kontrastoval s lidskou konečností. Proto vznikala působivá díla hrající si se světlem a tmou, opulentní stavby (zdůrazňující malost člověčenství); ovšem je rozvíjena i krajinářská tvorba (např. křížové stavby zasazené do krajiny kopírující Jeruzalém, kostelíky a zvoničky). Barokní katolický ritus je majestátním souborem, divadelním představením. I prostor myslivosti je sakralizován, rituály povznášejí člověka nad jeho každodenní úděl. Co se týče osobnosti hraběte Šporka je důležité si uvědomit, že se mohlo jednat o způsob získání prestiže (což nesnižuje myslivecké troubení). Po bitvě na Bílé Hoře dochází ke změně složení šlechtických domů na našem území. Většina původních rodů zaniká, emigruje či je zbavena majetku. Naopak se sem dostává šlechta cizí, či se nemusí jednat o urozené muže, jejíž status ekonomický i politický stoupá jakožto důsledek podpory habsburského domu. Tak je vyznamenán i Šporkův otec za zásluhy v bitvách. Vítěslav Prechal ve své monografii tvrdí, že se tato nová šlechta reprezentovala vojenskými úspěchy.

Tuto strategii naplňovali i jejich potomci, kteří odvíjeli takřka bájný původ (či vzestup) rodu z vojenství. Je tedy možné, že F. A. Špork pokračoval v reprezentaci rodného jména ve spojitosti s propagací myslivosti, která v sobě nezbytně zahrnuje aspekt souboje.²⁴

Počátek novodobých dějin myslivosti

Možnost lovu se v novějších dějinách pojí s vlastnictvím půdy ve smyslu prostých obyvatel. Mezi ústupky občanům z roku 1848 patří i toto pojetí loveckého práva. Roku 1849 dochází ke zrušení výsadních práv šlechty na lov a právo myslivosti je tak vázáno na vlastnictví půdy. Tento trend přetrvává do dnešní doby, kdy je výkon práva myslivosti fakticky spojen s existencí honebních pozemků s minimální rozlohou 500 ha. Nejedná se o komunikace, zastavěnou plochu, sady, školky apod. Legislativní výjimku pak tvoří intravilány, kam si zvykla chodit divoká prasata.²⁵

V současné době se hovoří o možném snížení výměry, myslivci jsou však proti tomu – na menší ploše se podle nich nedá se zvěří hospodařit (tvořit normované stavy), neboť tato migruje bez ohledu na lidsky vymezené formální hranice. Kromě sporu se zemědělci (vlastníky půdy, jimž jsou vypláceny náhrady za škody působené zvěří či vyjetými koleje terénních aut myslivců) je významným sporem konflikt s lesníky, který německé prostředí nazývá Wald-Wild konflikt (bez aliterace zní překlad jako konflikt zvěře a lesa).²⁶ Původním zaměřením myslivce („vyvinuvšího“ se z lovce) byla zvěř – její lovení, následně chování. Spotřeba dřeva byla většinou lokálně daná, tzn. že se lidská sídla spokojovala se dřevem v blízkém okolí (kde vznikaly holiny), s rozvojem průmyslové revoluce však narůstala jeho spotřeba – s jeho nedostatkem se však kromě ekonomických dopadů pojí i krajinotvorba a zejména stabilita – bez kořenového systému dochází ve velké míře k půdní erozi apod. Proto začaly být plochy zalesňovány novou skladbou stromů – namísto původního listnatého a smíšeného lesa (jehličnany jsou původní druhy nadmořské výšky horských oblastí). Jejich kořeny jsou mělké, a proto hrozí nebezpečí při silnějších nárazech větru, jelikož rostou mimo svou ideální niku, nejsou tak odolné a jsou napadány druhy kůrovce. Dnešní kalamita není první. S ohledem na

24 PRCHAL, Vítězslav. *Společenstvo Hrdinů: válka a reprezentační strategie českomoravské aristocracie 1550 - 1750*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové Noviny, 2015, s. 256–266.

25 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 8.

26 Wald-Wild-Konflikt: Jagd unter Druck - NABU. In: *NABU - Naturschutzbund Deutschland e.V.* [online] [cit. 02.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nabu.de/natur-und-landschaft/landnutzung/jagd/28614.html>

výsadbou nových lesů se pravděpodobně změní i doba lovu, začne intenzivnější odstřel, neboť spárkatá může škodit okusem a ohryzem.²⁷

Jelikož se mění skladba zvěře – ve valné části republiky převažuje spárkatá zvěř oproti drobné – dochází ke změně zbraní. Dříve byly užívány zbraně s otevřenými mířidly, následně byly rozšířeny o optiku, která u starých praktiků vyvolala leckdy nesouhlasí. Dnes jsou užívány noktovizory s ohledem na proklamovanou nutnost snížení stavů černé zvěře, mj. s ohledem na rozšiřování afrického moru prasat.

Myslivecká literatura spojuje lovectví s nabytím nových vlastností, mj. s rozvojem abstraktního myšlení a schopností mluvit. Extenzí lidských smyslů se staly lovecké nástroje. Lov jakožto životně důležitá hra byl chápán jako součást života, ze zvěře bylo získáváno maso, ale i propriety pro výrobu nástrojů. V průběhu středověku se lov vyvíjí v myslivost, která získává silný reprezentační charakter díky svému spojení s panovníkem či šlechtou. Tento stav zaniká v 19. století, ale jisté projevy jako např. v baroku vzniknuvší troubení přetrvávají dodnes. V závislosti na dějinné epoše se mění skladba zvěře, a tím i používané zbraně. Dokonalejší optika však bývá tradičněji založenými myslivci hodnocena jako problematická.

27DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 11–13.

Současný stav vědění

Tato kapitola podá stručný přehled o akademické literatuře k tématu myslivost. Na základě tohoto přehledu zjistíme, nakolik je téma zpracované a jaké metody byly užity. Rešerše literatury k tématu ukázala, že existuje množství odborné či populárně naučné myslivecké literatura pro myslivce věnovaných stříbě, odhadu věku zvěře²⁸, stavbě mysliveckých zařízení, historii oboru anebo mysliveckým či loveckým povídkám (též ve formě „lovy beze zbraní“ aneb fotografování přírody a zvěře). Z hlediska kulturních studií je myslivost ne zcela dostatečně probádaným prostorem. Setkáme-li se s akademickou prací s tímto tématem, povětšinou se jedná o absolventy přírodovědně zaměřených fakult. Výjimky tvoří některé pionýrské práce v oblasti, které nyní ve stručnosti představím.

Erben se ve své práci *Zvířata v rituálech českých myslivců v současnosti* z roku 2011 na Fakultě humanitních studií zaměřil na význam rituálů pro myslivce, jejich dodržování a roli zvěře. V myslivecké teorii vychází zejména z příručky O. Tripese, jejíž strukturu přebírá; oborovým východiskem je mu pojetí kultury a rituálu Cliforda Geertze. Tedy kultura vytvořená člověkem, jež je naplněna interakcí, dešifrováním významů a kde rituály tvoří pojítka mezi členy. Po popsání konkrétního rituálu autor termín konfrontuje s názory respondentů: zdali jej znají a jsou-li seznámeni s jeho původem, zda jej praktikují a hodnotí jako významný. Rovněž pozoruje jejich chování.

Erben na základě polostrukturovaných rozhovorů a pozorování na mysliveckých akcích (lov, ples) dospívá k trojímu dělení myslivců s ohledem na vztah ke zvěři a mysliveckým tradicím na: myslivce, lovce a lovce bez morálky.²⁹ Myslivecké povědomí o původu tradic je různé, stejně jako jejich praktická realizace v jednotlivých spolcích. Podle autorova zjištění dochází k úpadku rituálů zahraničními vlivy; je preferováno maskáčové oblečení, trubačů ubývá. Zvyky jsou podle něj prováděny v regionálních obměnách. Autor v textu používá pojmu subkultura v kontextu identifikace se skupinou pomocí rituálů, sdílení stejných hodnot či atributů,

28 Termín „odhad“ se užívá se zřetelem k nemožnosti určit stáří kusu zvěře ve volné přírodě pouze na základě etologie a vzhledu (mladší kusy bývají méně ostražití – na louce je můžeme pozorovat více uprostřed, tzv. „vychází“ dále; u kusů starších se mění proporce hlavy, krku i těla atd.); nejpřesnější metodou je opotřebení chrupu, které však následuje zpravidla po ulovení. Určité druhy zvěře legislativa dělí do věkových tříd, a je proto nutností být obeznámen se změnami v chování a vzhledu zvěře (např. kladení mlád'at, parožní cykly).

29 ERBEN, Jakub. *Zvířata v rituálech českých myslivců v současnosti*. 2016, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, s. 135.

(klobouky, barva, úlomky) a vydělení se od „ostatní kultury“.³⁰ Neaspiruje však na teoretické ukotvení tohoto pojmu.

Smutný se ve své práci *Vztah veřejnosti k myslivosti a možnosti jeho ovlivnění se zaměřením na mladou generaci* z roku 2009 na Lesnické a dřevařské fakultě zaměřuje na mediální obraz myslivosti. Za východisko mu slouží přesvědčení myslivců o vlastním negativním obrazu. Na základě monitoringu médií dochází k tvrzení, že pozitivní zprávy převažují (47 pozitivních zpráv, 42 neutrálních, 11 negativních).³¹ Jako pozitivní hodnotí spolupráci s regionálními médii, negativní hodnocení vidí především v celostátních médiích. Nicméně tvrdí, že společnost je proti myslivcům již a priori zaujata. Částečnou vinu přikládá Smutný myslivcům s ohledem na užívání alkoholu během lovu, arogantní vystupování a lovení chráněných druhů zvěře. Navrhuje možnosti vylepšení veřejného mínění prací s mládeží ve školách: „Myslivci se nechopili PR iniciativy jako ekologické organizace a nevyužívají možnost vtáhnout učitele.“³² Smutný pozitivně hodnotí pluralitu práce s mládeží před rokem 1989. Tuto cestu nadále doporučuje s ohledem na snazší ovlivnění názorů dětí než dospělých, což by mohlo do budoucna znamenat tolerantnější veřejnost vůči myslivosti. Namísto kroužků by chtěl děti oslovit prostřednictvím internetu, na němž se bez obtíží pohybují. V souvislosti s virtuální reprezentací myslivosti lituje skutečnosti, že v některých sdruženích mezi sebe „staří členové“ nepustí nové myslivce, „pro které je internet denním pomocníkem. Často se setkávám i s tvrzením, že tato skutečnost mladé potencionální adepty úplně odradí a oni s myslivostí končí.“³³

Vyhnal v práci s popkulturním názvem *Dva odstíny zelené. Stereotypy mezi myslivci, environmentalisty* na Fakultě sociálních studií z roku 2011 zmiňuje Smutného závěr o mediálním zjištěném a konstatuje: „Výsledky tohoto výzkumu potvrdily mé domněnky o zkreslenosti mysliveckých představ o vlastním mediálním obrazu.“³⁴ V práci zkoumá stereotypní vnímání obou skupin na případu lokálního problému, kdy beskydská oblast, původně vyhrazena lesnímu hospodářství, přešla pod nové majitele, kteří z ní vytvořili chráněnou oblast. Jako hlavní stereotypní problematiku určuje: problematiku šelem,

30 Ibid., s. 60.

31 SMUTNÝ, Petr. *Vztah veřejnosti k myslivosti a možnosti jeho ovlivnění se zaměřením na mladou generaci*. 2009, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Lesnická a dřevařská fakulta, s. 91.

32 Ibid., s. 17.

33 Ibid., s. 90.

34 VYHNAL, Martin. *Dva odstíny zelené*, s. 45.

přezvěřenost zejména spárkaté zvěře a příkrmování. Obě skupiny mají společná témata, ale zpravidla spolu nespolupracují. Myslivecké stereotypy o environmentalistech hovoří jako o zastáncích „etiky samorostlé přírody“ se snahou obnovit přirozené přírodní prostředí, což myslivci hodnotí jako nereálné. Naproti tomu myslivce environmentalisté kategorizuje jako „zastávce pouze humanistické ideologie a vyznavače etiky zahrady“.³⁵ Jako řešení navrhuje zapojení řadových myslivců do obhajoby myslivosti vně vlastní skupinu.

Výše zmíněné akademické kvalifikační práce se zaměřily na popis a dodržování mysliveckých rituálů, mediální obraz myslivosti v celostátních a regionálních periodikách a na stereotypy mezi myslivci a ekologickými aktivisty. Byly použity metody pozorování, polostrukturované rozhovory a analýza dokumentů. Nebyla však věnována pozornost individuálním motivům pro vstup do myslivosti a konstrukci vědění v mysliveckých příručkách. Tato práce se zaměří na analýzu dokumentů a bude tematizovat rovněž problematiku žen v myslivosti.

35 Ibid., s. 87.

Sociální konstrukce reality

Práce bude myslivost zkoumat konstruktivistickým paradigmatem v pojetí Bergera a Luckmanna. Ve svém díle se zabývají otázkou reality a vědění, přičemž centrální role v tomto ohledání patří jazyku, který realitu konstruuje a kategorizuje. Lidé pojmají realitu jako objektivně danou, což však tato teorie odmítá. Mnohem spíše je realita konstrukcí individua i společnosti; ostatně není neznámým faktem, že různí lidé i společnosti mají vlastní představu světa, který potvrzuje jejich přesvědčení. Významy v této realitě předstírají objektivitu, přitom je nesnadné „vyhlédnout“ z žité reality, která se člověku stále „vnucuje“.

Konstruktivistickou optikou lze tedy nahlížet myslivost jako sociální konstrukt, neboť texty nevypovídají o světě, jaký skutečně je, ale vytvářejí ho: „To, co opravdu známe, není tudíž svět jako takový, ale to, co se světem děláme. Uskutečňujeme, dá-li se to tak nazvat, svůj obraz světa, model úhledně poskládaný ze stavebních kamenů, jež nám dal náš jazyk a výchova.“³⁶ Pokud vycházíme z předpokladu, že předjazykový svět není, respektive není poznatelný bez jazyka, který je však zároveň též konstruktem lidského společenství, chápeme myslivecké texty tak, že mysliveckou realitu spíše konstruuji, než že by ji pouze popisovaly.

Berger a Luckmann konstatují mnohost realit a vědění, jež jsou ukotveny v sociálním kontextu, v němž je ono vědění pojmáno jako „dané“: „Etnologově vědí, že je tolik způsobů, jak se stát člověkem a být člověkem, kolik existuje lidských kultur. Lidství je socio-kulturně proměnlivé.“³⁷ Lidské životy nabývají odlišných forem, což je na první pohled patrné např. mezi diametrálně odlišnými kulturami a jejich způsoby života jakými je západní civilizace oproti domorodému kmeni v Oceánii.³⁸

Berger a Luckmann hovoří o „typizačních schématech“, kterými člověk vnímá ostatní lidi a rovněž s nimi nějak jedná.³⁹ Tyto typizace jsou ukládány do jazyka. Určitá označení nesou způsob, jakým budeme s ostatními vstupovat do vzájemné interakce a jaké vlastnosti jim

36 BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky: netradiční uvedení do sociologie*. Praha: Slon, 1996, s. 10.

37 BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 52.

38 Viz referování Vojtěcha Novotného o návštěvě z Papuy-Nové Guineje v ČR – jako jakýsi dovětek ke knize *Papuánské (polo)pravdy*. Vybavení jednorázovými fotoaparáty zvětšili návštěvníci zvířata v ZOO i domácí a úhledné moravské záhony, které by v domácích podmínkách neprosperovaly. Oproti očekávání byly jen na pár snímcích kulturní památky jako příklad umně opracované kamení. Viz: VOJTĚCH, Novotný. Hroch zvítězil nad katedrálou. In: *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích* [online] [cit. 11.11.2020]. Dostupné z: https://www.jcu.cz/old/Members/bumbova1/news_item.2005-07-11.3999605355

39 Srov. BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality*, s. 36.

přisoudíme – ať už se jedná o zaměstnání (učitel, herec, dělník apod.), národnost (Čech, Němec či Rus), věkovou skupinu (teenageři, senioři) či příslušnost k jisté subkultuře. S takovýmto rozlišováním se do jisté míry pojí stereotypy a předsudky, neboť sociální realita sestává z mnoha aspektů, a zjednodušení je funkčním mechanismem.⁴⁰ Myslivecké jednání na základě typizačních schémat následuje v podkapitole „Konstrukce „mysliveckých“ praktik““ (s. 23).

Konstruktivistická teorii se vztahuje především ke každodenní „samozřejmé“ realitě: „Každodenní život se jeví jako realita, kterou lidé nějak vykládají a jež má pro ně subjektivní význam jako určitý logicky soudržný svět.“⁴¹ Ačkoli je myslivost spíše realitou volnočasovou (leckdy pojímanou jako životní styl), i ona vykazuje vnitřní soudržnost.

Tato „realita par excellence“ se do lidského vědomí neustále vrací, je obtížné vzdorovat jí, vymanit se z ní: „Realitu každodenního života není možno ignorovat a její naléhavou přítomnost je obtížné být i jen oslabit.“⁴² Děje se tak s ohledem na uspořádanost, kterou nám tato realita nabízí. Přičemž realita se nám jeví jako objektivní, je však objektivizovanou; tzn. že se jeví jako objektivní, je utvářena procesem objektivizace. Podle Bergera a Luckmanna realita *an sich* není, je konstrukcí individua a společnosti a následně zpětně na tyto subjekty působí. Subjektivní vědění jedince se externalizuje, čímž spoluvytváří sociální realitu a její řád. Proces zvnitřnění společenské reality autoři teorie nazývají jako internalizaci. Jedná se o přijetí původně externích fenoménů jako součást individuálního vnitřního světa. Jedinec se jako člen společnosti nerodí, ale stává se jím za pomoci internalizace.⁴³

Na tuto konstruovanost však zapomínáme, nebo si ji ani neuvědomuje. Svět sestává z navyklých způsobů jednání, vědění, jazykových konstruktů: „Jazyk užívaný v každodenním životě mi neustále poskytuje nezbytné prostředky k objektivizaci a stvrzuje existenci řádu, v jehož rámci tyto objektivizace dávají smysl a v němž můj každodenní život pro mě má význam.“⁴⁴ Jazyk je působící silou, Humboldtovým slovníkem: *energeia*, jež tvaruje lidské reality, a tedy i životy, a tento řád stvrzuje. Jazyku je těžké se vzepřít, jelikož jeho pravidla jsou sdílená společností: „K jazyku přistupuji jako k vnější skutečnosti a jazyk se vůči mně projevuje

40 Předsudečný pohled na myslivecké společenství a stereotypní představy myslivců na environmentalisty zkoumá ve své práci např. Vyhnal. VYHNAL, Martin. *Dva odstíny zelené*.

41 BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality*, s. 25.

42 Ibid., s. 27.

43 Viz ibid., s. 128.

44 Ibid., s. 27.

jako donucovací prostředek. Jazyk mě totiž nutí přijmout jeho vzorce.“⁴⁵ Pokus o vymanění se z (pravidel) jazyka tak může být chápán jako pokus o porušení navyklých společenských pravidel, celistvosti společnosti. Myslivecké společenství má svůj specifický jazykový kód, kterým komunikuje a který je regulován normativy.

Internalizace mysliveckého vědění

Vědění se ukládá do jazyka a jeho prostřednictvím může být rovněž sdíleno s ostatními nejen v čase lidského života, ale i jako mezigenerační transfer: „V důsledku tohoto hromadění se vytváří sociální zásoba vědění, která je předávána z generace na generaci a která je jedinci přístupná v každodenním životě.“⁴⁶ Toto předávání informací, zkušeností, typizací v historii probíhalo nejprve orální formou – nebo přesněji byla přednostně využívána mluvená forma – a následně bylo fixováno písemně, což zaručilo přesnější předávání informací a možnost kontroly. Do dnešní doby je ústní forma v některých typech institucí závaznou formou, kterou se proklamuje význam výpovědi či důraz na slavnostní ráz; např. imatrikulační slib při nástupu na univerzitu, manželský slib při obřadu nebo souhlas s výsledkem u soudu či na policii. V myslivecké realitě bychom takovéto projevy našli při tradičním *přijímání mezi myslivce a pasování na lovce* určitého druhu zvěře.⁴⁷ Takovéto projevy můžeme označit jako performativním užitím jazyka.

Je pravděpodobné, že tradované myslivecké vědění nebývá (alespoň zpočátku) zpochybňováno, a tak se jeví jako bez výjimky platné. Myslivecké znalosti se institucionálně osvojují během kurzu pro myslivecké adepty a jsou ověřovány při zkoušce ze sedmi okruhů. Enkulturační – jakožto přizpůsobení se jedince jisté kultuře – je fenomén přítomný v jakémkoli společenství. Anebo řečeno spolu s autory: „Sebeutváření člověka je vždy nutně společenskou záležitostí. Lidé totiž společně vytvářejí lidské prostředí se všemi jeho sociálně-kulturními a psychologickými formacemi.“⁴⁸ Vědění, které je v myslivecké literatuře ke zkouškám z myslivosti (jež jsou jednou z podmínek pro to, aby se jedinec stal úředně uznaným myslivcem) se stává závazným a jedinec tyto původně externí informace přijímá za své a řídí se jimi (či se jim různou měrou vědomě či nevědomě vzdává). Obdobně jako internalizována

45 Ibid., s. 43.

46 Ibid., s. 45.

47 Viz DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 58n.

48 BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality*, s. 54.

např. pravidla silničního provozu (kterým se řidič naučil v kurzu o řidičský průkaz a v příručkách ke zkouškám) anebo učební penzum pro vykonání maturitní či státní závěrečné zkoušky (specifikované učebními plány a doporučenou literaturou konkrétní vzdělávací instituce).

Habitualizace mysliveckého jednání

Lidské činnosti, které se v sociální realitě opakují, podléhají „habitualizaci“. Ta podle Bergera a Luckmanna označuje opakovanou rutinní činnost jedince i v rámci společnosti: „Jakákoliv často opakovaná činnost se ustálí ve vzorec, která pak může být bez větší námahy napodobován a který je pak svým vykonavatelem chápán jako tento vzorec.“⁴⁹ Je výhodná „zúžením možností volby“, což se projevuje v menší míře vynaloženého úsilí, které je s činností spojeno a možností přenosu pozornosti na další jevy v sociální realitě:

„Habitualizace s sebou nese důležitou psychologickou výhodu, totiž zúžení možností volby. [...] To osvobozuje jedince od břemene „všech ostatních možností“ a poskytuje mu psychologickou úlevu, jež pramení z usměrnění původně neusměrněného instinktuálního vybavení člověka. [...] Zvyk vytváří stabilní zázemí, v němž může lidská činnost většinu času probíhat s minimálním rozhodováním, a tak uvolňuje energii pro rozhodování, které může být za určitých okolností velmi potřebné.“⁵⁰

Stejně tak podléhají habitualizaci myslivecké činnosti. Nemusí se přitom jednat o detailně popsané tradice v myslivecké literatuře, ale i neustálé zpřesňování odhadu věku zvěře či zaregistrování pohybu ve výseči prostoru daného průzorem posedu anebo rutinní zacházení s loveckou zbraní. Podle německojazyčné příručky *Myslivecká střelba* je však praktické střelbě věnována menší pozornost nežli např. příkrmování či tvorbě vhodných biotopů, ačkoli rychlé ulovení je vnímáno „poslední dobrou službou“ zvěři: „Dokud převažují emoce, neměl by dotyčný vůbec stisknout spoušť, i když touha po kořisti (možno přeložit jako úlovek) je tak neodbytná. Kvůli tomuto postoji jsem byl již napadán a ostře kritizován jako bezcitný a chladnokrevný střelec.“⁵¹ Tomuto stavu před výstřelem se říká „lovecká horečka“, může být způsoben nezkušeností lovce, trofejní kusem apod.⁵²

49 Ibid., s. 56.

50 Ibid., s. 57.

51 WEIDINGER, Heinrich. *Myslivecká střelba: tipy a triky pro lepší trefu*. Praha: Grada, 2013, s. 10.

52 Ibid., s. 47–50, 65.

Konstrukce „mysliveckých“ praktik

V následující části práce budou uvedeny vybrané příklady konstrukce takových praktik, které můžeme označit jako „myslivecké“. Zdrojem informací byla vzdělávací myslivecká literatura, ve které lze nalézt typizační schéma konstruuující vztah ke členům mysliveckého společenství, návštěvníkům lesa, zvěři i zvířatům a k médiím.

Myslivecké příručky obsahují implicitně či explicitně informace o tom, kdo je *myslivec* a jaké chování může být označeno jako *myslivecké* nebo naopak *nemyslivecké*. Myslivci se odvolávají na tradiční způsoby provádění rituálů. I dnes tato literatura shrnuje vlastností mysliveckého adjunkta v historii. Ten měl být bohabojný, mlčenlivý, moudrý, neohrožený, silného zdraví apod.⁵³ Vůči sobě navzájem by se myslivci měli projevovat zdvořile, každé setkání by mělo začínat podáním ruky a navázáním očního kontaktu, na lov by neměl být brán nepozvaný host, nemělo by být kritizováno vedení lovu, při *nástupu* (formace před společným lovem a po skončení) by měly být smeknuty pokrývky hlavy a nemělo by se hovořit. Dodejme však, že poslední řečené se kryje s praktickými důvody, lovci jsou totiž seznámeni jak s tím, jaká zvěř se loví, ale i jaká je hranice *leče* (prostoru, ve kterém je povoleno lovit) – tedy kde se mj. budou pohybovat honci (osoby, které zvěř vyhánějí z *krytu* či ji nahánějí na střelce), kde budou stát ostatní střelci a případně další bezpečnostní pokyny.

Důraz na myslivost jako na spolkovou činnost by se měl projevovat v povinné účasti na akcích domovského mysliveckého sdružení.⁵⁴ Tripes zdůrazňuje, že na případnou averzi, projevující se nepodáním ruky anebo nemluvením spolu, na společném lovu ani v mysliveckém spolku není prostor: „Od obojích [sic] bychom měli žádat, aby si své problémy vzájemně vyřešili nebo aby nebyli účastníky společného lovu, neřku-li jednoho mysliveckého kolektivu.“⁵⁵ Na tomto místě ponechme spíše diskusi, zda je požadavek inherentní skupiny spojen spíše s bezpečností při společném lovu, důraz na konstrukci myslivců jako „duševních aristokratů“⁵⁶ anebo např. existencí hierarchie v mysliveckých spolcích, kdy se předseda sdružení či myslivecký hospodář může pokusit ovlivnit jednání členů.⁵⁷

53 Viz TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 3.

54 Zejm. *ibid.*, s. 3, 21–23.

55 *Ibid.*, s. 21.

56 Viz stejnojmenný spis Friedricha Nietzscheho.

57 „Exkomunikace“ ze skupiny by měla být upravena ve stanovách konkrétního spolku, pokud nedošlo k porušení zákona.

Lov je v myslivecké realitě pojímán jako běžná a nutná činnost, což neplatí pro většinovou populaci. Weidinger ovšem uvádí, že ne všichni myslivci jsou aktivními střelci: „Široká veřejnost by se asi divila, jak malé procento z potenciálních členů mysliveckých organizací aktivně střílí. V mém velkoměstském spolku [...] se střelby účastní jen 10 až 20 % členů [...].“

Lovena je zvěř kvůli trofeji, masu čili *zvěřině*, dále z důvodů sanitárních: zranění (při autonehodě, zemědělskou technikou, potrhání psy apod.) anebo z důvodu onemocnění, jehož průvodními znaky může být apatičnost, ztráta plachosti, kvalita srsti, kondice kusu. Prevencí je také dezinfekce krmelců, slanisek, včasné odhalení nemoci – např. vakcinace lišek proti vzteklině, preventivní odlovy divokých prasat s ohledem na šíření afrického moru prasat anebo předkládání kvalitního krmiva.⁵⁸

Myslivost tedy konstruuje též specifický vztah myslivců ke zvěři, lov je prezentován jako jedna z forem *péče o zvěř*. Mezi pravidla péče o zvěř patří: úprava životních podmínek, přiměřený stav zvěře, kam se řadí *průběrný odstřel*, který zohledňuje mj. strukturu pohlaví, věkovou a sociální. Dále je třeba dbát na zajištění kvalitní populace prostřednictvím kvalitního genofondu, kondice, zdravotního stavu, trofejové vyspělé zvěře a ekonomické cíle jako produkce zvěřiny a trofejí.⁵⁹ V tomto pojetí je myslivost pojímána jako hospodářská činnost: „Mezi nejúčinnější opatření v předcházení problémům patří také udržování přiměřeného početního stavu populací zvěře, jejich správná věková i sociální struktura a zodpovědné vyřazování z chovu zvěře ne-duživé, oslabené nebo zjevně nemocné.“⁶⁰

Nemělo by se střílet na *vedoucí* „alfa“ kusy (např. bachyně – hrozí rozpad sociální skupiny, a tím mj. následné zvýšení škod způsobených zvěří), ale ani na *vodící* samici (ulovení matky znamená pomalý úhyn mláďat): „Vedoucí bachyně činí většinu rozhodnutí – určuje místo *zálehu*, sběr potravy, hlídá celou tlupu a dokonce synchronizuje *chrutí* (označení říje prasat či jezevců) všech dospělých bachyní v *tlupě*. Přítomnost těchto nejzkušenějších bachyní tak zaručuje nejen bezpečnost, ale také jednotný řád v rozmnožování.“⁶¹ Dále je zapovězeno střílet na *zalehnutou* zvěř, kachny na vodní hladině. Myslivci by se měli snažit o *mysliveckou ránu*.

58 Více např.: DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. V. Myslivecká kynologie a nemoci zvěře*. Praha: Myslivost, s.r.o., 2019, s. 48–61.

59 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. IV. Péče o zvěř a její chov*. Praha: Myslivost, s.r.o., 2019, s. 2n.

60 Ibid., s. 61.

61 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 2012.

Ta znamená zamíření na určitou část těla zvěře; v klidu na komoru, při pohybu se rána *předsazuje*. Samotný výstřel by měl být vždy pečlivě uvážený, zvíře by nemělo trpět a být obětí zábavy:

„Snažit se o to, aby každý výstřel, který vyjde z naší zbraně, byl tak přesný, jak je to jen možné, je povinností každého myslivce vůči zvěři a honitbě. Zabít divokou zvěř nemá nic společného se zábavou a ani my myslivci nestřílíme na divokou zvěř „pro zábavu“. Pro zábavu střílíme v kruhu svých mysliveckých kamarádů na terč a poměřujeme si síly.“⁶²

V historii došlo k posunu v chápání zbraní jako povolených či zakázaných, dnes se nesmí např. lovit zvěř do želez či na lep, za pomoci živé návnady, za pomoci poloautomatických či automatických zbraní, do vzdálenosti 200 metrů od krmelců a slanisek (v zimním období – od podzimu do jara – se zvěři předkládá seno, obiloviny, ovoce, *letnina – často sušené kopřivy – jeřabiny*; sůl by měla být dostupná celoročně) či ve stejné vzdálenosti od hranice sousední honitby apod.⁶³

V prostoru honitby je na základě legislativy možné usmrcovat⁶⁴ zdivočelá domácí zvířata, toulavé kočky a psy, kteří pronásledují zvěř. V lese se tedy mohou tato domácí zvířata stát silně nežádoucími. O predačním tlaku koček domácích na zpěvném ptactvu se hovoří i mimo mysliveckou či ornitologickou literaturu, majitelé koček mohou svým mazlíčkům pořídit obojky s rolničkami, které ptáky na přítomnost predátora upozorní.⁶⁵ Oprávnění usmrtit tato zvířata v honitbě má myslivecký hospodář či myslivecká stráž.⁶⁶ Splněna musí být podmínka vzdálenosti větší nežli 200 metrů od nemovitosti sloužící k bydlení, v případě psů je rozhodující i druh plemene: „Toto oprávnění se nevztahuje na psy ovčáckých a loveckých plemen, na psy slepecké, zdravotnické, záchranářské a služební [...]“⁶⁷ Výjimku tedy tvoří taková plemena,

62 WEIDINGER, Heinrich. *Myslivecká střelba*, s. 125.

63 DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. II. Myslivost a legislativa*. Praha: Myslivost, s.r.o., 2019, s. 25n.

64 Termín „usmrtit“ je užit v dále citovaném textu. Autorka se domnívá, že se jedná o cíleně užitou kolokaci vyhrazenou pojmu „zvíře“, neboť se „zvěři“ se pojí legislativní termíny: lovit, obhospodařovat lovem. Viz: DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. II. Myslivost a legislativa*.

65 Např. Nový Zéland chce v jednom regionu zakázat kočky. Prý zabíjí moc ptáků a plazů. In: *Radio Wave* [online]. 30. 8. 2018 [cit. 19.11.2020]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/novy-zeland-chce-v-jednom-regionu-zakazat-kocky-pry-zabiji-moc-ptaku-a-plazu-7600262?page=1>

66 Pro výkon těchto funkcí je nutné složit příslušné zkoušky dle platné legislativy.

67 DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. II. Myslivost a legislativa*, s. 15.

která jsou mohou být využita jako psy lovečtí či pracovní. V myslivecké realitě mohou být tato plemena vnímána jako hodnotnější. Čistokrevnost psů, kteří spadají pod pojem loveckých plemen, je krom složení zkoušek různých rovněž jednou z podmínek pro lovecké využití. Aspekt křížení je nežádoucí i u zvěře – zde můžeme spatřit důvod pro eliminaci hospodářských zdivočelých zvířat. Pravděpodobně by se jednalo o křížení ovcí domácích a muflonů evropských, neboť oba druhy patří pod rod ovcí, což je patrné z jejich latinských názvů.⁶⁸ Diskutovaným problémem poslední doby je hybridizace výskyt původně asijských jelenů sika na území ČR, kteří se kříží s populací jelenů evropských. Hybridního jedince (ale i oba druhy jelenů) je možné odlišit na základě hlasového projevu.⁶⁹

Myslivci v rámci své reality vstupují do interakce s ostatními návštěvníky lesa, ať se jedná o turisty, běžce, sběrače lesních plodů či např. paroží (což je klasifikováno jako lesní pých), cyklisty, provozovatele geocachingu, řidiče automobilů (podle výkonu vozu či stavu komunikace na okraji honitby či v méně přístupném terénu) či čtyřkolek a další. Pohyb v honitbě hodnotí myslivci jako problematický s ohledem na rušení zvěře a jejích pastevních cyklů. Nemůže-li se zvěř dostat k potravě kvůli rušivé přítomnosti lidí, zůstává v krytu, přičemž z nedostatku potravy poškozují okolní porost (např. zvěř jelení a srnčí). Tím také působí škody na lesním hospodářství. Myslivecká literatura upozorňuje na neznalost nemyslivecké veřejnosti a nedostatečnou mediální tematizaci problematiky:

„V současné době není dostatek legislativních nástrojů, jak využívání lesů regulovat. Existuje i nechuť ze strany majitelů lesů a lesní strážce jakýmkoliv způsobem toto negativní ovlivňování přírody omezit. Výrazně chybí mediální (v tisku, rozhlasu, televizi) ovlivňování občanů a jejich výchova k pochopení významu potřeb zvěře a myslivosti.“⁷⁰

Myslivci se tak do jisté míry prezentují jako znalci přírody a životních projevů zvěře. To jim dává právo usměrňovat (či se o to snažit) chování návštěvníků v lese. Tento prostor totiž primárně vnímají jako svůj.

68 *Ovis aries* (ovce domácí) a *ovis musimon* (muflon evropský).

69 Odlišeny jsou zvukové projevy i za pomoci terminologie: jelen evropský *troubí*, jelen sika *píská*, kříženec *bečí*. Více o projektu na webu: Hlasy jelenů. In: [cit. 20.10.2020]. Dostupné z: <http://hlasyjelenu.cz/>

70 HROMAS, Josef a kolektiv. *Myslivost*, s. 60.

Myslivci prezentují svůj mediální obraz a názory veřejnosti jako spíše negativní: „Velmi opatrně je nutné postupovat zejména při kontaktu s médii, která dokáží i rozumně míněné věty vytrhnout ze souvislosti a tendenčně sestavit ve zcela jiném kontextu.“⁷¹ Tento střet dvou realit (nebo myslivecká konstrukce reality), v němž se myslivci staví do role oběti veřejného mínění, je ovšem vyvažován i kritickým apelem na vlastní společenství: „Tento stav [antimyslivecké nálady ve společnosti] si do jisté míry ale zavinili sami myslivci. Ojedinělý exemplární případ porušení základních pravidel slušnosti, myslivecké morálky či dokonce zákona, postačuje k tomu, aby se terčem cílených útoků stala celá myslivost.“⁷²

Důležitým aspektem je podle myslivců i jistá obezřetnost při prezentování fotografií či videozáznamů na internetu, které mohou budít pohoršení: „Na žádných záběrech by proto neměly být problémové scény z norování lišcat, štvání a stavění zvěře psy, neúměrné rozstřílené kusy, velké skvrny barvy na sněhu, ulovená zvěř ve společnosti dětí, nemyslivecké zacházení s ulovenou zvěří apod.“⁷³ Stopy *barvy* (krve) jsou pro myslivce běžnou realitou, při dosledu navíc nezbytným vodítkem k nalezení poraněné zvěře. Ulovená zvěř reprezentuje jejich loveckou dovednost, vědomosti a investovaný čas. Pro nemyslivce ale tato realita nemusí být přijatelná.

Realita je lidmi vytvořený konstrukt, jehož konstruovanost však nebývá zpochybňována. Lidé tvoří realitu za pomoci jazyka, která je v tomto pojetím nástrojem, nikoli pasivním předmětem. Svět se zdá jako přirozený, vědění jako dané. Pohybujeme se navyklým způsob sociálním světem za pomoci rutin, svět funguje podle známých pravidel.

Na příkladech bylo ukázáno, jakými způsoby může být konstruována myslivecká realita, jak je předáváno myslivecké vědění a jak funguje habitualizace. Byla prezentována pravidla, která regulují, jak se k sobě mají myslivci navzájem chovat na společných akcích. Byly zmíněny některé aspekty průběrného odstřelu, který bývá prezentován jako nástrojem hospodaření se zvěří. Myslivci disponují specifickým věděním, a tak chápou les jako svůj prostor, do něhož vstupují ostatní návštěvníci lesa. Byl prezentován myslivecký pohled na domácí zvířata, která se pohybují bez dozoru v lese. Domácí mazlíčci se v prostoru lesa mohou změnit na objekty k

71 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 33.

72 Ibid., s. 32.

73 Ibid., s. 33.

ulovení. Cennější jsou plemena lovecká, služební, nepřímo je jsou snižováni kříženci či plemena společenská. Zmíněn byl vztah k návštěvníků lesa z řad laické veřejnosti a vztah myslivců k médiím a prezentace vlastního úlovku na sociálních sítích. Jedná se o určitá typizační schémata, která ovlivňují reakci na podněty na základě vědění, které je obsaženo v jazyce. Vzdělání je podmínkou pro vstup do myslivosti, výše naznačené informace tak mohou být internalizovány myslivci a pojímány jako samozřejmé.

Ideologie

Barker upozorňuje na nesoulad mezi antireprezentacionalistickým přístupem k jazyku a pojmáním ideologie jako „falešného vědění“. Antireprezentacionalismus odmítá představu existence nezávislého referentu v mimojazykovém světě, zamítá tedy metaforu jazyka jako zrcadla světa či „univerzální pravdy“, jíž je možno dosíci. Významy – a tedy i pravda, abychom se vrátili zpět k Barkerově úvaze – jsou kontextově podmíněny:

„Jinými slovy, antireprezentacionalistický přístup k jazyku, který vyhlašuje, že neexistuje žádný výchozí bod zajišťující přístup k přesným reprezentacím s hodnotou univerzálních pravd, nemůžeme používat koncept ideologie (jakožto falešného vědění) postavený do kontrastu k objektivní univerzální pravdě. [...] Pravda je vázaná na kulturu a závislá na historických a kulturních okolnostech svého vzniku.“⁷⁴

Ideologie se tak spíše stává „pokusem ustálit význam“ v rámci určité kultury. Barker takto pojatou ideologii charakterizuje jako „světonázor“ a dává ji do souvislosti s Foucaultovým konceptem moc/vědění (power/knowledge), ve kterém je vědění závislé na mocenských vztazích a je ukotveno dobově i místně.⁷⁵

„Ideologie jsou pak vykládány jako diskurzy, které dávají smysl materiálním objektům a sociálním praktikám; definují a vytvářejí přijatelné a srozumitelné porozumění světu, zatímco ostatní způsoby uvažování vylučují jako nesrozumitelné a neospravedlnitelné. Ideologie se tedy týkají stmelování a ospravedlňování, nikoli pravdy, falešnosti a objektivních zájmů. Jedná se o „světonázor“ jakékoli sociální skupiny, která ji jako skupinu ustavuje a ospravedlňuje její jednání.“⁷⁶

V souladu s řečeným je proto pro účely této práce přínosnější pojímat termín ideologie v pojetí Arendtové, ve kterém ideologie představuje „logiku ideje“,⁷⁷ tedy (zdánlivou) logickou koherenci na základě centrální ideje či idejí. Logika je „procesem logického zpracování“, „pohybem myšlení“ v souladu s ideou: „Jakmile se logika jako pohyb myšlení - a nikoli jako nezbytná kontrola usuzování – aplikuje na nějakou ideu, přemění se tato idea v premisu.“⁷⁸

74BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*, s. 77.

75Ibid., s. 156.

76BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006, s. 77.

77ARENDOVÁ, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: OIKOYMENH, 1996, s. 632.

78Ibid., s. 633.

Podotkněme, že ačkoli Hannah Arendtová ve svém díle pojednává o totalitarismu, upozorňuje rovněž, že ideologické výklady světa existovaly ještě před totalitárním logickým myšlením, a proto pojem užíváme i v souvislosti s naším tématem.

Arendtová hovoří o „svěrací kazajce logiky“, která může člověka držet v sevření jako skutečná vnější síla. Svůdnost a nátlaková síla ideologičnosti se projevuje v její logické provázanosti, která se v realitě nevyskytuje: „Ideologický způsob myšlení řadí fakta do naprosto logického řádu, začínajícího u axiomaticky přijaté premisy, od níž vše ostatní odvozuje; to znamená, že postupuje s konzistencí, jaká nikde v oblasti reality neexistuje.“⁷⁹ S ohledem na to se vnucuje do vědomí lidí a ovládá je, neboť je tato konstrukce bez logických rozporů tak lákavá.

Myslivecké texty by měly konstruovat reprezentaci myslivosti (nikoli zrcadlit nezávislý referent v objektovém světě). Texty myslivců budou obsahovat svou vlastní ideologii – tu nebudeme chápat ve smyslu reprezentace idejí nadřazené třídy či skupiny, ale jako „logiku idejí“ v souladu s H. Arendtovou. Tedy jako světonázor, který legitimizuje hodnoty, praktiky a dává lidskému životu pocit smysluplnosti; ovlivňuje lidskou osobnost a životní styly. Arendtová dále podotýká, že nátlaková síla ideologie je přitažlivá pro svou logičnost, provázanost výkladu světa (oproti neuspořádanosti reality) a vyvázání se ze strachu z rozporu sami se sebou. Centrální role je přisuzována zvěři a přírodě. Myslivci jim tradice podle svých slov vzdávají úctu, pečují o ně jako hospodáři. Lov je rovněž aspektem péče o zvěř, nehovoří se o zabití – obdobně jako v legislativě, viz 449/2001 Sb. Zákon o myslivosti.

79 Ibid., s. 635.

Herní aspekt kultury

Johan Huizinga se ve svém díle *Homo ludens*⁸⁰ zabývá kulturou a herním aspektem kultury; lakonicky lze hlavní myšlenku shrnout tak, že kultura je hra, která ve hře i vzniká: „[...] lidská kultura se rodí a rozvíjí ve hře a jako hra [...]“.⁸¹ Hra není pojmána s despektem, ale jako plnohodnotný kulturotvorný fenomén, jenž činnosti propůjčuje další estetické kvality: „Postupně jsme dospěli k přesvědčení, že kultura vznikla v ušlechtilé hře, a aby mohla stylově a důstojně rozvíjet své nejvyšší kvality, nesmí tento herní obsah ztratit.“⁸² Huizingův výklad sice operuje s termíny jako archaická společnost, kultické hry apod., ale jeho výklad se neomezuje pouze na ně a prostupuje i moderní společností (holandský originál byl vydán roku 1938, Huizingovo dílo však bylo touto představou prostoupeno již dříve).

Myslivost můžeme chápat jako svébytnou kulturu, která vykazuje některé herní rysy. Touto perspektivou se práce snaží obohatit vnímání myslivosti jako kulturního fenoménu a doufá v plastičtější náhled na tuto kulturní oblast.

Pro názornost je nejprve třeba vymezit termín hry. V Huizingově pojetí je hra definována jako aktivita ve vymezeném časoprostoru s danými pravidly: „Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která mají svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím „jiného bytí“, než je „všední život.“⁸³

Huizinga v knize explicitně zmiňuje lov, o kterém hovoří ve své archetypální podobě jako o hře: „I takové činnosti, které jsou přímo zaměřeny k uspokojování životních potřeb, např. lov, přijímaly v archaické společnosti s oblibou formu hry. Společenskému životu se dostávalo v podobě hry vyšších nadbiologických forem, které mu dodávají vyšší hodnoty. Ve hře společnost vyjadřuje své chápání života a světa.“⁸⁴ Původní životní nutnost byla rozšířena o estetickou rovinu, tedy myslivost je lovem obohacným o rituály. Co se samotného zisku masa týče, zvěřina nikdy nebyla běžně konzumovanou potravinou mimo lovecká společenství.

80 Latinsky *hrájící si člověk*. Huizinga vyhrazuje tomuto typu místo vedle označení jako *homo sapiens*, či *homo faber*, jež hodnotí jako nepřesná; člověk není tak moudrý, jak se zdálo a tvořit může i zvíře. Huizinga následně dodává, že si hrají i některá zvířata. Hře přisuzuje funkci stejně významnou jako tvoření. Viz HUIZINGA, Johan. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Praha: Mladá fronta, 1971, s. 7.

81 Ibid.

82 Ibid., s. 190.

83 Ibid., s. 33.

84 Ibid., s. 49.

Ve středověku byla zvěř vyhrazena panovníkovi, šlechtě či duchovenstvu; poddaní se museli spokojit s čižbou (lov drobného ptactva do sítí či na lep), za pytláctví hrozily rozličné tresty většinou značné demonstrativní síly (s ohledem na královské či šlechtické nároky), např. propadnutím hrdlem.⁸⁵

Ani dnes není konzumace zvěřiny příliš rozšířená, supermarkety kýty nabízejí za horentní sumy, přičemž stažený zajíc může v nakupujícím budit provinění. Během pandemie COVID-19 výkupy zvěřiny přestaly přejímat maso od myslivců, kteří tak měli problémy s odbytem. Myslivci loví, neboť naplňují plány lovu, vykonávají průměrný odstřel, s ohledem na kůrovcovu kalamitu eliminují množství spárkaté zvěře. Jako východisko z nemožnosti zvěřinu prodávat, byla vytvořena internetová stránka *Pro zvěřinu k myslivům*.⁸⁶ V souladu s dnešním diskurzem je maso prezentováno jako bio či lokální. Jako pozitivum je zmiňováno, že zvěř nebyla stresována převozem, odstřel je (v ideálním případě) rychlý, zvěř *zhasíná* překvapená. Bývá zmiňována chutnost zvěřiny, v časopise *Myslivost* je pravidelná příloha receptů, obdobně ženy rády vaří (viz kapitola *Ženy v myslivosti*, s. 59).

Hra se odehrává ve speciálním časoprostoru, který se odlišuje „od obyčejného života“. Pocit souručenství, výjimečnosti ale trvá i po konci hry: „Společnost hráčů má obecný sklon existovat dále i potom, kdy hra skončila. [...] Ale pocit být spolu v jakémisi výjimečném postavení, společně se odlišovat od jiných a vymanit se z obecných norem si uchovává své kouzlo i po skončení jednotlivé hry.“⁸⁷ *Myslivost* je právně definovaná mimo jiné i jako spolková činnost. Důraz na myslivecké společenství, solidárnost až kamarádství je obsažen v myslivecké literatuře: např. přenechání stříelby na kusu během lovu staršímu myslivci; Konají se společenské akce jako společné lovy, po jejichž skončení se koná zpravidla poslední leč či myslivecký soud, pořádají se plesy, výstavy, akce pro děti apod. Zároveň se objevuje kritika těch, kteří ihned po skončení lovu odchází. Je pravděpodobné, že i po návratu domů se člen myslivecké komunity obklopí některými atributy – ať ve formě oblečení či doplňků anebo trofejemi. Nikdo však zatím exkurz „do mysliveckých pokojíčků“ nepodnikl. Myslivecký rok začíná 1. dubna a jeho struktura závisí na biologických rytmech zvěře, jež reaguje na přírodu. O fázích roku se hovoří jako o času říje srnčí zvěře, jelení apod. „Na *čekanou* (individuální

85 FRANCEK, Jindřich. *Lovecká vášeň v proměnách staletí*. Praha: Havran, 2008, s. 203.

86 *ProZvěřinu.cz* – Zvěřina přímo od myslivců. In: [cit. 14.12.2020]. Dostupné z: <https://www.prozverinu.cz/>

87 HUIZINGA, Johan. *Homo ludens*, s. 16.

způsob lovu zpravidla na posedu) se chodí zpravidla ráno, alespoň hodinu před východem slunce, anebo k večeru. Pokud myslivec nemá *noktovizor* (noční vidění), odchází zpravidla se západem slunce. Ačkoli se v souvislosti s myslivostí používá pojem „les“, je při pohledu na kulturní krajinu patrné, že jsou *posedy* či *kazatelny* či posedové sedačky situovány rovněž na pomezí lesa a pole či jiného volného prostoru, do kterého zvěř vychází z krytu lesního porostu. Vymezeným prostorem pro myslivce jsou honební pozemky, mimo ně právo myslivosti vykonávat nesmí. Myslivec se přizpůsobuje zvěři, tzn. že se sice může pokusit nalákat ji na *vnadiště*, ale to zvěř *vychází* na určitá místa. Může se jednat o dostupnou potravu, teritoriální důvody apod.

Další vlastností hry je její opakování: po jakékoli době, stávání se tradicí či skutečností, že vyšší formy hry jsou složeny z dílčích částí: „...zůstává ve vzpomínce jako duchovní výtvar nebo jako duchovní poklad, je předávána tradicí a může se kdykoli opakovat, ať už ihned po skončení, nebo po dlouhé přestávce. Tato možnost opakování je jednou z nejpodstatnějších vlastností hry. Neplatí to jen o hře jako celku, nýbrž i o její vnitřní výstavbě. Téměř ve všech vývojově vyšších formách hry tvoří prvky opakování, refrénu, změny v pořadí něco jako osnovu a útek.“⁸⁸ Hru je tedy možné zachovávat v obdobné podobě v našem životě i v životě společenském napříč generacemi. Je vnitřně strukturovaná, je-li její forma opakování, pak se jedná ritualizované jednání. Sama je pak tvořena jednotlivými rytmickými předěly.

Doslova lze hudební složku zkoumat i v myslivosti. Např. během společného lovu má myslivecké trubení jednak význam estetický a jednak praktický. Myslivcům signály a znělky říkají, co se právě děje – v lese na sebe totiž během lovu nemusí vidět a toto může přispívat k bezpečnosti. Jedná se též o strukturaci – trubení se zahajuje nástup, poté jednotlivé leče, přestávky a konec lovu. Existují znělky či jejich ustálené kombinace např. pro pasování na lovce, myslivecký ples apod. Myslivci troubí na *borlice* (menší trubky), *lesnice* (podstatně větší nástroj) anebo na klasický koncertní *lesní roh* (s klapkami). Se všemi nástroji se pojí charakteristický postoj; při hraní na lesnici a lesní roh se vkládá ruka do korpusu (rozšířené části), zatímco při trubení na borlici stojí trubač s rozkročenýma nohama a ruku, v níž nedrží trubku, má založenou v bok. V Rudolfinu se každoročně koná koncert hudby na lovecké nástroje pod názvem *České myslivecké Vánoce* a v létě pořádají myslivečtí trubači

88 Ibid., s. 17.

soustředění v Chlumu u Třeboně. Lovecké trubky se vyvinuly z původních zvířecích rohů a jako takové jsou součástí lovecké kultury již značnou dobu. Žesťový zvuk je výrazný a charakteristický. Může konotovat např. armádu či barokní orchestr.

Huizinga klade důraz na hraní podle pravidel, která tvoří hranici do specifického světa: „Hra vytváří řád, hra je řád. Do nedokonalého světa a zmateného života vnáší dočasně omezenou dokonalost. Hra vyžaduje bezpodmínečný řád. Nejmenší odchylka od rádu hru kazí, zbavuje ji jejího charakteru a znehodnocuje ji. Toto vnitřní napětí s pojmem řádu snad způsobuje, že hra, jak jsme se již letmo zmínili, leží z valné části uvnitř estetická oblasti.“⁸⁹ Myslivost je souborem mnoha pravidel, od legislativních po tradičních, přičemž právě dodržování tradic podle některých hlasů činí myslivce hodným toho jména.

Dalším charakteristickým rysem je převlek, který podtrhává výjimečnost hry: „Odlišnost a tajemnost hry se nejzřetelněji projevuje maskováním. V něm je „neobyčejnost“ hry úplná. Převlečený nebo maskovaný člověk „hraje“ jinou bytost. „Je“ jinou bytostí. Se vším, co se nazývá maska a přestrojení, je neodlučitelně spjat dětský strach, nevázané veselí, posvátný obřad a mystická fantazie.“⁹⁰ Jedinec se v tomto pojetí ujímá odlišné sociální role, než jaké (přičemž plurál je na místě) hraje ve svém „běžném“ životě. Myslivecké oblečení je typické svou barevností, stříhem, či typickým atributem jako klobouk. Svou roli při výběru oblečení hraje nejen myslivecké tradice, ale i praktický pohyb v honitbě či nakládání se zvěří (transport, vyvrhování apod.). Vnějškový znak napomáhá hrát roli, souznít s ideály mysliveckého stavu ale i naplňovat očekávání. Krejčířík ve svém díle pojednává o drážních uniformách a vyzdvihuje jejich moc ovlivnit je jednání, ale i vzezření a způsob pohybu člověka : „Oděv a móda ovlivňují – a do značné míry i určují – chování člověka, způsoby pohybu, tempo i rytmus jeho činnosti. [...] Vojenská uniforma měla vždy svým upnutím (upnutý!) narovnávat tělo a dodávat jejímu nositeli i jeho okolí dojmu pevnosti, síly a sebevědomí. Staré vojenské uniformy měly takový stříh, aby přímo nutily k přímému držení těla, pevnému kroku a ráznému jednání.“⁹¹ Obdobně jistě můžeme uvažovat o funkcích krinolín, henninů, korzetů apod. Oděv společnosti je výrazem jisté myšlenky, sounáležitosti společnosti a odlišení se od nečlenů navenek: „Uniforma (uniformita, kód subkultury) má také stmelovat stejně oblečené

89 Ibid.

90 Ibid., s. 20.

91 KREJČÍŘÍK, Mojmír. *Železniční móda: dějiny železničního stejnokroje v Českých zemích a na Slovensku*. Praha: Dokořán, 2003, s. 9.

společenství a činit z jeho příslušníků nositele jednotné myšlenky. Stejnokroj proto nenosí jen vojáci [...] i řada jiných povolání jako železničáři, hasiči, celníci, lesníci a další, u nichž se při výkonu služby vyžaduje určitá kázeň, pořádek a odlišení od ostatních osob.“⁹²

Při výkonu myslivosti je též nutné dodržovat kázeň, zejména s ohledem na střelné/palné zbraně. Dodnes platí zvyk nechat střílet starší myslivce při společném lovu na probíhající kus. K roli myslivce patří i lovecká (dlouhá) střelná zbraň (kulovnice, brokovnice, kulobrok v rozličné kombinaci hlavní a dnes i designu a materiálu. optických zařízení jako *noktovizor*, *kolimátor*, *termovize*). Vedle toho patří k výbavě myslivce lovecký nůž, který může být zavírací či s pevnou čepelí, součástí bývá *pilka*, případně *páráček* na vývrh zvěře. Rukojeť by měla být protiskluzová, vyrábí se z parohu, mamutoviny apod. Ačkoli je lovecká puška pro myslivcem obdobným instrumentem jakým je pro rybáře prut, společenská konotace stejná není.⁹³ Její veřejné nošení upravuje zákon.

Bauman rovněž upomíná na konstruované významy věcí, které lidé konzumují a jímž naplňují určitý řád. I on v této souvislosti hovoří o hře, která je konstruování vlastní: „Je těžké si uvědomit, že šaty nebo jídlo nádvkem k tomu, že se nosí, respektive jí, také rozlišují mezi různými lidmi a různými rolemi, jež právě hrají - že „věci k jídlu“ a „věci k nošení“ slouží také tvorbě a reprodukci konkrétního, „záměrného“ a umělého společenského řádu. Tato zaslepenost je vlastně součástí kulturní hry. Čím méně jsme si vědomi nepřímé (tedy se zjevnou náplní dané činnosti nesouvisející), řád ustavující funkce kulturně utvářených jednání, tím bezpečnější je řád, jež tato jednání udržují. Kultura je nejúčinnější, když se přestrojí za přírodu.“⁹⁴ Konstruovanost, umělost řádu je však zapomínána, významy jsou prezentovány jako přirozené. Právě poslední Baumanova věta je pro mysliveckou konstrukci reality signifikantní. Výkon práva myslivosti probíhá na honebních pozemcích, jimiž jsou např. lesy, pole, louky, tedy v přírodě. Existuje něco přírodnějšího než příroda? Na základě literatury zjistíme, že současná krajina je navýsost kulturní, samy lesy prošly historickým vývojem, byly a jsou i nadále místem hospodaření (dříve např. brtnictví, pálení milířů, sběr lesních plodin či klestí, pastva dobytka na mýtinách apod.).⁹⁵

92 Ibid.

93 Ostatně propírání nehod na mysliveckých lovech je podzimní a zimní mediální evergreen.

94 BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky*, s. 150.

95 FRANCEK, Jindřich. *Lovecká vášeň v proměnách staletí*, s. 13–18.

Myslivost vykazuje některé znaky herního charakteru. I ona je pravidelně se opakující činností, přičemž její rytmus závisí na přírodních rytmech, ať ročních či denních. Myslivecký prostor je legislativně vymezen honebními pozemky, konkrétní místo lovu závisí na zvěři. Myslivci kladou důraz na spolkový aspekt, provozováním myslivosti se dostávají do světa specificky konstruovaných pravidel, která dodržují. Myslivecké troubení může prakticky strukturovat čas na lovu, kromě toho je pojmáno jako estetický doplněk.

Rituál

Myslivecká literatura pracuje s emickým označením „myslivecké tradice a zvyky“. Tradice je v učebním textu *Základy myslivosti nejen pro adepty* prezentována jako pojem nadřazený, jež v sobě zahrnuje zvyky předávané po generace.⁹⁶ Pod zvyky je zahrnuta myslivecká mluva, zvyky při individuálním i společném lovu zvěře jako úlomek (v dalším textu se však dále hovoří o „původu tradice“⁹⁷), lovecké právo, zásada při společných lovech pro přisouzení úlovku jednomu z lovců „první kule, poslední brok, úprava a přivlastnění si trofeje. Pod společenské tradice je řazeno: přijímání mezi myslivce, pasování na lovce zvěře, myslivecké životní události (jmenovitě: svatby, křtiny, rozloučení s myslivcem – ve smyslu pohřbu) a myslivecké troubení.

Oldřich Tripes, jenž se věnoval propagování mysliveckých zvyklostí, ve své příručce nazvané „Tradice a zvyky české myslivosti“ vykládá pojem „myslivecké zvyky“ jako tradiční jednání vyjadřující vděčnost k odkazu předků, které je „projevem úcty k přírodě a lásky ke zvěři“. Zároveň skýtá potenciál, kterak veřejnosti prezentovat etické založení myslivce. Kromě pojmání tradic a zvyků jako propojení s historickým odkazem (či přímo kulturním dědictvím České republiky) se zde otevírá možnost propagace myslivosti navenek. Tripes výše jmenované zvyky a tradice rozšiřuje o další výčet, může se ovšem jednat o důsledek formátu příručky a snahu obsáhnout co možná nejvíce aspektů. Jako tradice a zvyky je dále jmenována: myslivecká latina, práce s mládeží, patroni myslivosti a lovu, myslivecké sliby a desatera, lidová slovesnost (příslloví, pranostiky).⁹⁸

Hranice mezi zvykem a tradicí tedy není prezentována jako zcela ostrá, zdůrazňován je ovšem její historický aspekt a dodržování pravidel. Mohou být jazykové i mimojazykové. Tato práce bude pracovat s termínem rituál, který charakterizuje ono emické sousloví. V pojetí Stanislava Komárka jsou rituály vyprázdněné postupy, které pozbyly svou dřívější funkci a staly se znakem: „Jako rituál lze označit takový proces, který ztratil svou původní funkci, je pouze více či méně stylizovaně naznačován a jeho smysl je nějakým způsobem přeznačen, většinou ve stylu nějaké komunikační či znakově-symbolické funkce. [...] Ritualizace je jevem prostupujícím celý živý svět a člověk pochopitelně není zdaleka jediným tvorem, který ji

96 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 47.

97 Viz *ibid.*, s. 48.

98 Viz TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*. Praha: Myslivost, 2012, s. 1.

provádí.“⁹⁹ Dále Komárek dodává, že rituální chování není pouze lidskou doménou, ale je i součástí komunikace živočichů – viz např. rozdílné způsoby námluv u srnců, jelenů či daňků; srnec srnu honí, jelen si vodí laně ve svém okolí, daněk čeká na říjišti na daněly.

Termín rituál užívají i Lakoff s Johnsonem, kteří jsou primárně známí díky své teorii kognitivních metafor. Podle ní lidský pojmový systém vykazuje metaforickou povahu, která ovlivňuje naše myšlení a jednání. Metafora tak není pouze stylistickým prostředkem, nýbrž prostředkem chápání reality jednotlivce i určitého kulturního společenství. Jako příklady rituálů autoři uvádějí náboženské obřady, ale i přípravu snídaně či chození na sportovní utkání. Charakterizován je rituál jako opakující se, strukturovaná činnost (různým důrazem na uvědomování si či nevnímání průběhu) která světu dává smysl: „Každý rituál je opakovaným, koherentně strukturovaným a jednotným aspektem naší zkušenosti. Když takové rituály provozujeme, dodáváme svým činnostem strukturu a smysl, potlačujeme chaos a rozdílnost ve svých činnostech na minimum.“¹⁰⁰ Provádění rituálů je v této definici způsobem, jak se alespoň na chvíli vymanit z každodennosti a zároveň se jedná o její součást pravidelně opakovanou a strukturující čas. Rituály provádí jedinci i skupina (v textu se hovoří přímo o subkultuře), přičemž autoři polemizují o roli rituálů jakožto nositelů metafor a hodnot: „Metafory, podle kterých žijeme, ať už kulturní, nebo osobní, jsou částečně zachovávány v rituálu. Kulturní metafory a hodnoty, které z nich vyplývají, jsou předávány dále rituálem. Rituál tvoří nenahraditelnou součást zkušenostní základny našich kulturních metaforických systémů. Nemůže existovat kultura bez rituálů.“¹⁰¹

V tomto smyslu je možné pohlížet na myslivecké rituály jakožto myslivost ustanovující. Myslivci opakují, že díky nim byla myslivost zapsána na seznam nehmotné kulturní dědictví ČR.¹⁰² Jedná se automatizované činnosti, které však navíc myslivosti, podle myslivců, propůjčují estetickou rovinu.

99 KOMÁREK, Stanislav. *Příroda a kultura: svět jevů a svět interpretací, aneb, Jak je to doopravdy*. Praha: Vesmír, 2000, s. 145.

100 LAKOFF, George a Mark JOHNSON. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host, 2002, s. 251n.

101 Ibid., s. 252.

102 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 2.

Diskuse o (ne)subkulturním charakteru myslivosti

Subkultury jsou pro kulturní studia atraktivním předmětem zájmu, neboť se jedná svébytný kulturně a společensky ohraničený celek, které vykazuje určitou nezávislost na dominantním proudu kultury. Jedná se o alternativní životní styl, který je pro členy subkultury smysluplný. Subkultura působí na jedince, ovlivňuje jeho jednání, spotřební preference, názory atd. V rámci subkultury jsou vyznávány odlišné hodnoty od mainstreamové kultury, běžným věcem jsou přiřazovány specifické významy. Prefix „sub-“ odkazuje k představě undergroundové, podzemní kultury ve významu odporu proti dominantnímu společenskému a kulturnímu řádu, jenž je vyjadřován stylem.¹⁰³

Subkultury byly dříve považovány za neuspořádané a plné chaosu. Jejich jednotícím prvkem je ale styl. Pojem původně odkazoval na specifickou kulturu mládeže, která byla spojována s odporem proti rodičovské autoritě a kultuře. Pojem teenager byl zaveden reklamními experty s cílem zvýšení odbytu svých produktů: „V padesátých letech autoři reklam ve snaze najít nový trh poprvé zavedli termín „teenager“. Dospívající mladí lidé milovali individualitu a představovali zákazníky, kteří se nechtěli oblékat jako rodiče a sami rozhodovali, co si koupí a co budou nosit.“¹⁰⁴ Souvisel rovněž výrazně s hudebním vkusem. Nicméně v pojetí této práce bude dána přednost svébytnosti myslivecké kultury, kterou tvoří rozličné rituály a znaky, a proto hudební vkus a věk nebudou dominantními kritérii. Takto bude možné podrobit myslivost zkoumání z hlediska teorie subkultur.

Co se samotného označení týče, užívá se rovněž pojmu „kontrakultura“ s důrazem na vymezení se vůči dominantní kultuře. Pojem subkultura byl vystaven kritice, jelikož evokuje kulturu méněcennou, nacházející se „pod“ dominantní kulturou. Proto bývá v současnosti nahrazován termínem „(neo)kmen“, s důrazem na situovanost do městského prostředí pak jako „městský kmen“. Termín „scéna“ je vázán spíše na hudební komunity. Pojem subkultura byl též napadán jakožto rigidní; např. Heřmanovský a Novotná upozorňují, že proklamovaná dynamičnost a neohraničenost těchto nových pojmů je rovněž omezená.¹⁰⁵ Následující kapitola však bude

103 Např. BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*, s. 185n.

104 YOUNG, Caroline. *Módní kmény*. Praha: Sloart, 2017, s. 7.

105 HEŘMANOVSKÝ, Martin a Hedvika NOVOTNÁ. Hudební subkultury. In: JANEČEK, Petr, ed. *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní Muzeum [u.a.], 2011, s. 105n.

stavět na teorii Dicka Hebdige a Sarah Thorntonové, kteří operují s termínem subkultura, a proto práce zachovává jejich názvosloví.

Dick Hebdige na konci 70. let minulého století podrobuje analýze britského punkové hnutí, teddy boys či např. skinheady. Tyto skupiny jsou ve veřejném diskurzu zároveň zesměšňovány i demonizovány pro svou revoltu a prosazování alternativních hodnot. Hybným prvkem subkultury mládeže je v jeho pojetí třídní příslušnosti.¹⁰⁶ Ta je ztělesněna např. v punkovém hesle „no future“ mladé dělnické třídy, která propagovala pobuřující estetiku ošklivosti proti falešné morálce a rigiditě vyšší třídy. Charakteristickým znakem subkultury je, že je provozována ve volném čase.

Hebdige chápe subkultury jako systémy se svébytnou formou komunikace, ve kterých se slovo „kultura“ neváže k axiologickému pojetí: „Subkultury nejsou v tomto smyslu „kulturní“, a styly, se kterými jsou spojovány, nelze adekvátně a vhodně popsat jako „vysoce rozvinuté umění“. Spíše představují kulturu v širším smyslu, totiž systémy komunikace, formy výrazu a reprezentace.“¹⁰⁷ Subkultury je třeba vnímat v kontextu jejich vzniku – a rovněž v době jejich popisu – neboť reagují na aktuální historické momenty, jinak by byl jejich obraz neúplný.¹⁰⁸

Jednotlivým prvkem subkultur je pro Hebdige styl. Předměty každodenní potřeby mohou v subkultuře „nabývat symbolických rozměrů“ a manifestovat tak vzpouru proti běžnému řádu – např. spínací špendlík v punku anebo „krádež stylu vyšším třídám“ prostřednictvím teddy boys.¹⁰⁹ Dochází k „boji“ o vlastnictví – význam – znaku, který je pro členy subkultury rozpoznatelným a smysluplným: „Styl v subkultuře je tedy těhotný významem.“¹¹⁰ Subkultury jsou vnitřně uspořádané, což označuje termín homologie. Ten Hebdige přejímá od Paula Willise, přičemž se jedná o hodnoty, předměty spotřeby apod.: „Každá část je organicky propojena s částmi jinými a prostřednictvím zmiňované ekvivalence mezi jednotlivými částmi vytvářejí členové subkultury smysl světa.“¹¹¹ Brikoláží je míněno „kutilství“, tedy kombinování předmětů dle vlastní potřeby. Kontextuální zakotvenost subkultury se váže též k proměně jejího

106 Viz HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. V Praze: Dauphin : Volvox Globator, 2012, s. 119.

107 Ibid., s. 192.

108 Ibid., s. 121, 132.

109 Ibid., s. 26, 131.

110 Ibid., s. 44.

111 Ibid., s. 171.

stylu, který je pro Hebdiga dynamický jev, „pohyb“.¹¹² Styl v rámci jedné subkultury tedy nemusí být rigidní, ale reagovat na okolnosti.

Na Hebdigovo dílo kriticky navazuje Sarah Thorntonová. Jako zásadní kritérium pojímá vkus, neboť při zkoumání britské klubové scény volí za své východisko koncepcí trojího kapitálu Pierra Bourdieuho: kulturní, symbolický a ekonomický, přičemž centrální roli přikládá kapitálu kulturnímu, z něhož odvozuje pojem „subkulturní kapitál“. Bourdie se věnoval dělení sociálního prostoru na základě „diferenciace“ jednotlivců či skupin. Důležitou roli hraje třídní příslušnost, na kterou je vázán jistý „habitus“ ve smyslu „záliby“, která je spjata s určitým sociálním postavením a vytváří „jednotný životní styl.“¹¹³ Habitus určité třídy dokáže odlišit vhodné a nevhodné: „Rozlišují mezi tím, co je dobré a co špatné, co je správné a co nesprávné, co je elegantní a co vulgární atd., ale způsob rozlišování je různý.“¹¹⁴ Thorntonová však (jako Američanka) není v takové míře fixována na třídní problematiku, a věnuje se subkulturní příslušnosti.

Jisté symboly jsou v určité subkultuře interpretovány svými příslušníky jako markery tzv. dobrého vkusu. Ty vykazují značnou symbolickou hodnotu a dodávají svému nositeli na exkluzivitu; propůjčují mu tedy exkluzivní status uvnitř subkultury. Disponovat subkulturním kapitálem znamená mít dobrý vkus, vědět, co je ještě subkulturní, „in“, a co už naopak není. Stejně jako kapitál kulturní může být i subkulturní kapitál objektivizovaný ve formě těch správných nahrávek (produkovaných v limitované edici) anebo účesů anebo vtělených v podobě správného užití současného slangu anebo nejnovějších tanečních kroků. Tak dochází k vnitřní diferenciaci společnosti na „my“ a „oni“, tedy na ty, kterým je dobrý vkus vlastní a na ty, kteří jej nemají.¹¹⁵

Na základě předchozího teoretického výkladu pojmu subkultura se nyní pokusíme o aplikování konceptu na myslivost. Jsme si přitom vědomi úskalí, zda by se myslivci sami identifikovali s pojmem subkultura, nicméně s ohledem na akademický diskurz tuto teoretickou výpravu podnikneme. Začneme kontextuálním ukotvením. Historicky byli myslivci spjata s panovníky

112 Ibid., s. 192.

113 BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998, s. 16.

114 Ibid.

115 THORNTON, Sarah. *Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital*. Cambridge: Polity Press, 2003, s. 27.

a šlechtici, byla jim poskytovaná značná autonomie, do jisté míry byli např. hajní zproštění roboty anebo lovčí provozovali správu lesních úřadů.¹¹⁶ Myslivci dodnes provozují rituály, v nichž podle vlastních slov prokazují úctu zvěři či přírodě, tradice jim předepisují podávat si při setkání ruce, být slušně oblečen, společná setkání doprovází trubači (pokud jsou ve sdružení) a dodnes je provozováno sokolnictví. Obdobné atributy upomínají na propojení se šlechtou. Myslivci však tvrdí, že jejich sociální status klesá: „Celý vývoj odvětví je doprovázen poklesem prestiže myslivců v očích veřejnosti, v antimysliveckých náladách, názorových střetech myslivců s ekologickými aktivisty a obecně ve zformování silně protimyslivecké lobby.“¹¹⁷

Stát se myslivcem je možné na základě splnění zkoušky a absolvování roční praxe. I dříve se myslivec musel vyučit, prokazoval však i znalost mysliveckých signálů, které byly nezbytné pro komunikaci v lese. Součástí pasování bylo i obřadné předání loveckého tesáku. Do dnešních dní toto zůstalo zachováno při obřadu přijímání mezi myslivce, kde se nového myslivce pasující dotkne tesákem na rameni.¹¹⁸ Běžnou mysliveckou výbavou je dodnes lovecký nůž v různých provedeních, rukojeť může být např. zhotovena z paroží. Oproti pojetí Hebidge či Thornton tak myslivost vykazuje značně institucionální vstup a je rovněž regulována speciálním zákonem a vládním nařízeními, které myslivec musí dodržovat. Kromě zaměstnání je myslivost provozována i ve volném čase, což tedy částečně naplňuje subkulturní definici.

Styl v myslivosti nevnímáme jako praktiky třídního odporu, myslivci nenosí typické účesy ani nemají speciální taneční kroky. Jednotícím hlediskem je myslivecká proklamace vřelého vztahu k přírodě a ke zvěři. Myslivci užívají přírodní barvy; tradiční je zelená, hnědá či šedá. Slavnostní variací je pak černá či zelená s bílou. V poslední době se do myslivosti dostávají maskáčové vzory (camouflage), které však tradiční literatura odmítá s ohledem na nedůstojnost: „Jen málokdo z nemyslivců ví například o tom, že když myslivec vstupuje s puškou na rameni do lesních hvozdů [...], prožívá zvláštní [...] vzrušení a sváteční pocity. Z toho důvodu nechodí na lov v montérkách ani ve vojenských maskáčích a podobně, nýbrž v přiměřené myslivecké ústroji.“¹¹⁹ Tripes navíc požaduje, aby byli obdobně oblečení myslivci

116 FRANCEK, Jindřich. *Lovecká vášeň v proměnách staletí*, s. 17.

117 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 11.

118 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 29–31.

119 DOHNÁLEK, Lubomír. *Myslivci a příroda: jsou myslivci ničitelé nebo ochránci přírody?*. Olomouc: Votobia, 2000, s. 54n.

vykázání z lovu.¹²⁰ Setkáme se rovněž s reflexními vestami, oboustrannými bundami anebo pásky kolem klobouku v oranžovém či žlutém provedení. Užívá se jich na společných lovech; zákonem nejsou vyžadovány, avšak myslivecký hospodář – jakožto osoba oprávněná je vést – je může stanovit jako povinné.

Soudě dle nabídky e-shopů má současný myslivec prakticky neomezené možnosti, jak se ošatit. Krom uniform ke slavnostním příležitostem je trhu klasický sortiment: kalhoty, trika, košile, svetry, mikiny či bundy. Krom trekingově laděné obuvi je možné nosit holínky. Lze se dekorovat doplňky jako bolo (vyřezávané z jeleního paroží), motýlky, kravaty či šle. Jako šperky se nosí *grandle*, špičáky jelení zvěře, případně *hubertka*, což je osifikovaná chrupavka v srdci jelení zvěře. Vedle tradičního klobouku se nabízí kšiltovky, beranice. Pro pohodlí na posedu jsou k dostání posedové vaky, během šoulání se může hodit střelecká hůl, tzv. *pirštok*. Ve zvýšené míře je dostupný sortiment dámský a v poslední době i dětský. Krom specializovaných obchodů se myslivecké (či lovecké) vybavení distribuuje v obchodním řetězci Decathlon či jako sezónní nabídka v Lidlu. Myslivecký sortiment se podle všeho stává snadno dostupným zbožím.

Věnujme se nyní podrobně jednomu z hlavních atributů myslivosti, jímž je klobouk. Krom praktické ochrany před sluncem či naopak ztrátou tepla během zimy, je jeho role výsostně symbolická. Levou stranu klobouku je možné zdobit odznáčky, štětinami z divokého prasete, které by měly být vlastní trofejí.¹²¹ Dále pírky sojčímí či z divokých kachen, tzv. *zrcátky*.¹²² Na pravou stranu se vkládá po úspěšném lovu lovecký úlomek, trojcípá větvička z nejbližšího stromu jehličnatého či listnatého. Po ulovení kusu ji lovec dostane od svého doprovodu, anebo si vytkne za klobouk sám. Právo nosit lovecký úlomek končí odbytím půlnoci téhož dne. Zejména v souvislosti s loveckými úlomky (ale i dalšími rity spojenými se smrtí zvěře) je spojována úcta ke zvěři. Proto zmiňuje myslivecká literatura jako nemyslivecké nošení jiných pokrývek hlavy krom klobouku, v zimě je tolerována beranice. Na kšiltovku, čepici či kuklu lze totiž pouze s obtížemi připnout lovecký úlomek, a tak by nebylo možné vzdát zvěři úctu.

Úctu ke zvěři myslivec projevuje též smekáním klobouku; během zahájení lovu, výřadu, stráže u zhaslého kusu, pasování na lovce atd. Dámy české myslivosti v článku v časopise *Myslivost*

120 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 13.

121 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 23.

122 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 37.

vyjádřily nejistotu nad smekáním klobouku ženami. Některé ženy na lovech klobouk smekají, jinak naopak ne. Uvádějí, že v mysliveckém kurzu většina žen slyšela, že žena ani při slavnostních příležitostech klobouk nesmeká na rozdíl od muže.¹²³ S tímto dotazem se obrátily na Ladislava Špačka, který je znám mimo jiné svými příspěvky k etiketě. Dámy uveřejnily odpověď, která zněla ve prospěch nesmekání mysliveckého klobouku: „Dámský klobouk, a to i myslivecký, se nesnímá z hlavy jako pánský. Ani při hymně, ani v místnosti, vyjma stolování a Vámi zmíněného rituálu předání úlomku při lovu. Ženy si ho ponechávají na hlavě po celou dobu honu, i při výřadu.“¹²⁴ V následujícím čísle časopisu byla zveřejněna nesouhlasná reakce na tuto informaci od O. Tripese, který je propagátorem mysliveckých tradic: „Nevím, zda je Ladislav Špaček myslivcem a nakolik je znalcem tradic a zvyků české myslivosti. Samozřejmě uznávám, že byl na hradě a stále je významným etiketologem, ale dovoluji si pochybovat, že je též významným znalcem myslivecké morálky a etiky.“¹²⁵ Tripes se odvolává na mysliveckou literaturu, ve které obdobná výjimka není, neboť ženy by měly mít stejná práva a povinnosti jako muži: „A to je také hlavní argument, že i pro ženy patří povinnost dodržovat stejné myslivecké zvyky a tradice.“¹²⁶ Obdobné konstatování je užito i v adeptské učebnici: „Pokud žena vystupuje jako myslivec, stává se klobouk na její hlavě atributem myslivce, proto by měla smekat klobouk tak jako muži.“¹²⁷ Otázka smekání klobouku podle myslivců patří striktně pod oblast mysliveckých zvyků, a jako taková je zcela svébytná. Myslivecká styl je chápán jako stavovský odznak. Oblečení samo o sobě však myslivce nedělá, je nutné mít rovněž myslivecké vědomosti: „Je proto jasné, že nemůže býti považován za myslivce, kdo pouze loví, kdo si obleče zelené punčochy a zdobí svůj klobouček trofejí. K této hodnotě je zapotřebí mysliveckých odborných znalostí a mysliveckého jednání.“¹²⁸ Nejen myslivecké tradiční oblečení (na rozdíl od kamuflážních vzorů), ale i tradice by odpovídaly pojmu subkulturní kapitál.

123 POSKOČILOVÁ, Libuše. Dámy, nechte na hlavě. *Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2014, roč. 62 (92), č. 10, s. 94.

124 POSKOČILOVÁ, Libuše. *Dámy, nechte na hlavě*.

125 TRIPES, Oldřich a Jiří KASINA. Dámy budu mít jiné tradice a zvyky? In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 15.10.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2014/Listopad-2014/DAMY-BUDOU-MIT-JINE-TRADICE-A-ZVYKY>

126 Ibid.

127 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty*. I. *Myslivecká osvěta.*, s. 23.

128DOHNÁLEK, Lubomír. *Myslivci a příroda*, s. 46.

Myslivost se vyznačuje svébytným stylem, který však spíše nežli praktiky odporu vyjadřuje úctu k přírodě a k mysliveckým tradicím, která odkazuje na historické sepětí s aristokracií. Objevuje se však „lovecký aspekt“ v podobě kamuflážních vzorů, který je tradiční literaturou odmítán. Myslivecká literatura obsahuje normativní předpisy, které by měly být závazné. Myslivci si hlídají svébytnost tradic a nepřipouštějí zásahy vnějších autorit.

Myslivercký jazyk

Myslivercká mluva je popisována jako jeden z nejrozšířenějších zvyků. Myslivci jazykem nejenom konstruují mysliverckou realitu, ale sdílí i jazykové normativy. Vedle termínů, které jsou prezentovány jako jednoznačné, existují i případy, ve kterých se podle myslivercké literatury často chybuje. Vědět, co je v dané subkultuře možné označit jako vhodné a co už je považováno za přílišné snažení či nadužívání (over-using), lze v souladu s Thorntonovou označit jako vtělený subkulturní kapitál, který propůjčuje svému držiteli status toho, jenž drží krok s dobou (hipness).¹²⁹ Jazyk je pro mysliverce instrumentem symbolizujícím vědění, a z toho plynoucí symbolickou mocí. Tu mohou uplatňovat vůči laikům, ale i uvnitř společenství nad těmi, kteří jistými vědomostmi nedisponují. Vztáhneme-li tuto premisu na mysliverost, bude nás zajímat, jaké výrazy jsou hodnoceny jako nesprávné a z jakého důvodu. Jazyk se může stát nástrojem ostrakizace, neboť jak říká Komárek, jeho užívání je spjato s citovým vztahem:

„Emocionální vazba na vlastní jazyk (nemusí to být nutně jazyk mateřský, může se jednat i o lokální jazyk kulturní komunikace) je velmi silná a nezřídka bývá zvykem se dívat na jazyky sousedních etnik jako na neplnohodnotné [barbarské, Hottentot, Němec]. Cizinci nerozumějící místnímu jazyku bývají naivními lidmi pokládáni nezřídka za mentálně defektní či nahluclé (hrozba typu „Nerozumíš česky?!“).“¹³⁰

Hebdige jazyk subkultur chápe jako šokující, řád narušující, v případě Sex Pistols „opzlý“, což je dáno revoltou proti panujícím společenskému či rodičovskému řádu, nespokojeností s ním. Tím, že jazyk souvisí se společenským řádem, se též stává prostředkem, jak tento řád atakovat:

„Myšlenky o nedotknutelnosti jazyka jsou blízce propojeny s představou společenského pořádku. Hranice přijatelných jazykových vyjádření jsou určeny množstvím na první pohled univerzálních tabu. [...] Dá se tedy očekávat, že útoky na autorizované kódy, jimiž organizujeme a zakoušíme společenský, sociální svět mají velkou sílu provokovat.“¹³¹

Narušení řádu pak probíhá na rovině módy, chování, překračování zákona apod.

129 THORNTON, Sarah. *Club Cultures*, s. 27.

130 KOMÁREK, Stanislav. *Příroda a kultura*, s. 37.

131 HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*, s. 140.

Myslivecký jazyk je specifický, srozumitelný uvnitř skupiny, může sloužit k diferenciaci „my“ vs. „oni“. Myslivci však nestojí proti společenskému řádu ve smyslu (nejen) teenagerského ataku punkerů, moods či teddy boys, a tudíž ani jejich jazyk nemíní šokovat. Naopak se myslivci záměrně vyhýbají vulgární mluvě a zdůrazňují vřelý vztah k přírodě a ke zvěři. To souvisí pravděpodobně s tím, že myslivost je primárně spojena s lovem (jakkoli nabývá i jiných podob), a tedy i se smrtí zvěře. Ulovené zvíře symbolizuje křehkost bytí a morální odpovědnost myslivce. Tato hraniční situace vyžaduje pietu, pojí se s ní ritualizované formy jednání. Etické standardy myslivosti předepisují *stráž u zhaslého kusu* a dát zvěři *poslední hryz* či *zob*, jakožto symbol úcty.

Prohřešení se vůči tradicím by v tomto smyslu nemuselo znamenat pouze opovržení vlastní skupiny, ale zejména veřejnosti, jelikož samotná smrt zvířete se odehrává mimo zorné pole většinové společnosti: „Dnešní spotřebitel jen zřídka sám usmrcuje domácí zvířata, jejichž maso potom konzumuje. Zabíjení zvířat a řeznické zpracování masa je „detašováno“ z našeho běžného života do uzavřených objektů jatek, kam jateční zvířata absolvují často dlouhou a náročnou přepravu z místa původního chovu.“¹³²

Pro myslivce je však lov součástí myslivosti, neboť se jednou ze složek péče o zvěř (mimo příkrmování, úpravu podmínek v honitbě): „Součástí péče o zvěř je i její lov. Morální síla myslivce se projevuje v řádně prováděném lovu, respektování průběžného odstřelu, v dodržování vyšetření nástřelu a provedení dosledu (dohledávky).“¹³³ Myslivecké tradice, jejichž součástí je *myslivecká mluva*, proklamovat vyjádření úcty ke zvěři a přírodě. Jak je tedy úcta (vřelý vztah) ke zvěři v mysliveckém jazyce konstruována? Bauman tvrdí, že „vrůstáme“ do prostředí, naše zapomínání na tvorbu a reprodukci společenského řádu pak pojímá jako součást kulturní hry: „Kultura je nejúčinnější, když se přestrojí za přírodu.“ Ačkoli se myslivost odehrává především v přírodě, její ideologie a projevy nebudou „přírodní“ či „přirozené“. Je ovšem možné, že myslivost svou blízkostí světu přírody lépe maskuje svou společenskou konstruovanost. Kapitola popíše a analyzuje myslivecký jazyk, ráda by ovšem prezentovala jiné nežli notoricky známé výrazy: *běhy*, *slechy*, *světla* či *barva*.

132 WEIDINGER, Heinrich. *Myslivecká střelba*, s. 125.

133 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 47.

Znakovost mysliveckého jazyka

Myslivecký jazyk je popisován jako signifikantní a prestižní záležitost mysliveckých tradic: „Myslivecká mluva patří mezi nejznámější a nejrozšířenější myslivecké zvyky. Její znalost a používání je vizitkou odborné úrovně, uvědomělosti a cti každého myslivce.“¹³⁴ Tato oblast, je podle autorů učebního textu prostorem pro konstruktivní kritiku: „Oprava případných chyb není zesměšňováním autora, nýbrž příspěvkem k celkové propagaci a dotvoření obrazu myslivosti.“¹³⁵ Podle Hanáka by se k sobě myslivci měli chovat jak přátelé s respektem, úctou (v návaznosti na historické vztahů mezi lovci).¹³⁶ Myslivecká mluva se užívá během všech mysliveckých činností a v myslivecké literatuře. Autoři učebnice zohledňují, že myslivci mají i své „civilní života“ a užívání myslivecké mluvy by v něm působilo „násilně“. Tato formulace byla jistě zvolena s ohledem na vzrůstající procento myslivců, pro něž myslivost znamená trávení volného času, nikoli zaměstnání.

Mysliveckému jazyku je třeba se naučit, jeho správné použití je rovněž nutné pro splnění mysliveckých zkoušek – např. Tripes uvádí tato označení pro ocasy dle druhů zvěře zvěře: *kelka, pírkó, prut, chvost, proutek, oháňka, veslo, tatrč, klín*.¹³⁷ Naučit se mysliveckému jazyku neznamena pouze nahradit termíny na rovině paradigmatické, tedy obohatit vlastní slovní zásobu o jevy slangové povahy. Nový termín může zviditelnit dosud nepozorovaný jev v lese. Pobyť v lese je pro myslivce interpretací znaků. Myslivci na základě pobytu v lese fenomény pojmenovávali – ať už na základě podobnosti, kauzality či konvence: tradičně označované jako ikony, indexy či symboly.

Symboly jsou arbitrární výrazy spočívající pouze na společenské konvenci. Je obtížné určit bez etymologických exkurzů, jaké výrazy spočívají pouze na nemotivovaném vztahu mezi označujícím a označovaným. Myslivecká mluva je totiž převážně motivována podobností tvaru těla či životními projevy.

134 Ibid., s. 38.

135 Ibid.

136 Viz HANÁK JIŘÍ. *Historie českého puškařství a zdroje mysliveckých tradic: historie vývoje zbraní a lovu, myslivecké tradice, zvyky, obyčeje, legendy, významné osobnosti*. Velké Bílovice: TeMi, 2011, s. 112.

137 Dle: TRIPES, Oldřich. Dodržujme myslivecké tradice - Myslivecká mluva. In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 05.12.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2007/Brezen---2007/Dodrzujme-myslivecke-tradice---Myslivecka-mluva>

Index je příznakem, vyjádřením časové souslednosti a vztahem příčiny a důsledku. Sem můžeme řadit „pobytové znaky zvěře“ jako např.: vyšlapané cestičky jako lesní infrastruktura zvěře, pravidelně využívaná pro migraci: obecně a zvěří spárkatou využívané: *ochozy*, predátoři využívají *spády*, zajíci *pěšinky* a zvěř pernatá *stopníky*.¹³⁸ Zvěř si k odpočinku tvoří *zálehy* (jelení), či *hrabánuje* (srnčí). Po *kalištění* (čištění srsti válením v blátě, případně ochlazování) se zvěř černá či jelení otírá o stromy, aby spolu s blátem odstranila parazity.¹³⁹ Na kmenech pak zanechává našedlé stopy, tzv. *otěrky* či *malovánky*.¹⁴⁰

Jako ikony by bylo možné jmenovat na základě vizuální podobnosti „paruku“, tedy nedostatečně mineralizované paroží, které není vytloukáno ani shazováno. Parůžky nejprve rostou směrem vzhůru, ale vlivem hromadění parožní hmoty dojde k „posazení“ na hlavu srnce. Jelikož paroží neosifikuje, je stále v leči, které působí dojmem kudrlinek. Vzhledem podobě paroží je možné rozlišovat tyto druhy: *holci* či *mniši* (jimž chybí paroží), případně *zrudník* (jelen s deformovaným parožím).¹⁴¹

Tabuizované oblasti jako defekace či rozmnožování mají i v myslivosti svá označení, např.: pohlavní orgány samce zvěře spárkaté jsou *žila* (pyj) a *ráže* (varlata), souhrnně označované jako *kratiny*. Spárkatá samičí zvěř má *svírku*, *samice šelem přezku*. Rozmnožování zvěře spárkaté se označuje jako *říje*, u šelem jako *kaňkování*.¹⁴² Výkaly srnčí zvěře označují myslivci jako *hrozny*, srnčí zvěře *hrudky*, obecně zvěře srstnaté *trus*, *výpraš* je výkal zvěře pernaté.¹⁴³

Historie myslivecké mluvy

Historie myslivecké mluvy sahá do 10. století, kdy se formovalo lovecké právo. Používali ji „profesionálové“, tedy lovčí a později myslivci a obyvatelstvu nebyla srozumitelná¹⁴⁴.

138 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 39.

139 Přisouzení vlastnosti adjektivem „prasácké“ nebo označení někoho jako „prasete“ s sebou nese příznak „špinavosti“ ať ve smyslu morálním či fyzickém, tedy jako verbální atak, dohonestující něčí hygienu. Ovšem jak je uvedeno v textu, válení se válení v blátě slouží k praktickým účelům. Zvěř černá oproti zvěři srnčí a jelení nemá po uvolnění tolik parazitů (osobní zkušenost autorky).

140 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 43.

141 Ibid., s. 40.

142 Více např. Ibid., s. 39–47.

143 ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Penzum znalostí uchazečů pro vykonání zkoušek z myslivosti*. Praha: Druckvo-tisk, 1998, s. 21.

144 HROMAS, Josef a kolektiv. *Myslivost*, s. 26.

Myslivecká mluva zkoumal František Špatný, Josef Jungmann (na 1500 výrazů), Antonín Dyk aj. Tripes uvádí, že dnes myslivecký vokabulář čítá kolem 2000 výrazů,¹⁴⁵ podle Hanáka obsahuje přes 1000 výrazů;¹⁴⁶ počty tedy kolísají. Myslivecká jazyk není statickým jevem; vypomůžeme-li si lingvistickým průměrem, pak i zde v závislosti na mimo jazykových činitelích dochází k cirkulaci jednotek od periferie k jádru a naopak. Spolu s technickým vývojem zbraní se tak k periférii přesouvá *balestra* (kuše na hliněné kuličky sloužící k lovu ptactva a drobné zvěře), do centra *dvojka*, *dvoják*, *kozlice* (dle hlavně a druhu střeliva). Ekologické naladění pak rozšiřuje myslivecký slovník o termíny jako *biopás*, *biotop*. Vedle slova *lov* se objevuje sousloví „management divoké zvěře“, které akcentuje spíše aspekt plánování, ekonomických dopady na profesionální úrovni. Legislativně bylo užívání myslivecké mluvy nařízeno roku 1945 výnosem Ministerstva zemědělství.¹⁴⁷ Dnes její užití při „mysliveckých příležitostech“ ukládá Myslivecký řád.¹⁴⁸

Myslivecká mluva označuje části těla, životní projevy zvěře její pohlaví a věk, ale váže se i k lovecké kynologii, dále se vztahuje na jednání myslivců (*vývrh* – ošetření ulovené zvěře vyjmutím vnitřností, *záraz* – přerušení míchy loveckým tesákem) nejen ve spojitosti s lovem (*krmelec*, *slaniska*, *myslivecké poličko*). Centrální pozici má v myslivosti zvěř, kterou legislativa definuje jako „obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů [...]“.¹⁴⁹ Dále se zvěř dělí na *srstnatou* (savci) a *pernatou* (ptáci), *spárkatou* (na prstech má zvěř kopýtko – např. jeleni, srnci, mufloni, divoká prasata), *rohatou* či *parohatou* apod. Je možné hovořit o srně, srnci či srnčeti anebo obecně o zvěři srnčí. V tom případě se mluvčí vyhýbá nutnosti specifikovat pohlaví (či věk). Pojmenování obsahuje i vědění, zda je zvěř *chráněna* (nelze lovit celoročně), *hájena* (doba lovu je omezeno) anebo *nehájena* (možno lovit po celý rok)¹⁵⁰. Např. u srnce obecného bylo v roce 2020 legislativně povoleno lovit srnce (samec) od 1. května do 30. září (oproti dřívější době lovu od 15. května), srnu od 1. srpna do 31. prosince a zvěř do dvou let celoročně.¹⁵¹

145 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 5.

146 HANÁK JIŘÍ. *Historie českého puškařství a zdroje mysliveckých tradic*, s. 108.

147 Ibid.

148 Myslivecký řád. In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.myslivost.cz/Pro-myslivce/Informace-pro-myslivce/Legislativa/Myslively-rad>

149 Zákon č. 449/2001 Sb. Zákon o myslivosti. In: *Zákony pro lidi* [online] [cit. 23.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-449>

150 Viz TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 6.

151 Např. *Doby lovu* [online] [cit. 14.10.2020]. Dostupné z: <https://www.cmmj.cz/doby-lovu/>

Konstrukce prasete divokého v myslivecké mluvě

Přípustnou variantou budou v tomto případě varianty označení prasete divokého („černá zvěř“ dle barvy srsti) v paradigmatické rovině na základě určitých vlastností.¹⁵² Myslivec pozoruje zvěř samotnou či ve skupině. Vidí-li myslivec „zvěř“, může na ní zvýznamnit některé znaky (zde: barvu srsti, konstituci, etologii) (mladší kusy se pohybují v prostoru bezstarostněji; opouští kryt a více vycházejí do otevřeného prostoru). Na jejich základě pak jedince v realitě označí odlišnými pojmy: *sele* či *markazín*¹⁵³ (jednorocní, ještě pruhovaný jedinec, tzv. „v pyžamu“), *letošák*, *lončák* (starší jednoho roku, samec, změna zbarvení, chování), věkově vzestupně dále *kňourek* či *kňour*, samice obdobně *bachyňka*, *bachyně*.

Myslivecký odhad¹⁵⁴ věku je možné provádět i za pomoci srovnání, tedy nachází-li se kus ve skupině, zde v „tlupě“. Doba lovu je dána druhem, věkem (věkovou kategorií) a pohlavím zvěře (v mysliveckých povolenkách je uveden maximální počet kusů zvěře, kterou lze ulovit – v závislosti na lokálních podmínkách dle sčítání stavů zvěře a tzv. normovaných stavů). Ačkoli je možné lovit černou zvěř celoročně bez omezení¹⁵⁵, měl by se primární odlov týkat selat a

152 Pro zpřesnění kontextu: Za Marie Terezie byly pro chov divočáků povolen pouze jako oborní, jelikož působili škody na hospodářsky využívaných pozemcích (rytím). Z obor se dostali do volné přírody během druhé světové války. Nyní se uvádí, že jsou přemnožení, ovšem některé myslivecké zdroje nesouhlasí, neboť přemnožení je definováno jako takový stav, kdy populaci zvěře nedokážou uživit okolní potravní zdroje. Rytím škodí na pozemcích, dostávají se i do intravilánů měst. Jako prevence proti africkému moru prasat (AMP) bývají stanovovány hranice, ve kterých je prováděn intenzivní odstřel. AMP se může rozšířit na populaci domácích prasat, přičemž jak divocí tak domestikovaní jedinci umírají krátce po nakažení. DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. V. Myslivecká kynologie a nemoci zvěře*, s. 55.

153 Užíváno jako jméno kapely mysliveckých trubačů. Odkaz na jejich novou píseň byl zveřejněn i na webové verzi měsíčníku Myslivost. Písňe vybočují z kánonu myslivecké hudby. Píseň „Kůrovec song“, která je variací na populární hit *YMCA* od Village People, popisuje, co by měl hajný podniknout v případě napadení lesa tímto škůdcem. Novější píseň „Voda“ tematizuje úbytek vody v krajině. Zpívaný refrén je doplněn o sloky ve formě rapových pasáží ("Je to už tak zlý, že to nutí rapovat hajný." (1:49)), členové kapely jsou tematicky oblečení, v refrénu vystupují v mysliveckých uniformách. V klipu vystupuje Alexander Hemala, který uvádí, že charakter písňe je deklamační a má zdůraznit absurditu lidského počínání vůči krajině (mj. se v písni mluví o lánech řepky, jako možné řešení se uvádí zalesňování k zadržení vláhy). Nová skladba Markazínů. In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: <https://myslivost.cz/Pro-myslivce/Ze-zivota-myslivcu/Nova-skladba-Markazinu>

154 O odhadu věku zvěře vznikají samostatné příručky, častěji se však pojí se zvěří srnčí (srnec obecný); trofeje srnčí zvěře (zde trofej: lebka se spodní čelistí) se každoročně mají zveřejňovat na *chovatelských výstavách*. Na základě chrupu (zejm. opotřebením na spodní čelisti) se provádí odhad věku zvěře, a následně se trofeji

155 Stejně tak došlo k rozšíření doby lovu další zvěře spárkaté. Do dvou let věku se může celoročně např. zvěř srnčí a jelení. Důvodem změny může být obnova lesů poškozených „kůrovcovou kalamitou“. Býložravá spárkatá zvěř (jelen, srnec, muflon, daněk) může ničit sazenice okusem či starší porosty. loupáním). Při odstranění terminálního výhonu strom přestává růst nebo je zdeformován; oloupením přichází rostlina o kůru a může uschnout (oblíbená je např. jeřabina u jelení zvěře).

lončáků.¹⁵⁶ Právní a spolkové předpisy mohou lov konkrétního jedince umožňovat, přesto však k ulovení dojít nemusí. Ať se jedná o individuální nebo společný lov, během něhož není ulovena žádná zvěř, může jít o momentální naladění střelce, bezpečnostní rizika, postavení a vzdálenost zvěře; podle druhu lovu se argumenty mohou lišit.

Variace myslivecké mluvy

Z předchozího textu je patrné, že užívání myslivecké mluvy je silně normativní záležitostí. Na společných lovech může být také nesprávné užití myslivecké mluvy předmětem mysliveckého soudu – dnes se jedná spíše o společenskou událost s cílem pobavit.¹⁵⁷ Ačkoli se se závaznou normou jazyka uchazeči setkávají při teoretickém kurzu o první lovecký lístek (který ovšem nemusí být pro část z nich prvotním setkáním s myslivostí, neboť ji vykonává někdo z rodiny, přátel apod.), přesto se v praxi vyskytují odchylky.

Oldřich Tripes v úvodu článku hovoří o nutnosti dodržování mysliveckých tradic, jejichž správné prezentování může pomoci změnit náhled nemyslivecké veřejnosti: „Je bezesporu, že pokud občan, který nemá k myslivosti blízko, tím myslím, že nemá v rodině aktivního myslivce, může svůj negativní názor změnit, když přijde do kontaktu s některým z ceremoniálů našich tradic. Ovšem za předpokladu, že to bude dobrý, bezchybný způsob dodržení zvyků a tradic.“¹⁵⁸ Podle jeho mínění by měl být v každém mysliveckém spolku někdo, kdo na toto dodržování bude dohlížet; dříve se jednalo o „kulturního referenta“, dnes tuto pozici může zastávat starší člen, místopředseda apod. Stejně jako v úvodu kapitoly i zde je korektura na místě: „Není to ale o tom, že by měl jen horlivě pranýřovat přestupky a chyby v souvislosti s mysliveckými zvyky a tradicemi, ale spíše nenápadně a neústupně při všech příležitostech vysvětlovat a taktně opravovat chyby. Vychovávat ty myslivce, kteří nejsou zatím tak znalí a zkušení.“¹⁵⁹ Jako

156 Pohlavní zralost může nastat kolem jednoho roku. Jestliže by se lovem odstranili z chovu mladí samci, snížilo by se procento zabřeznutí reprodukce schopných bachyněk (výrazně těžší kanci by je nemohli „položít“).

157 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 27.

158 TRIPES, Oldřich. *Dodržujme myslivecké zvyky a tradice. Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2019, roč. 67 (97), č. 9, s. 75.

159 Ibid.

nešvary hodnotí autor výrazy *kozy* pro *srny*,¹⁶⁰ *telko* namísto správného *koloucha*,¹⁶¹ odmítá též označení *šmola*, *šmolka*,¹⁶² neboť je „[...] slovník myslivecké mluvy vůbec nezná.“¹⁶³

Jako polemiku na užije práce článek „Myslivecké tradice jsou, když...“, ve kterém Jiří Mezenský referuje o školení pro myslivecké lektory a komisaře ČMMJ, během něhož zřejmě¹⁶⁴ J. Drmota (autor myslivecké literatury, příruček) zmiňoval též nesprávné výrazy užívání myslivecké mluvy. Začněme neproblematickými výrazy k výše zmíněným názorům O. Tripese: Chybuje se v odlišení *úlomku* o *zálomku*,¹⁶⁵ na blahopřání úspěšnému lovcovi *Lovu zdar!* se odpovídá zopakováním celé formule anebo *Zdar* nikoli děkovnou formulací *Lovcův/Lovcům díky* apod. Adeptské penzum uvádí i slavnostnější pozdrav *Myslivosti zdar*, přičemž jako odpověď se fráze zopakuje celá či pouze interjekce *Zdar*.¹⁶⁶

Jako problematická je zmíněna podoba „čiplenka kontra šmolka“ – přičemž podle autorky není zcela, zdali přednášející stranil výrazu *čiplenka* či zatracovalo oba výrazy.¹⁶⁷ V tomto bodě dochází k autorově pátrání po správnosti termínu, neboť toto zjištění nesouhlasí s jeho rodinnou tradicí: „Můj otec, který mně od malička od tajů myslivosti zasvěcoval, a který si na myslivecké tradice a mluvu potrpěl, označení *šmolka* běžně používal. Šmolka tím pádem nechybí ani v mé slovní zásobě.“¹⁶⁸ Následně autor prezentuje svá zjištění na základě konzultace s ing. Ferjentsikem¹⁶⁹: oba termíny označují samici jelena evropského, která ještě nebyla březí. Rovněž adeptská učebnice uvádí, že „staří praktikové“ by výraz *čiplenka* – termín je užíván ve

160 Samice srnce obecného.

161 Mládě jelena evropského.

162 Mělo by se jednat o mladou laň.

163 TRIPES, Oldřich. *Dodržujme myslivecké zvyky a tradice*, s. 75.

164 Autorství si však Mezenský není zcela jist, užívá tuto formulaci „Přednášející, tuším, že kolega J. Drmota [...]“. Viz MEZENSKÝ, Jiří. *Myslivecké tradice jsou, když... Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2017, roč. 65 (95), č. 4, s. 75.

165 Úlomek je menší větvička, která se používá při úspěšném lovu (úlomek za pravou stranu klobouku střelce, jako *poslední hryz* či *zob* do *sviráku* či *klovce* zvěře, vlastnický úlomek na těle zvěře, vstřelový úlomek do rány – v teplejším období by měl mít praktický význam, aby se do rány nedostal hmyz), zálomky myslivci klasifikují jako „němou mysliveckou mluvu“ a používají ji při stopování zvěře (dohledání, dosled), upozornění na nebezpečí apod.

166 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty*. I. *Myslivecká osvěta*, s. 39.

167 Pro názornost cituji část problematické věty, kde je toto zmíněno, „[...] ale co s čiplenkou kontra šmolkou?“. In: MEZENSKÝ, Jiří. *Myslivecké tradice jsou, když... Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2017, roč. 65 (95), č. 4, s. 75.

168 Ibid.

169 Pravděpodobně se jedná o ing. Kolomana Ferjentsika, autora mysliveckých článků. Viz: Šedesátiny ing. Kolomana Ferjentsika. In: *Svět myslivosti* [online] [cit. 05.12.2020]. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-svet-myslivosti-archiv/rocnik-5-2004/svet-myslivosti-c-02-04/sedesatiny-ing-kolomana-ferjentsika>

zdrobnělé variantě – neužili pro zvěř srnčí.¹⁷⁰ *Čiplenka* je původu českého, *šmolka* německého. Ferjentsik by preferoval české deminutivní označení s jistou benevolencí ke germanismu: „Použití „šmolka“ by pan kolega neviděl jako nezávažnější myslivecký hřích, ale jednoznačně by preferovaná měla být „čiplenka“.“¹⁷¹ S ohledem na věk zvěř je striktně proti „tvrdému“ užití“ *čiplena* či *šmola*. Oproti Tripesovi se tedy volněji interpretuje, co je možné v myslivecké mluvě užívat jako správné či významově přesněji: co lze ještě tolerovat.

Mezenský při citování přednášejícího zdůrazňuje morální hledisko, se kterým je použití nesprávných výrazů spjato: „Zároveň [Drmeta] hovořil o tom, jak jak všichni chápeme hloubku provinění se proti tradicím české myslivosti použitím nesprávných označení a slov.“¹⁷² Nejen že myslivci mají dohlížet na správnost mluvy a kolegy opravovat, ale také si mají být vědomi svého prohřešku a jeho závažnosti.

Za trofej bývají považovány špičáky jelení zvěře, které se užívají zejména jako šperky (prsteny, náušnice, přívěsek na náhrdelníku). Učební text uvádí jako správnou variantu termín *kelce* oproti výrazu *grandle*, který hodnotí jako germanismus.¹⁷³ Posledním vybraným příkladem budiž termíny *parukáč* a *parukář* označující samce srnce obecného, jehož paroží v důsledku poranění *ráží* (varlat) neosifikuje. K distinkci dochází, jak vidno, na základě slovtvorných sufixů *-ář* a *-áč*. Myslivecká literatura hodnotí jako správný výraz *parukáč*, jelikož argumentuje tím, že *parukář* je člověk tvořící paruky (tedy konatelské substantivum) – obdobně je prosazována forma *paličkáč* (oproti *paličkář*) pro srnce s prvním či atypickým parožím.¹⁷⁴

Tripes ve své příručce uznává, že se myslivecký jazyk může krajově lišit, a jakožto zdroj sloužící verifikaci označuje publikaci Ctirada Rakušana: „Myslivecký slovník naučný“. Důvodem chybného užití může být autorita mysliveckého učitele: „Někteří myslivci jsou při svých chybách suverénní. Za rozhodující považují skutečnost, že to tak říkal jejich děd, otec či jiný, staří myslivec, který byl považován za osobnost a nepřipouští, že se to od něj učili chybně.“¹⁷⁵ Odkážme na citát Mezenského výše, který toto tvrzení potvrzuje. Je tedy možné,

170 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 41.

171 MEZENSKÝ, Jiří. *Myslivecké tradice jsou, když...*, s. 75.

172 Ibid.

173 DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta.*, s. 40.

174 Srnec s parožím bez výsad do délky tří centimetrů je do jednoho roku věku považován za standardní kus; poté je toto paroží znakem průběžného odstřelu. Ibid., s. 41.

175 TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*, s. 8.

že jisté výrazy mohou regionálně představovat subkulturní kapitál s ohledem na normativy prezentované v myslivecké literatuře nebo naopak s vírou v rodinné či místní zvyklosti. Jazyk se stále vyvíjí (*energeia*) a navíc je možné chápat jej jako instrument, tedy přizpůsobovat si ho pro své užití, přesto se v myslivosti setkáváme s fenoménem jazykové kontroly (nebudeme mluvit o *grammar nazi*). Důraz na dodržování je prezentován s ohledem na tradici a jejich zvládnutí, mezi něž *myslivecká mluva* patří.

Interpretace prostoru

Myslivecký prostor je zaplněn texty, které jsou čteny za pomoci smyslů. Práce nejprve představí některé vizuální aspekty myslivosti, jelikož podle Komárka lidé získávají nejvíce informací z okolí zrakem (až 90 %).¹⁷⁶

Samotnou zvěř myslivec musí umět *přečíst*, *obeznat*, chce-li ji ulovit. Vizuálně se posuzuje stav zvěře podle ročního období (pozdě kladená mláďata mívají horší šanci přežít zimu a mohou značit „slabou“ matku) či srovnáním s okolními kusy (mladší kusy *přebarvují* dříve, vyměňují letní či zimní srst; starší kusy dříve *vytloukají lýči* či *shazují* paroží později – věk je jedno z kritérií pro oprávněnost ulovení). Provádí se zraková kontrola vnitřních orgánů uloveného kusu.

Některé znaky mohou odlišovat druhy zvěře: Holubi hřivnáči mají v ohbí křídel *zrcátko*, bílou skvrnu. Tato skvrna může sloužit jako odlišení od holuba doupňáka, který má zelenou skvrnu kolem krku (zároveň je menší a není lovnou zvěří) *Zrcátko* však může být indikátorem možnosti ulovení. Myslivci tvrdí, že pokud je skvrna rozeznatelná, je možné na holuba vystřelit, neboť se nachází v takové vzdálenosti, kdy by jej broky měly usmrtit, nikoli pouze ranit (*myslivecká rána* viz níže).

Sami myslivci do přírody umisťují symboly. Jako „němá myslivecká mluva“ bývají označovány *zálomky* (rozdílné jsou *úlomky*, větvičky, které se kladou na klobouk či ulovenou zvěř). Ty pomáhají stopovat zvěř, která byla postřelena (označit *nástřel*, místo, kde stála zvěř při zásahu) apod.

Vrátíme-li se ke Komárkově výroku o primární roli zraku při vnímání okolí, zbývá nám dodat, že se člověk dorozumívá akusticky, což je výhodné při komunikaci za špatné viditelnosti nebo

176 KOMÁREK, Stanislav. *Příroda a kultura*, s. 36.

na větší vzdálenost: „zvuková komunikace umožňuje použití za prudkého pohybu, tmy, popřípadě „za roh“¹⁷⁷ Myslivci bývají v honitbě i za šera či v noci, případně zvěř nevidí, ale slyší z dálky. I proto by se měly orientovat podle zvuků. Výše zmíněné hřivnáče je možné poznat i na základě sluchu: Hřivnáči jsou typičtí poměrně hlasitým pleskáním křídly během letu, případně je možné je identifikovat podle hlubokého pětislabičného volání, přičemž poslední sloka (segment pěti slabik) končí krátkým houknutím.¹⁷⁸ Vzpomeňme též lidově tradované tříslabičné volání „pět peněz“ křepelky polní. Akusticky lze též odlišit „frnkutí“ bachyně od *bekání/bákání* srnčí zvěře (vokální životní projevy na neznámý podnět, potenciálně skýtající nebezpečí).

Akustické nápodoby hlasů zvěře využívají lovy za pomoci vábniček. Lze imitovat zvuk: kořisti (*myškovačka* či zaječí *vřeštidlo* na lišky), soka (jelení *řevnice*) potravního konkurenta (vábnička na divoká prasata), mláděte či samice (srnčí vábničky imitují *pískání*, které je nejčastějším projevem *holé* srnčí zvěře, samice, mláďata bez paroží). Myslivec musí hlasy imitovat věrně, jinak zvěř neobelstí (lestné lovy). Podotkněme, že legislativa zakazuje lovit za pomoci pouštění nahraných zvuků zvěře. Prodávají se však vábičky či CD se zvukovými stopami pro domácí použití.¹⁷⁹ V ČR funguje od roku 2010 Klub vábičů zvěře při ČMMJ.¹⁸⁰

Hlasově se projevují také honci během společného lovu – mimo snahy *zvednout* zvěř se jedná i o bezpečnostní prvek, neboť *lečí* (prostorem, kde probíhá lov) postupují i ozbrojení lovci. Sami myslivci přikládají estetický a též bezpečnostní význam mysliveckému troubení (na borlici či lesnici). Tyto zvyky byly do Čech přeneseny na popud hraběte Šporka. „Klub trubačů ČMMJ“¹⁸¹ byl založen v roce 1991.

177 Ibid.

178 Okrajově zmiňme, že myslivci hovoří o lovu hřivnáčů jako o výzvě. Ptáci jsou velmi ostražití a lovec se musí nepozorovaně dostat pod stromy (*našoulat*). Původně typičtí obyvatelé lesa se dnes stěhují do intravilánů, kde se sice i nadále zdržují spíše v parcích, avšak ztrácí svou plachost.

179 Např. zde: Elektonická vábnička. In: *Elovec.cz* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: <https://www.elovec.cz/elektonicka-vabnicka-prase-divoke>

180 Klub vábičů zvěře při ČMMJ. In: [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/OMS/klubvabicu/Home.aspx>

181 Klub trubačů ČMMJ. In: [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: <http://trubaci.cz/>

Myslivci mohou zvěř v prostoru vnímat i olfaktorickými vjemy: pach říjného jelena se označuje jako *prk*, divoká prasata po sobě zanechávají vůni *magi*¹⁸². Ovšem svůj pach mají i lidé. Spárkatá zvěř se primárně orientuje za pomoci čichu.¹⁸³ Uvádí se, že během lovu soupeří rozum člověka a smysly zvěře. Chce-li být lovec úspěšný, využívá ve svůj prospěch směr větru a volí mu úměrně místo v honitbě (na *čekanou*, *šoulačku*), aby jej zvěř *nenavěťřila*. Před senosečí se plaší srnčí zvěř, aby nebyla zraněna žacími stroji. Pokud mláďata neutečou (obraný reflex je přitlačit se v případě nebezpečí k zemi), odnáší se v trsech trávy, v rukavicích anebo se doporučuje potřít ruce bezovou šťávou, a zmírnit tak lidský pach.¹⁸⁴ Charakteristickou vůni vydává prostředí, např. ranní či večerní vůně luk apod.¹⁸⁵

Jakožto celorepublikový fenomén myslivost skýtá řadu regionálních, ale i rodinných variant, které nemusí mohou být ve vědomí uživatelů tohoto jazyka (slangu) označeny jako nesprávné. S ohledem na instrumentální povahu jazyka (jazyk jako nástroj) by snad bylo možné konstatovat, že význam je dán užitím (viz jazykový znak). Myslivecká literatura však dává některým výrazům přednost před jinými, v některých případech se jedná o takřka puristické snahy (potlačení germanismů jako *grandle*, *šmola*), slovtvorné odstínění příponou (*paličkář* pro označení povolání) anebo jazykově logické přizpůsobení Lovu dík (atd.) jakožto poděkování. Znalost mysliveckého jazyka je znakem cti a vzdělání, způsobem tvoření obrazu myslivosti, celkově spadá do mysliveckých tradic a zvyků. Dostáváme se na pole stavovských hodnot, kde „tradiční“ je ztotožněno s „dobrým“. Myslivecký jazyk je exkluzivním znakem komunity, spolu s tradicemi obohacuje lov o estetický význam.

Jazyk v subkultuře může nabývat podoby subkulturního kapitálu, který odděluje ty myslivce, kteří mysliveckou mluvu neovládají a ty, kteří zvládají i nejjemnější nuance. Myslivecká proklamace vyjadřování úctě zvěři prostřednictvím jazyka je podle autorčina mínění spíše

182 In: HEISE, Katrin. *Autorin und Jägerin Pauline de Bok - „Tief in uns steckt immer noch ein Jäger“* [online]. 2019 [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunkkultur.de/autorin-und-jaegerin-pauline-de-bok-tief-in-uns-steckt.970.de.html?dram:article_id=452695

183 Vizuálně detekuje spíše pohyb, nevidí na velké vzdálenosti: Chce-li se myslivec nepozorovaně pohybovat, musí tak činit plynule a potichu; proto jsou vyžadovány nešustivé materiály, vyvarovat se myslivec má kovového zvuku, který zvěř leká.

184 V rámci akce *Červen měsíc myslivosti* byly zveřejněny plakáty upozorňující na nebezpečí pro mláďata apelující proto volnému pobíhání psů, sbírání mláďat (domnělá pomoc veřejnosti „opuštěným“ mláďatům; matka se opodál pase a mláďe bez pachu je v bezpečí proti predátorům a pohybu v přírodě. Např. Pozor na máďata v lese a v přírodě. In: *Suché Lazce* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: <http://www.suchelazce.cz/aktuality/pozor-na-madata-v-lese-a-v-prirode>

185 Více v kapitole Ženy v myslivosti.

záležitostí hojně strukturace pozorovaných jevů. Ačkoli nepochybně existují slova, jimž bychom přisoudili atribut libozvučnosti (např. deminutivní *malovánky*), termíny jako *zrůdník* či *vývrh* (zřejmě v souvislosti s nakumulováním konsonant „vrh“ a otevřenou slabikou evokující vomitus) příliš esteticky neznějí.

Ženy v myslivosti

Předmětem zájmu kulturních studií je i koncept genderu. Ten je vnímán jako protiklad k pojmu pohlaví, jež je chápáno jako biologická konstrukce. Naproti tomu gender je kategorií spíše sociální konstrukce, která reguluje chování žen a mužů a jejich vzájemných vztahů a společenskou přijatelnost těchto projevů: „Feminita a maskulinita jako projevy genderu jsou tedy výsledkem kulturní regulace chování, pokládaného za sociálně přiměřené danému pohlaví.“¹⁸⁶ Kategorie genderu není esenciální (a priori daná), a záleží proto na způsobech, jakými se o ní hovoří: „Vzhledem k tomu, že gender je pokládán za záležitost kultury spíše než přírody, vždy souvisí s tím, jak jsou muži a ženy reprezentováni.“¹⁸⁷

Tato práce proklamuje konstruktivistické pojetí reality, a proto by nerada opomenula tento základní oborový koncept zdůrazňující rovnost mezi jedinci lidské společnosti. Tématem kapitoly bude reprezentace žen v myslivosti, jejichž počet v poslední době narůstá. Kapitola je rozdělena do dvou částí. Jako teoretický vstup do problematiky budou prezentovány informace z českých a německojazyčných zdrojů. Pohříchu se jedná o internetové zdroje, neboť tématu byla zatím věnována nepatrná pozornost a média jako jediná pružně reagovala na tento fenomén. Následně bude analyzována kniha loveckých příběhů *Když myslivcem je žena...* autorky Jitky Vaňkové Příbylové. Cílem kapitoly bude porovnání reprezentace českých a zahraničních myslivkyň s ohledem na motivaci pro vstup do myslivosti a jejich zkušenosti v této primárně maskulinně pojímané oblasti.

Situace v České republice

Na území České republiky působí oficiální klub sdružující ženy, jež provozují myslivosti. Starším z nich je spolek *DIANA, I. myslivecký spolek žen* (dále jen DIANA), který byl založen roku 2009 s primární působností v jižních Čechách. V roce 2012 pak vznikl *Klub dámy české myslivosti ČMMJ, z.s.* (dále jen DČM). Celkový počet členů ČMMJ je zhruba 65 000 myslivců.¹⁸⁸ Součástí ČMMJ je téměř 3000 myslivkyň,¹⁸⁹ spolek DIANA uvádí, že sdružuje

186 BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*, s. 57.

187 Ibid.

188 HLOUŠKOVÁ, Lenka. Dámy v zelených kamizolách. In: [cit. 02.12.2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/damy-v-zelenych-kamizolach-315299>

189 Klub Dámy české myslivosti ČMMJ, z.s. In: [cit. 17.11.2020]. Dostupné z: <https://www.damyceskemyslivosti.cz/>

více než devadesát žen,¹⁹⁰ DČM má více než 150 členek.¹⁹¹ Nyní uvedme alespoň základní informace k oběma klubům v rozhovorech, které poskytly samy členky

Členky spolku DIANA se od sebe liší věkem i profesí. V rámci myslivosti se věnují lovecké kynologii, sokolnictví, trubačství, sportovní střelbě apod, ale i kulturním a loveckým akcím. Jako spíše ženskou doménu označují práci s mládeží: „Ve své činnosti se především věnujeme práci s dětmi, ke kterým máme jako ženy a matky nejbliže. Naší snahou je alespoň některé z nich odvést od televizních obrazovek a počítačů zpět do přírody, přivést je k jejímu poznávání a k její aktivní ochraně.“¹⁹² Důvodem k založení byl narůstající počet žen provozujících myslivost ať již z rodin tradičních či bez mysliveckého zázemí. Založení spolku tak umožňuje vzájemná setkávání, navazování přátelství, sdílení zkušeností a vzájemnou pomoc. Spolek navazuje mezinárodní spolupráce s myslivkyněmi z Bavorska, Maďarska a ze Slovenska (Klub slovenských poľovníčok). Cílem spolku DIANA je snaha o zlepšení náhledu veřejnosti na myslivost a její obhajoba „v moderní společnosti“. Členky uzavírají článek poděkováním svým kolegům z řad myslivců za podporu a rady, přičemž užívají metaforu myslivosti jako rodiny: „Přály bychom si, aby nás myslivost spojovala vzájemným přátelstvím a společnou láskou k přírodě v jednu velkou mysliveckou rodinu.“ Příklad sociální skupiny k rodině není dle Baumanna ničím výjimečným, neboť pro člověka rodina ztělesňuje empatii, ochotu pomoci, důvěru a vzájemné pouto.¹⁹³

Klub DČM spadá pod ČMMJ jako jeden z nejmladších klubů, prezentuje se zpravidla na dvou stranách v měsíčníku Myslivost. Cílem klubu DČM je shodně se spolkem DIANA podporování myslivosti, jeho členky patří k odlišným generacím: „nejmladší myslivkyni je 18 let, nejstarší je ... už dlouho babičkou.“¹⁹⁴ I DČM jmenují zájmy jako příroda, kynologie, sokolnictví, hudba a tradice a rovněž kladou důraz na přátelství a myslivecké vzdělávání mládeže. Klub se účastní přednášek, společných nahánek, hudebních koncertů, svým členkám nabízí např. klubové šály, kalendáře a zprostředkovává slevy na myslivecký sortiment. V roce 2020 byl klub spolupředatelem mezinárodní konference „Ženy v myslivosti – V4+“. Oba dámské kluby mají

190 DIANA, I. myslivecký spolek žen. In: . 2012 [cit. 17.11.2020]. Dostupné z: <http://www.dianatabor.cz/>

191 *Klub Dámy české myslivosti ČMMJ, z.s.*

192 DIANA, I. myslivecký spolek žen. In: *ČMMJ* [online] [cit. 17.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2012/Kveten---2012/DIANA--I--myslivecky-spolek-zen>

193 BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky*, s. 46.

194 *Klub Dámy české myslivosti ČMMJ, z.s.*

své klubové logo, které používají v mediální komunikaci; shodně je užitá žena, motiv luku či šípu, spolek DIANA užívá jelena. Presentace je tedy spíše tradiční, může odkazovat k ženským patronkám lovu, řecké Artemis či, zcela nepochybně, k její římské obdobě, Dianě.

Členkám Rady DČM jsou na klubovém webu věnovány medailonky, v nichž myslivkyně uvádějí mj. motivaci pro vstup do mysliveckých řád a své myslivecké úspěchy: Předsdkyně Jiřina Špálová jako jediná pochází z nemyslivecké rodiny, k myslivosti ji dovedla soutěž pro mládež Zlatá srnčí trofej (dále ZST), v roce 2015 jako první žena do Myslivecké rady ČMMJ, kde zastává funkci předsdkyně Kulturně propagační komise. Místopředsdkyně Jana Kollandová se rovněž účastnila ZST – nyní jako vedoucí, je zkušená komisařkou v OMS. Následují tři členky rady: Kateřina Hájková vykonává funkci finančního hospodáře, Pavla Bláhová se v prostředí myslivosti pohybuje dětství, Marie Nováková má zkoušky pro myslivecké hospodáře a trubic na lesnici, byla členkou Kulturně-propagační OMS a na počátku roku 2020 obdržela myslivecké vyznamenání III. stupně za zásluhy v myslivosti. Tři členky mají vyšší zkoušky z myslivosti.¹⁹⁵

Na svých stránkách DČM zveřejňují mediální výstupy členek (záložka „DČM v médiích“), některé reprezentativní z nich zařazují do rešerše k tématu žen v myslivosti. Členky DČM se nechtějí „oddělovat“ od mužů, snaží se o podporu žen v myslivosti a rozšíření svých řad. V případě že mají rodinu, mají na myslivost méně času než muži: „Rodina je pro nás na prvním místě – je důležitější než tento koníček, v tom se trochu lišíme od mužů, kteří mají na myslivost více času“[...].“¹⁹⁶ Kromě kynologie a rodinného zázemí zmiňují ženy jako motivaci pro vstup i partnerův zájem o myslivost. Oproti minulosti je dnes možné sehnat dámské oblečení, důraz kladou ženy nejen na módnost, ale zejména funkčnost oblečení. Smysl vidí v pojetí myslivosti jako hospodářské činnosti, péče o zvěř. Zmiňují aspekty přemnožení a křížení, nesouhlasí s představou myslivce jako zabijáka či motivaci pouhého zisku zvěřiny: „Všechny přítomné dámy odmítají být vsouvány do role vražedkyň bezbranných zvířat, třeba kvůli jídlu...“¹⁹⁷ Upřednostňovány jsou individuální lovy pro větší klid na střelbu. Snaží se také o nápravu negativního pohledu na myslivost, pracují s mládeží.

195 Ibid.

196 TÁBORSKÝ, Marek. Instinkt: Dámský hon na kance. *Dámy české myslivosti* [online]. 2018, s. 24 [cit. 12.12.2020]. Dostupné z: <https://www.damyceskemyslivosti.cz/news/instinkt/>

197 Ibid., s. 27.

V dalším článku zástupkyně DČM opět zdůrazňují odlišný přístup k myslivosti ve srovnání s muži; ženy se nesnaží s muži soutěžit, ale budují si vlastní pozici. Muži se k ženám chovají s úctou, což souzní s dříve zmiňovaným důrazem na mysliveckou soudržnost. Ženský element může sloužit jako důvod pro větší dodržování mysliveckého jazyka či etikety: „Shodují se, že namíchání pohlaví prospívá zjemnění mluvy a mravů společenství.“¹⁹⁸ Dámy uvádějí, že s sebou do lesa nosí termosku s kávou a lékárníčku, což svědčí o větší zodpovědnosti, důrazu na pohodlí a klid. Je zdůrazňována praktická stránka mysliveckého oblečení, ale opět je zmiňováno i v souvislosti se zdobností (šperky s grandlemi, prsteny z paroží, klobouky). Myslivost je pojímána jako životní styl; ovlivňuje nejen módu, ale i přátele, četbu, výběr kulturních akcí či pořízení loveckého psa. Myslivkyně hovoří o půvabu lesa za letního rozbřesku, kvůli kterému vstávají ve tři ráno; popisovány jsou vjemy auditivní, vizuální, ale i čichové. Chvilky na posedu jsou prezentovány jako okamžiky klidu, návratu do dětství a je přisuzováno spíše ženám: „Čisté kochání se okolím patří podle zjištění klubu vůbec k ženským specialitám.“ Myslivkyně více zvažují výstřel, ale s vyvrháním problém nemají, neboť jde podle jejich slov o projev úcty ke zvěři. Ne všechny myslivkyně pak jsou prezentovány jako kuchařky, ale možnost zisku zvěřiny je prezentovaná jako ceněná komodita u mužů: „Právě kuchařského umu si na ženách v zelených kamizolách myslivci obecně cení velmi vysoce. Doslova na dračku jdou ale i myslivkyně, které to u plotny zrovna nebaví.“¹⁹⁹

V reportáži pro Hunter TV²⁰⁰ jsou dotazovány ženy na motiv vstupu do myslivosti a vztah k ní. Je zdůrazňována rekreační funkce lesa, čerstvého vzduchu, dostatek pohybu, role komunity. Zájem o loveckou kynologii může ovlivňovat spotřební návyky (pořízení loveckého kopí, palné zbraně). Předsudky vůči lovům mají s ohledem na bezpečnost psů kynologičtí kolegové anebo „laici“. Psi podle myslivkyň poznají podle oblečení, kdy se jde do lesa a při práci v něm jsou šťastní. Myslivci se tak staví do role znalců nejenom zvěře, ale i psů. Podle tvrzení redaktorky ženy navazují na „předválečnou tradici“. Vývoj zastoupení žen v myslivosti by byl jistě tématem hodným výzkumu. V tuto chvíli se omezíme pouze na konstatování, že přítomnost žen byla prezentovaná (a ilustrována fotografiemi) v knize *Krásy myslivosti* z roku 1953:

198 HLOUŠKOVÁ, Lenka. *Dámy v zelených kamizolách*.

199 Ibid.

200 Ženy a lov: Nadšené kynoložky, ale i výborné střelkyně. In: *Hunter TV / TelevizeSeznam.cz* [online] [cit. 12.09.2020]. Dostupné z: <https://www.televizeznam.cz/video/mylivecke-tema/zeny-a-lov-nadsene-kynolozky-ale-i-vyborne-strelkyne-64046576>

„Do mysliveckých řad přibývá stále více žen. Ať už je vábí k myslivosti lesnické zaměstnání nebo láska k přírodě a zvěři, je tím popřeno nepsané právo, že jenom muži mohou být myslivci.“²⁰¹ Toto prohlášení se snaží evokovat nárůst žen oproti době minulé, s ohledem na kontext vzniku díla, je však možné, že šlo o popření pokrokovosti „buržoazní“ první republiky. Další fotografie mladé ženy při zkouškách z myslivosti je totiž doplněna o následující text: „Velký důraz se klade na opatrné zacházení s loveckou puškou [...]. Proto staří, „ostřílení“ myslivci odevzdávají své zkušenosti mladým mužům všech zaměstnání a dnes i ženám, které mají stejné práva.“²⁰² Vyzdvihována je rovnoprávnost jak pohlaví, tak i všeho pracujícího lidu.

Ženy na fotografiích jsou upravené, myslivecky ustrojené, nosí náušnice, některé jsou nalíčeny, je patrná výrazná rtěnka. Samozřejmě je toto možná stylizace pro účely publikace, přesto i fotografie či reportáže z lovu svědčí o užívání make-upu. Váže se tato skutečnost ke společenskému charakteru lovu? Silně nalíčeny jsou ovšem i ženy na čekáně na Instagramu či na Facebooku. Zde se může jistě jednat o estetiku platformy. V českém kontextu se objevuje hanlivé pojmenování „modelky v zeleném“. Tato problematika s ohledem na časový aspekt však nemůže být v této práci více komentována.

Je patrné, že se klub snaží demonstrovat úspěchy svých členek, ačkoli vyšší posty ČMMJ jsou převážně obsazeny muži. Ženy se snaží prosadit se po svém, ale nevydělovat se z mužského kolektivu. Uvádí blízký a samozřejmý vztah k dětem, prezentují se jako opatrnější střelkyně, ke vstupu do myslivosti je přivádí často lovecká kynologie, ale i partner anebo rodinné zázemí. Jejich snahou je rovněž vylepšit image myslivosti, jako pozitivní hodnotí zjemňování mravů v mužském kolektivu. Myslivost je pro ně formou odpočinku, ale i smysluplné péče o zvěř.

Situace v německojazyčném prostoru

V následujícím textu práce čtenáře seznámí se situací žen v Německu na základě tří textů; jedná se o dvě autorky mysliveckých publikací, přičemž obě interview byla zveřejněna v roce 2019, a jeden rozhovor s řadovou myslivkyní. V Německu bylo v roce 2015 na 30 000 myslivkyň.²⁰³

201 HÁJEK, Karel. *Krásy myslivosti*. Praha: Orbis, 1953, s. 185.

202 Ibid., s. 122.

203 VEH, Elisabeth. Jägerinnen in Deutschland - Zwischen Natur-Romantik und Beute-Machen. In: *Deutschlandfunk* [online]. 10. 12. 2015 [cit. 02.12.2020]. Dostupné

Jedná se o mladé ženy, přičemž před čtvrt století bylo jejich procentuální zastoupení pouhé jedno procento, nyní se jedná o sedm procent.²⁰⁴

Pauline de Bok je spisovatelka a novinářka nizozemského původu, která střídavě žije v Amsterdamu a v Mecklenbursku-Předním Pomořansku, kde provozuje myslivost. O svých loveckých zážitcích napsala knihu *Beute. Mein Jahr auf der Jagd*, ve které se zřídka „běžného romantizování“ obdobně laděné literatury. Kniha obsahuje detailní popisy ulovení a vyvrhování. De Bok dokonce popisuje ulovení březí bachyně, ke kterému došlo omylem. Sklidila za to kritiku ostatních myslivců, neboť obdobné zážitky se většinou nepublikují. Autorka se dle svých slov snažila oprostít lov od idyličnosti, chtěla popsat zážitky, ke kterým skutečně dochází.

Své jednání musí často obhajovat, zmiňuje však absurditu každodenního anonymního zabíjení zvířat na jatkách, kterou lidé tolerují, protože tento proces je mimo jejich zorné pole. Je připravena na kritiku od těch, kteří nekonzumují maso, ale u ostatních se jedná o zbytečnou citlivost a měli by respektovat dělbu práce, kdy někdo provozuje myslivost. Mezi jejími přáteli jsou vegetariáni, kteří myslivost vidí jako protipól k velkochovům a konzumaci masa rozumí v případě, že zvíře předtím nestrádalo a žilo v dobrých podmínkách.

Při výkonu mysliveckého práva má ráda i podzim a zimu, pobyt v lese je pro ni útekem z města, vítanou samotou. Spisovatelka přiznává, že dříve netušila, že bude umět vyvrhnout zvěř a bude hodiny sedět na dřevěných prknech posedu. Hovoří o opatrnosti, s níž se musí během čekané pohybovat, zvláštní atmosféru během čekání na zvěř. Přiznává, že jí je čekání leckdy dlouhé, ale jakmile se objeví byť jen jediný zajíc, cítí se šťastná.

De Bok dle svých slov nemá zájem o trofejové kusy, loví s ohledem na normované stavy, případně pro maso. O myslivosti by nikdy nehovořila jako o koníčku anebo zábavě, akcentuje lovecký pud, který v sobě někteří lidé stále mají. Přiznává, že jakmile je v lese beze zbraně, nevydrží venku tak dlouho. Napětí k lovu patří. Uznává rovněž, že zvěř působí roztomile, ale jakmile chce lovit, nesmí se tím nechat ovlivnit, neboť toto chápe jako biologický projev

z: https://www.deutschlandfunk.de/jaegerinnen-in-deutschland-zwischen-natur-romantik-und.1769.de.html?dram:article_id=339434

204 Německo: Počet žen v myslivosti rychle narůstá. In: *Svět myslivosti* [online] [cit. 13.12.2020]. Dostupné z: http://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/nemecko-pocet-zen-v-myslivosti-rychle-narusta?fbclid=IwAR3UheLe1Ln7k4TED_dAHZz9q6Qyi8FehQdtHTzwhcBf05Mi9tV5yvMVyUk

působení oxytocinu. Tento hormon je podle ní vyplavován, jakmile spatříme něco krásného či nemocného, co bychom měli ochránit.²⁰⁵

Ve druhém interview hovoří Alena Steinbach, kterou časopis *Stern* označil za nejúspěšnější influencerku na poli myslivosti v Německu. Autorka vydává internetový magazín *Wir jagen* a rovněž jí vyšla kniha receptů *Wild Kochen!* (česky pod názvem *Zvěřina*).²⁰⁶ Jako primární důvod provozování myslivosti uvádí získání zvěřiny jako alternativy k velkochovům a udržitelný způsob získávání masa; zvěři není třeba vyhrazovat speciální plochu a osvětlení, léky, chov volně žijící zvěře se obejde bez ekologické stopy v podobě transportu na jatka a poté do supermarketu. Steinbachová byla sama vegetariánkou,²⁰⁷ šlo o vědomé rozhodnutí, sama totiž ví, jaká práce se za opatřením masa skrývá oproti nákupu v supermarketu. Při lovu je koncentrovaná, neboť si je vědoma, že musí ukončit život zvěře. Jakmile je zvěř ulovena, nepocítuje lítost, neboť se jedná o potravinu, kterou je nutné, co nejdříve zpracovat. Jsou ovšem chvíle, kdy nevystřelí, protože nechce kazit nastalou atmosféru.²⁰⁸

V dalším rozhovoru je popisován vztah k myslivosti dvaatřicetileté Barbary Rottengruber, která pracuje jako dispečerka. Oproti Steinbach a de Bok se jedná o „obyčejnou“ ženu. Autorka článku se věnuje vyjmenování módních doplňků, softshellové oblečení zdůrazňující postavu a zmiňuje výrobu odlehčených zbraní určených ženám. Myslivkyně hodnotí jako pozitiva při trávení chvil v lese zejména klid, čas na přemýšlení, myslivost je přirovnávána k józe. V článku se hovoří o nárůstu počtu mladých myslivců a také o tom, že se z myslivosti stává trend, v souvislosti s tímto se hovoří o myslivcích-hipsterech. Přesto ji myslivkyně popisuje spíše jako poslání než jako koníček, a proto se domnívá, že mnoho nových myslivců se jí přestane časem věnovat. Střelbě je nutné věnovat pozornost, ale není podle ní obtížná.

205 HEISE, Katrin. *Autorin und Jägerin Pauline de Bok - „Tief in uns steckt immer noch ein Jäger“*.

206 Ke zhlédnutí je rovněž video, ve kterém s dětmi vaří zvěřinu. Tento formát by šel jistě porovnat s ostatními pořady o vaření pro děti. Viz: WIR JAGEN. *Nettis Naturkinder – Wild kochen mit Alena Steinbach* [online]. 2020 [cit. 13.12.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=d-by8n1-3TY>

207 Německo: Počet žen v myslivosti rychle narůstá. In: *Svět myslivosti* [online] [cit. 13.12.2020]. Dostupné z: http://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/nemecko-pocet-zen-v-myslivosti-rychle-narusta?fbclid=IwAR3UhELe1Ln7k4TED_dAHZz9q6Qyi8FehQdtHTzwhcBf05Mi9tV5yvMVyUk

208 KARKOWSKY, Stephan. *Jagd-Influencerin Alena Steinbach - „Ich schieße Tiere, weil ich sie essen möchte“* [online] [cit. 28.11.2020]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunkkultur.de/jagd-influencerin-alena-steinbach-ich-schiesse-tiere-weil.1008.de.html?dram:article_id=465467

Rottegruberová chce omezit jakékoli jiné maso, kromě zvěřiny, loví s ohledem na plán lovu. Limity zmiňuje pouze při transportu těžšího úlovku k autu (např. 50 kilo).²⁰⁹

Pojetí myslivosti podle Pauline de Bok je spíše archetypální, lovecký pud chápe jako součást lidstva, roztomilost zvěře připisuje hormonům; záměrně se zřiká idealizace lovu ve své tvorbě. Lov pro ni znamená redukci populace a udržování rozumné míry, kontrast k anonymnímu zpracování masa ve velkochovech. Stejně tak Alena Steinbach hledá alternativní způsob získání masa a zdůrazňuje ekologickou stránku myslivosti. Barbara Rottegruberová hovoří o módnosti myslivosti mezi mladšími lidmi a o rozvoji trhu s dámským mysliveckým oblečením a nabídkou zbraní.

Analýza publikace *Když myslivcem je žena...*

V následující části práce bude analyzována kniha Jitky Vaňkové Příbylové (dále jako *JVP*) na příkladu jedenácti vypravěčských pásem. Myslivci si často vyprávějí příběhy z lovu, potřebují sdílet intenzivní zážitky z přírody. Jejich prostřednictvím konstruují obraz myslivosti. Spíše nežli dodržování zvyků na společných lovech nás zajímají individuální motivy k myslivosti a názory myslivkyň na svou pozici v ní: Jaký obraz myslivosti ženy konstruují? Tuto otázku bych chtěla zodpovědět prostřednictvím vedlejších otázek: Jaké atributy vypravěčky myslivosti připisují? Jaká je jejich ženská zkušenost – ať s ohledem na primárně mužskou doménu či ve vztahu k osobnímu životu? Jaká byla motivace jejich vstupu do myslivosti? Cílem kapitoly je poskytnout počáteční vhled do problematiky žen v myslivosti.

Motivace pro vstup do myslivosti

Začněme nejprve představením jednotlivých vypravěček a věnujme pozornost jejich motivaci pro vstup do myslivosti. **JVP** tvrdí, že nepochází z myslivecké rodiny; myslivosti se věnoval pouze děda, ale ten zemřel v jejích šesti letech. I tak ovšem „zelenou krev“ zdědila, protože se od mládí zajímala o přírodu, namísto dívčích časopisů si kupovala časopis *Myslivost* a pořizovala si mysliveckou literaturu odbornou i zábavnou. Složení zkoušek z myslivosti pro ni znamenalo splnění celoživotního snu.²¹⁰ Věk jednotlivých vypravěček zpravidla není zmíněn, explicitní výjimku tvoří pouze M. Nebeská jakožto nejstarší přispěvatelka

209 VEH, Elisabeth. *Jägerinnen in Deutschland - Zwischen Natur-Romantik und Beute-Machen.*

210 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...* Slavoňov: J. Vaňková Příbylová, 2012, s. 4–6.

do publikace. Zmíněn bývá manžel, v případě JVP vnoučata, úmrtí rodiče apod. Z kontextu je tedy možné usuzovat na průměrný střední věk myslivkyň. Autorka je povoláním účetní a věnuje se bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. V souvislosti se „sedavým zaměstnáním“ zmiňuje své fyzické limity při pohybu v terénu: „To ta nešťastná kancelář, sedavé zaměstnání, špatná fyzička.“²¹¹ Ani tato skutečnost ale nebrání v úlovku, vyvolává tedy dojem přístupnosti myslivosti i pro ty, kteří nechodí pravidelně cvičit. JVP předčítá svým vnučkám knihy s mysliveckou tematikou a učí děti v mysliveckém kroužku, čímž předává svou zálibu další generaci.²¹²

Vypravěčku **Jarmilu** zná JVP z mysliveckého sdružení. Objevuje se opět představa myslivosti jako tradice, tentokrát byla zděděna po otci, se kterým chodila do lesa od dětství. Podruhé je v této souvislosti zmiňován muž; předávání tradic „z otce na syna“ patří k jazykovým klíšé (vzniknuvším jistě též na historickém základě dědičných práv). V pořadu *Tisíc let české myslivosti* tato tvrzení zaznívala opakovaně.²¹³ Jarmila se stala myslivcem jako jediná z pěti dětí, rodinná tradice tedy nemusí být bezpodmínečnou. Věnuje se nožířství, které zcela nenaplnuje tradiční představu zaměstnání pro ženu.²¹⁴ Stejně tak byla vedena k myslivosti svým otcem **Zdena Nývtová**: „Zatím, co ostatní děvčata převlékala panenky, já se toulala po lesích, sázela stromky, pomáhala při výcviku psa nebo chodila na lov kachen [...]“²¹⁵ I otec **Bohunky Švomové** byl myslivec a ona sama se provdala za oborníka. Na základě příslušnosti k myslivecké komunitě se tak může odvíjet i výběr partnerů.²¹⁶

Druhým případem je situace, kdy je sám partner myslivcem a k této činnosti se postupně přidá i jeho partnerka. To je případ **Jany Škodové**, která je s manželem již v důchodu. Při absolvování kurzu choroby zvěře se přiklonila k pojetí myslivosti jako pomoci zvěři, „a tak u ní začala převažovat více péče o zvěř než samotný lov.“²¹⁷ Stejně jako jsou individuální důvody pro vstup do myslivosti či lov sám, je i pojetí této činnosti vykládáno jednotlivci různě. **Jana J.** Pracuje ve firmě na zpracování dřeva, autorka na ní při letných setkáních obdivovala

211 Ibid., s. 38.

212 Ibid., s. 107, 165.

213 Ke zhlédnutí zde: Tisíc let české myslivosti. In: *Česká televize* [online] [cit. 23.05.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169538516-tisic-let-ceske-myslivosti/>

214 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 17.

215 Ibid., s. 52.

216 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 128.

217 Ibid., s. 121.

její vkus a záviděla jí, že je myslivkyní, protože v té době sama neměla složené myslivecké zkoušky: „Usměvavá, vždy upravená a oblečená v zelenou kamizolku.“²¹⁸ Ani Jana ale v té době myslivcem nebyla, myslivosti se věnovala s manželem. Móda je v tomto případě výrazem sounáležitosti jedince, který sám k myslivcům nepatří. I na **Martě Nebeské** vyzdvihuje JVP elegantní oblečení a její vitalitu, neboť je jí osmdesát let. Manžel se věnoval myslivosti a chtěl s ní jet na jelení říji na Slovensko. Nebeská uvádí, že s ohledem na dobový kontext toto nebylo společensky přijatelné, neboť jí bylo devatenáct let, a tak se rychle vzali. Své líbánky trávili na horské chatě v nepohodlí, ale i tak myslivosti propadla: „Vím, že mnohé ženy si svoji svatební cestu určitě představují zcela jinak, ale já byla tenkrát zamilovaná a hlasy troubících jelenů mne natolik okouzly, že jsem se už po cestě domů těšila na další říji.“²¹⁹

Hana Křenková je autorka mysliveckých kalendářů „které oblažují duši nejen nás myslivců [sic] ale i nemyslivecké veřejnosti“.²²⁰ JVP si o ni přečetla článek v *Myslivosti* a chtěla ji poznat, jelikož tušila, že naleznou společnou řeč. Myslivost tedy má pro autorku významné osobnosti i mezi ženami.²²¹ Křenková je líčena jako obětavý a pracovitý člověk, její motivy pro vstup do myslivosti nejsou blíže osvětleny, ale „čiší“ z ní i jejich děl láska k přírodě a ke zvířet.²²²

Kynologie bývá zmiňována jako jeden z důvodů pro vstup žen do mysliveckých řad, často zmiňováno bývá přísloví: „Myslivec bez psa je poloviční myslivec“.²²³ Odkazuje na historicky vyšlechtěné vlastnosti loveckých psů, kteří se užívají pro stopování, nahánění, přinášení drobné zvěře apod. **Evu K.** inspirovala pro vstup do myslivosti vyprávění myslivců-kynologů na společných akcích : „[...] a není divu, že ji to brzy chytlo za srdíčko a rozhodla se vstoupit do jejich řad.“²²⁴ **Monika Nevrživá** se k lovecké kynologii dostala díky synovu psu, kterého začala cvičit, jelikož syn studoval mimo domov. Kromě explicitních atributů sympatické a zábavné společnice je tedy vypravěčce přisuzována role obětavé matky.²²⁵ Manžel **Táni Čihákové** je kynolog, přesnější motivace pro vstup do myslivosti zmiňována není. Vypravěčka

218 Ibid., s. 103.

219 Ibid., s. 113.

220 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 29.

221 I Martě Nebeské byl věnován prostor v časopise *Myslivost*. Viz KASINA, Jiří. *Myslivecká dobrá víla.*

Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody. 2019, roč. 68 (97), č. 1.

222 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 30.

223 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*

224 Ibid., s. 138.

225 Ibid., s. 75n.

je na svůj věk „babičky“ vitální, začala studovat lesnickou školu. JVP vyjadřuje postesk nad tím, jak málo se vídají, což dává do souvislosti s uspěchanou dobou.²²⁶

Součástí vyprávění je i příběh „**známé, která si nepřeje být jmenována**“. V souvislosti s tím nejsou zmiňovány bližší údaje o vypravěčce. Signifikantní však může být obava z možného odsouzení ostatními myslivci, jelikož popisuje čekané, které neskončily žádným úlovkem. V prvním příběhu čeká vypravěčka na prasata, ale objeví se jezevec a liška, kteří na sebe reagují: „Vychutnávali jsme si tu podívanou a teď nás asi řada myslivců odsoudí, že jsme lišku nestřelili.“²²⁷ Přesto vypravěčka dodává, že nelituje, neboť se jednalo o nevšední zážitek, a navíc by si výstřelem vyplašili prasata. Ve druhém příběhu vypravěčku navětrí bachyně se selaty. Prasata utíkají, ale vypravěčka nepocituje vztek, ale soucit: „Mohla jsem jít domů. Zamyslela jsem se a jako sama máma jsem ji najednou chápala.“²²⁸ I Alena Steinbachová se vyjadřovala ve smyslu, že není stroj, a tudíž si výstřel leckdy rozmyslí. Zařazením příběhů JVP ukazuje, že ne každý lov končí úlovky, ale i to je součástí myslivosti.

Vztah k myslivosti

Při popisu myslivosti je užíváno emotivně zbarvené lexikum, ať s důrazem na krajinu: „krásná příroda obory napastvila oči a pohladila po duši“²²⁹ či ve vztahu ke zvěři, jejíž prostě pozorování činí myslivcům radost: „Hodovat sem přišel jezevec. Pěkný kavalír si přišel také trochu založit na sádlo na zimu. [...] Museli jsme se tiše smát.“²³⁰ Dochází k sakralizaci přírody, výstřel je podřizován okolní atmosféře: „Za nic na světě bych tuto téměř posvátnou chvíli nevyměnila ani za kapitální trofej, natož pak za život malého srnčátka, ze kterého za několik úplňků vyroste krásný srnčí kluk a bude se chlubit nádherným parožím, neboť v tento den byl k tomu přírodou určitě předurčen.“²³¹ Vyzván bývá často jeden z patronů myslivců, sv. Hubert. On je tím, kdo jim může úlovek darovat či odepřít: „Ten den nám byl patron myslivců svatý Hubert opravdu nakloněn, když nám oběma [s manželem] dopřál úlovek.“²³² Zaštiťování se vyšší mocí může částečně zbavovat myslivce odpovědnosti: „Ulovit se mi však nepodařilo v této honitbě nic. [...] Za to se však na svatého Huberta nezlobím, vždyť i vidět a pozorovat zvěř v přírodě je

226 Ibid., s. 92.

227 Ibid., s. 64.

228 Ibid., s. 65.

229 Ibid., s. 46.

230 Ibid., s. 63.

231 Ibid., s. 94.

232 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 130.

nezapomenutelný zážitek.²³³ Zároveň patronát vyšší moci koresponduje s personifikací přírody, prostor je naplněn životními projevy zvěře: „Naslouchat jelenímu, které se tu ozývá ze všech stran, je pro mne sváteční atmosféra živého lesa. V tu dobu jakoby [sic] příroda ke mně promluvila.“²³⁴

Myslivci preferují určitou zvěř či roční období a zároveň si uvědomují, že jejich argumentace by leckdy stěží obstála mimo mysliveckou komunitu: „Taková čekaná na lišky, to je trpělivost a obětování, odřikání večerní idylky od rodiny, teploučka, televize. To může pochopit jen myslivec.“²³⁵ Křenková si podle svých slov nenechá ujít jelení říji, obětovala by jí i dovolenou u moře.²³⁶ Do lesa se myslivkyně vypraví i navzdory nepříznivému zdravotnímu stavu, v případě Nebeské po operaci kotníku, po které se musela pohybovat s berlemi: „Má touha podívat se do lesa a možná i uvidět srncí zvěř, když říji jsem tentokrát díky [sic] svému zranění propásla, byla obrovská.“²³⁷ Stát se myslivkyní znamená přerod, změnu chování. Nevrživá na první setkání s kynologem přišla oblečená v modré modrém tričku, kraťasech a sandálech, což hodnotí jako chybu a uvádí změnu barevnosti svého šatníku: „Teď už nosím samozřejmě oblečení do barvy zelené a hnědé.“²³⁸ Další změnou je, že kvůli výcviku psa „tahá mrtvolky a kape barvu“ a že kvůli tomuto koníčku koupila pultový mrazák pro barvu a zvěř pro psa. Jedná se mj. o příklady spotřebního chování, které se pojí s provozováním myslivosti. Okrajově je v publikaci zmíněno rozšíření mysliveckého sortimentu o dámské oblečení. Nývtové její doprovod v lese vyčte, že je žena a chodí jako „slon“, což ona komentuje tím, že má o dvě čísla větší pánské holinky.²³⁹ Je zmíněna i zimomřivost žen, kterou kompenzují posedovým vakem anebo se přikrývají při čekané dekami.

Chování nemyslivců v lese, v tomto případě manžela Evy K., je popisováno se shovívavou nadřazeností. Manžela si „musí vychovat k obrazu svému“, neboť si na čekanou do lesa vzal bundu „bundu z šustivé látky a [s] reflexními nášivkami“ a po krátké chvíli si potřeboval odskočit na toaletu.²⁴⁰ Myslivec ovládá nejen znalost jak se obléci, ale také musí ovládat své

233 Ibid., s. 51.

234 Ibid., s. 30.

235 Ibid., s. 41.

236 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 30.

237 Ibid., s. 114.

238 Ibid., s. 75.

239 Ibid., s. 54.

240 Ibid., s. 141.

biologické potřeby, jelikož opustit posed může znamenat vyrušení zvěře, a tím i konec dosavadního čekání.

Návštěva lesa je pro myslivce výrazem vnitřní touhy, zde se setkávají s odlišnými zážitky oproti „uspěchané“ civilizaci: „Mé oči znavené neustálým sledováním počítače a čísel při mé profesi účetní nabírají síly z všemožných odstínů zelené barvy okolí. Zároveň vypínám i mozek a oddávám tělo tolik potřebné relaxaci.“²⁴¹ Myslivkyně vnímají sluneční paprsky, zpěv ptáků, proudění vzduchu, příroda jim slouží jako obnova sil: „Čerpám z ní neustále nevšední sílu a energii [...] a vím jedno, že příroda a myslivost jsou moje velké lásky, bez kterých se už v životě nemohu obejít.“²⁴²

Relaxace je střídána chvílemi napětí, v případě nočních čekáních až tajemna, jež souvisí s lidským spoléháním primárně na zrak: „Zcela neslyšně se k nám pod kazatelnu dostala bachyně, natáhla nás a začala vyvádět. Měla jsem z toho husí kůži po celém těle. Ve tmě, která se už snesla, to bylo opravdu velmi podmanivé. Dolů jsme neviděli nic, jen podle zvuku jsme tušili, kde je.“²⁴³ Pobyt v přírodě evokuje návrat do dětství, je spojován s radostí. Myslivost jako celek je často idealizovaná: „Do našich řad často vstupuje závist, nevraživost, nadřazenost a to jsou věci, které do myslivosti určitě nepatří.“ Může se jednat o projev eskapismu z běžného života do komunity s obdobnými zálibami a pohled na svět. Myslivci jsou pojímáni jako „zelení kamarádi“ či „kamarádi cechu Hubertova“,²⁴⁴ což souznívá se zdůrazňování spolkového charakteru myslivosti v předchozích částech práce.

Ženská zkušenost s myslivostí

Myslivost je charakterizována jako oblast působnosti mužů, což vypravěčky přijímají jako přirozené. JVP si telefonicky zamlouvá termín lovu divokého krocana v oboře, přičemž se jí zaměstnanec ptá: „To máte pro manžela, že“? Vypravěčka s klidem konstatuje, že žen lovkyň asi do obory moc nejezdí...²⁴⁵ Ženy-myslivkyně mohou dokázat, že jejich pozice není pouze v domácnosti, ale o schopnosti vařit se v publikaci příliš nepochybuje: „Žen provozujících tohoto koníčka není mnoho, ale přesto dokazujeme to, že žena nemusí být jen v zástěře u plotny s vařečkou, ale že nám také sluší zelená uniforma a že jak si umíme s vařečkou u plotny, tak si

241 Ibid., s. 60.

242 Ibid., s. 62.

243 Ibid., s. 51.

244 VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena...*, s. 4–6.

245 Ibid., s. 42.

umíme poradit s puškou v lese.“²⁴⁶ Jestliže chce žena provozovat myslivost (v tomto případě se jedná o pozvání na bažantí hon), musí zvládnout i povinnosti domácí a pracovní: „K tomu ještě zvládnout domácnost, zazimovat zahrádku, však to my ženy dobře známe, že je něco za něco.“²⁴⁷ Autorka netematizuje participaci manžela na domácích pracích, se situací je smířena.

V rámci myslivosti se JVP setkává s pocitem ohrožení ze strany manželek myslivců. Jako adeptce jí měl být přidělen *patron*; nikdo z přítomných se však nepřihlásil o roli jejího učitele, se kterým by absolvovala praktickou část výuky v honitbě. Jako důvod uvádí žárlivost manželek: „Přiznám se, že mi bylo tenkrát hrozně [...], slzy se mi draly do očí a měla jsme chuť vstát a odejít. Ale neudělala jsem to, vydržela jsem.“²⁴⁸ Autorka přiznává bolestnou zkušenost, nepodléhá však nastalému emočnímu vypětí a se situací se snaží vyrovnat tak, že se na zkoušky připravuje převážně sama.

Provozování myslivosti je ze strany žen spojeno s pocitem nejistoty zejména v oblasti střelby. Důvodem je jednak snaha zabránit utrpení zvěře ze špatně umístěné rány a rovněž obava před posměchem: „Co když se mi to nepovede? Udělám si ostudu a ještě si řeknou, nojo, ženská, cpe se někam [sic] na co nemá!“²⁴⁹ Vypravěčka se svých obav zbaví ve chvíli, kdy pozná vstřícnost oborníka a jeho manželky: „Po vlídném přijetí [...] ze mne tréma už trochu spadla a přestala jsem mít „mindrák“, že jsme lovec žena.“²⁵⁰ I zde nastupuje idealizace mysliveckého společenství ve smyslu přátelského kolektivu a šťastného zakončení příběhu: „Měla jsem nepopsatelnou radost, že se mi povedla taková rána a hlavně, že jsem jako žena neudělala ostudu.“²⁵¹ Zbraně jsou vnímány jako mužská oblast zájmu, a proto ženy mohou pociťovat nejistotu při střelbě před myslivci. Myslivost může být pociťována jako možnost, jak se vyrovnat s touto stereotypní představou. K myslivosti patří neúspěchy i počáteční nezkušenost: „Brodila jsem se sněhem k místu, odkud volal Libor [...]. Zapadla jsem až po zadek a předhrudím jsem hodila takového placáka, že kdyby prase běželo proti mně, dali bychom si hubičku. Výbuch smíchu.“²⁵² Kniha líčí lovecké příhody s nadhledem a humorem, který tyto

246 Ibid., s. 3.

247 Ibid., s. 144.

248 Ibid., s. 5.

249 Ibid., s. 13.

250 Ibid., s. 14.

251 Ibid., s. 16.

252 Ibid., s. 9.

nepříjemné situace může zmírnit či je pomoci překonat i za pomoci ostatních myslivců. Aspekt přátelství mezi muži i ženami tak v knize hraje nezanedbatelnou roli.

Myslivost je pro vypravěčky synonymem odpočinku od shonu civilizace, příležitostí potkat se s přáteli a obdivovat přírodu a zvěř. Myslivci sdílejí zážitky a specifický smysl pro humor, jsou sobě vzájemně oporou, ačkoli ženy pocítují větší nejistotu ve spojitosti se střelbou. Také je zmiňováno tradiční dělení rolí, ve kterém je žena více v domácnosti a péče o děti je její přirozenou vlastností. Motivací žen v povídkách je zpravidla rodinná tradice, zájem o myslivost u partnera či kynologie. Vyprávění budí dojem, že myslivost může provozovat každý bez přílišného ohledu na fyzickou kondici či finanční možnosti. Okrajově se vyprávění dotýká i rozšíření dámského mysliveckého sortimentu.

Myslivost v českém prostředí reprezentována jako životní styl, který ovlivňuje způsob oblékání i výběr kulturních akcí. Jako samozřejmá je zmiňována činnost s mládeží. Důvodem pro vstup bývá kynologie, rodina či parter. Oproti tomu je myslivost v německojazyčném prostoru reprezentována spíše jako ekologický a udržitelný způsob získání masa. Důležitou roli pro myslivkyně hraje i etický aspekt. Jako důvod je též zmiňován archetypální lovecký pud, ale i útěk z města a forma relaxace. Prezentace žen v myslivosti je spojena s genderovými stereotypy: Pro ženu je „přirozené“ pečování o děti vlastní či cizí v mysliveckých kroužcích. Vaření je prezentováno jako výhoda, starost o domácnost je samozřejmostí. Feminita je spojována s větší opatrností, zjemňováním mravů. Jako atribut emancipace může být vnímáno používání zbraně, individuální pobyt v přírodě, přesto je převládající způsob reprezentace myslivkyň spíše konzervativní záležitostí.

Závěr

Myslivost a postava myslivce-lovce prodělala dlouhý historický vývoj. Z pravěkých lovců se stali středověcí lovčí, kteří doprovázeli šlechtu. Lov byl obohacen o rituály, na nichž současní myslivci staví svou identitu a exkluzivitu myslivosti. Patronem myslivců se stává sv. Hubert. Ve 19. století se výkon práva myslivosti váže na vlastnictví půdy. Tak vznikají honební pozemky, na kterých je dle legislativa možné provozovat myslivost.

Na počátku nového tisíciletí myslivci dle svých vlastních slov prožívají pocit skepse vůči vlastnímu společenskému statusu. Cítí se vystavení nepřízni médií, ale i společenských nálad. Snaží se proto hledat způsoby, jak obhájit svou roli v současné době. Zároveň se snaží vypořádat s dichotomizací mysliveckého společenství s ohledem na etiku lovu, dodržování tradic či oblékání.

Ze sféry povolání se myslivost přesouvá spíše do volnočasové aktivity. Myslivci o ní hovoří jako o životním stylu, koníčku či poslání. Do mysliveckých řad vstupuje také stále více žen.

Cílem práce bylo zjistit, jak je konstruovaná myslivost v 21. století na základě kvalitativní analýzy rozličné myslivecké literatury. Práce byla strukturována dle teoretických oborových konceptů

Konstruktivistická teorie Bergera a Luckmanna vnímá realitu jako konstruovanou jedinci i společností za pomoci jazyka. Jazykem jsou konstruována typizační schémata, které ovlivňují chování k ostatním jedincům. Myslivci komunikují speciálním jazykem, který v sobě obsahuje i rozličné způsoby, jak se chovat v jistých situacích či k určitým osobám anebo zvířatům či zvěři. Myslivecké společenství je konstruováno jako prostředí vzájemné úcty, ulovení zvěři je považováno za hospodářskou činnost či součást péče o zvěř, nikoli jako zábava. Myslivec by se měl snažit o *mysliveckou ránu*, která je vnímána jako poslední služba zvěři. Les je vnímán jako místo myslivců, do kterého nemyslivci vstupují pouze jako návštěvníci.

Herní aspekt kultury může strukturovat čas i prostor, sdružovat lidi ve hře. Myslivecké troubení je tradiční součástí myslivosti a dokáže strukturovat společenské akce o obohatit je o estetiku. Herní pojetí vyžaduje dodržování pravidel, co v myslivosti souvisí rovněž s bezpečností při manipulaci se zbraní.

Pomocnými koncepty byla teorie subkultur – konkrétně pojem stylu v pojetí Dicka Hebdige a subkulturní kapitál jakožto zprostředkovatel prestižního statusu uvnitř ohraničené komunity.

Myslivost lze chápat jako subkulturu se svébytnou módou a jazykem. Myslivci nosí přírodní barvy, zdobí se trofejemi ze zvěře, např. bola z paroží, náušnice ze špičáků jelení zvěře (*grandlí*), *pirka* ze zvěře pernaté. Myslivecký sortiment se stává součástí běžně dostupných řetězců. Myslivecké tradice, pod něž je řazeno oblékání, jsou svébytnou oblastí vědění myslivců, kde neplatí hlasy autoritativní zvenčí.

Myslivecký jazyk charakteristický značným množstvím specializovaných výrazů popisujících chování zvěře (*kalištění*, *kaňkování*), její vzhled zvěře (*mnich*, *paličkáč*), její věk (*markazín*) apod. Myslivecká literatura rozlišuje správné a špatné varianty mysliveckého jazyka. Jedná se o regionální výrazy, ale i pojmy tradované v rodině. Distinkce mezi správným a dobrým užitím myslivecké mluvy může nabývat podob subkulturního kapitálu.

Závěrečnou kapitolu práce tvořilo ohledání myslivosti z genderové perspektivy. Práce porovnávala situaci v ČR a v Německu s ohledem na motivaci žen pro vstup do myslivosti, jejich proklamovaný vztah k myslivosti a pozici v primárně maskulinní oblasti. Myslivost je prezentována jako protiklad k hektické civilizaci, který můžou ženy vychutnávat vizuálně, auditivně ale též čichově. Myslivosti se věnují ženy nejrůznějšího věku a povolání. Prezentace žen v myslivosti je spíše stereotypní; ženy pracují s dětmi v mysliveckých krouzcích, což popisují jako přirozené. S provozováním myslivosti se pojí strach z neúspěšného zásahu zvěře. Je zmiňována i obliba vaření ze zvěřiny. Důvody pro vstup jsou spjaty převážně s kynologií, členem rodiny (zmiňován je otec či dědeček) anebo partnerem. Rodinná motivace však zároveň může souviset s tradicionalitou, ke které mají myslivci silný vztah (viz dodržování rituálů, myslivecké mluvy apod.).

Myslivost v 21. století se prezentuje jako (sub)kultura se svébytnými rituály a vlastními významy. Myslivec je konstruován jako milovník zvěře a přírody, jeho úlohou je pečovat o zvěř a její životní prostředí. Lov je vnímán jako hospodářská činnost. Důrazně je odmítáno „zabíjení“, hovoří se pouze o lovu. Zejména německé myslivkyně zdůrazňují roli zvěřiny jako ekologicky získané potraviny, výjimečně je zmiňován lovecký pud. Je vyzdvihována relaxační funkce přírody, potěšení ze sledování zvěře. Myslivost si snaží zachovat svůj aristokratický charakter prostřednictvím dodržování tradic. Ty jsou konstruovány jako výraz úcty ke zvěři, přírodě, ale i mysliveckému kolektivu. Myslivci by se měli vyhýbat vulgárním výrazům, i z tohoto důvodu je vyžadováno dodržování myslivecké mluvy. Tu myslivci vnímají výraz svého vřelého vztahu k přírodě.

Práce si kladla za obecnější cíl naznačit potenciál tématu jako pole zkoumání kulturních studií. Z výše řečeno lze vyvodit, že myslivost je specifickou oblastí kultury či společnosti, která vyznává vlastní ideologii, ve které hraje centrální roli zvěř a příroda. Myslivost se tak může vymykat tradičnímu pojetí subkultury, nicméně myslivci neexistují nezávisle na okolní civilizaci. Ať je jejich motivací pro pobyt v lese eskapismus z „přetechnizovaného“ světa anebo touha po zvěřině či trofeji, musí se vyrovnávat s aktuálním diskurzem. Společenské nálady jsou popisovány nejen v periodiku Myslivost, ale rovněž i v učebnici pro adepty. Součástí výkladu jsou pak rady, jak vystupovat na veřejnosti a obhajovat myslivost. To svědčí o defenzivní pocitu myslivců v dnešní době. Bude jistě zajímavé sledovat vývoj myslivecké argumentace s ohledem např. na kůrovcovou kalamitou kvůli které by se mohl zvýšit tlak lesníků na myslivce, aby lovíli více zvěře. Další oblastí může být popularizace myslivců jako „food bloggerů“. Domnívám se proto, že si myslivost zaslouží akademickou pozornost i do budoucnosti.

Seznam zkratk

ČMMJ	Českomoravská myslivecká jednota
DČM	Klub Dámy české myslivosti ČMMJ, z.s.
JVP	Jitka Vaňková Příbylová
KS	Kulturální studia
Myslivost	Časopis Myslivost. Stráž myslivosti
OMS	Okresní myslivecký spolek

Seznam literatury

ARENDOVÁ, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: OIKOYMENH, 1996. ISBN 80-86005-13-5.

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-099-2.

BAUMAN, Zygmunt. *Myslet sociologicky: netradiční uvedení do sociologie*. Praha: Slon, 1996. ISBN 80-85850-14-1.

BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 978-80-85959-46-8.

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-141-2.

HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. V Praze: Dauphin : Volvox Globator, 2012. ISBN 978-80-7272-197-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HEŘMANOVSKÝ, Martin a Hedvika NOVOTNÁ. Hudební subkultury. In: JANEČEK, Petr, ed. *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. 1. vyd. vyd. Praha: Národní Muzeum [u.a.], 2011, s. 89–110. ISBN 978-80-7036-315-7.

HUIZINGA, Johan. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Praha: Mladá fronta, 1971. ISBN 978-80-7272-020-0.

JANSOVÁ, Iveta. Proměnlivost pojmu populární kultura v prostředí britských kulturních studií i mimo ně. . 2016, s. 18.

- KOMÁREK, Stanislav. *Příroda a kultura: svět jevů a svět interpretací, aneb, Jak je to doopravdy*. Praha: Vesmír, 2000. ISBN 80-85977-33-8.
- KREJČÍŘÍK, Mojmír. *Železniční móda: dějiny železničního stejnokroje v Českých zemích a na Slovensku*. Praha: Dokořán, 2003. ISBN 80-86569-39-X.
- LAKOFF, George a Mark JOHNSON. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host, 2002. ISBN 80-7294-071-6.
- MATOUŠEK, Václav. *Čechy krásné, Čechy mé: proměny krajiny Čech v době industriální*. 1. vyd. vyd. Praha: Agentura Krigl, 2010. ISBN 978-80-86912-36-3.
- PAULÍČEK, Miroslav. *Nikdo se neodvází říci, že je to nudné: sociologie vysokého a nízkého umění*. Vyd. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Ediční řada Studie 80. ISBN 978-80-7419-097-1.
- PETRUSEK, Miloslav. *Století extrémů a kýče. K vývoji a proměnám sociologie umění ve 20. století*. *Sociologický časopis*. 2004, roč. 40, č. 1, s. 11–36. ISSN 0038-0288.
- PRCHAL, Vítězslav. *Společenstvo Hrdinů: válka a reprezentační strategie českomoravské aristocracie 1550 - 1750*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové Noviny, 2015. Edice Česká historie 33. ISBN 978-80-7422-279-5.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.
- THORNTON, Sarah. *Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital*. Cambridge: Polity Press, 2003. ISBN 978-0-7456-6880-2.
- VESELOVSKÝ, Zdeněk. *Člověk a zvíře*. Vyd. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. ISBN 978-80-200-0756-8.
- YOUNG, Caroline. *Módní kmemy*. Praha: Slovart, 2017. ISBN 978-80-7529-340-4.

Myslivecká literatura

DOHNÁLEK, Lubomír. *Myslivci a příroda: jsou myslivci ničitelé nebo ochránci přírody?*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-409-4.

DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. V. Myslivecká kynologie a nemoci zvěře*. Praha: Myslivost, s.r.o., 2019.

DRMOTA, Josef, Miloš FISCHER a Václav VOMÁČKA. *Základy myslivosti nejen pro adepty. I. Myslivecká osvěta..* Praha: Myslivost, s.r.o., 2019. Základy myslivosti nejen pro adepty.

DRMOTA, Josef et al. *Základy myslivosti nejen pro adepty. II. Myslivost a legislativa*. Praha: Myslivost, s.r.o., 2019.

FRANCEK, Jindřich. *Lovecká vášeň v proměnách staletí*. Vyd. 1. vyd. Praha: Havran, 2008. ISBN 978-80-86515-88-5.

HÁJEK, Karel. *Krásy myslivosti*. Praha: Orbis, 1953.

HANÁK JIŘÍ. *Historie českého puškařství a zdroje mysliveckých tradic: historie vývoje zbraní a lovu, myslivecké tradice, zvyky, obyčeje, legendy, významné osobnosti*. Velké Bílovice: TeMi, 2011. ISBN 978-80-87156-64-3.

HROMAS, Josef a kolektiv. *Myslivost*. Písek: Matice lesnická ; Českomoravská myslivecká jednota, 2000. ISBN 80-86271-04-8.

MEZENSKÝ, Jiří. *Myslivecké tradice jsou, když.... Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2017, roč. 65 (95), č. 4, s. 75. ISSN 0323-214X-46887.

POSKOČILOVÁ, Libuše. *Dámy, nechte na hlavě. Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2014, roč. 62 (92), č. 10. ISSN 0323-214X-46887.

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Penzum znalostí uchazečů pro vykonání zkoušek z myslivosti*. Praha: Druckvo-tisk, 1998. ISBN 80-238-5121-7.

TRIPES, Oldřich. Dodržujme myslivecké zvyky a tradice. *Myslivost: Stráž myslivosti: časopis pro myslivce, kynology, střelce a přátele přírody*. 2019, roč. 67 (97), č. 9, s. 75. ISSN 0323-214X-46887.

TRIPES, Oldřich. *Tradice a zvyky české myslivosti*. Praha: Myslivost, 2012. ISBN 978-80-905371-1-8.

VAŇKOVÁ PŘIBYLOVÁ, Jitka. *Když myslivcem je žena....* Slavoňov: J. Vaňková Příbylová, 2012. ISBN 978-80-905153-0-7.

WEIDINGER, Heinrich. *Myslivecká střelba: tipy a triky pro lepší trefu*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4000-3.

Internetové zdroje

DIANA, I. myslivecký spolek žen. In: *ČMMJ* [online] [cit. 17.11.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2012/Kveten---2012/DIANA--I--myslivecky-spolek-zen>

DIANA, I. myslivecký spolek žen. In: . 2012 [cit. 17.11.2020]. Dostupné z: <http://www.dianatabor.cz/>

Doby lovu [online] [cit. 14.10.2020]. Dostupné z: <https://www.cmmj.cz/doby-lovu/>

HEISE, Katrin. *Autorin und Jägerin Pauline de Bok - „Tief in uns steckt immer noch ein Jäger“* [online]. 2019 [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunkkultur.de/autorin-und-jaegerin-pauline-de-bok-tief-in-uns-steckt.970.de.html?dram:article_id=452695

Hlasy jelenů. In: [cit. 20.10.2020]. Dostupné z: <http://hlasyjelenu.cz/>

HLOUŠKOVÁ, Lenka. Dámy v zelených kamizolách. In: [cit. 02.12.2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/damy-v-zelenych-kamizolach-315299>

KARKOWSKY, Stephan. *Jagd-Influencerin Alena Steinbach - „Ich schieße Tiere, weil ich sie essen möchte“* [online] [cit. 28.11.2020]. Dostupné

z: https://www.deutschlandfunkkultur.de/jagd-influencerin-alena-steinbach-ich-schiesse-tiere-weil.1008.de.html?dram:article_id=465467

Klub Dámy české myslivosti ČMMJ, z.s. In: [cit. 17.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.damycleskemyslivosti.cz/>

Klub trubačů ČMMJ. In: [cit. 29.11.2020]. Dostupné z: <http://trubaci.cz/>

Klub vábičů zvěře při ČMMJ. In: [cit. 29.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.myslivost.cz/OMS/klubvabicu/Home.aspx>

Myslivecký řád. In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.myslivost.cz/Pro-myslivce/Informace-pro-myslivce/Legislativa/Myslivecky-rad>

Německo: Počet žen v myslivosti rychle narůstá. In: *Svět myslivosti* [online] [cit. 13.12.2020].

Dostupné z: http://www.svetmyslivosti.cz/zpravy/nemecko-pocet-zen-v-myslivosti-rychle-narusta?fbclid=IwAR3UheLE1Ln7k4TED_dAHZz9q6Qyi8FehQdtHTzwhcBf05Mi9tV5yvMVyUk

Nová skladba Markazínů. In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné

z: <https://myslivost.cz/Pro-myslivce/Ze-zivota-myslivcu/Nova-skladba-Markazinu>

Nový Zéland chce v jednom regionu zakázat kočky. Prý zabíjí moc ptáků a plazů. In: *Radio*

Wave [online]. 30. 8. 2018 [cit. 19.11.2020]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/novy-zeland-chce-v-jednom-regionu-zakazat-kocky-pry-zabiji-moc-ptaku-a-plazu-7600262?page=1>

Organizační řád klubu autorů ČMMJ. In: [cit. 17.11.2020]. Dostupné

z: <https://www.myslivost.cz/OMS/klubautoru/Organizacni-rad-klubu.aspx>

Pozor na máďata v lese a v přírodě. In: *Suché Lazce* [online] [cit. 29.11.2020]. Dostupné

z: <http://www.suchelazce.cz/aktuality/pozor-na-madata-v-lese-a-v-prirode>

ProZvěřinu.cz – Zvěřina přímo od myslivců. In: [cit. 14.12.2020]. Dostupné z: <https://www.prozverinu.cz/>

Šedesátiny ing. Kolomana Ferjentsika. In: *Svět myslivosti* [online] [cit. 05.12.2020]. Dostupné z: <http://www.lesprace.cz/casopis-svet-myslivosti-archiv/rocnik-5-2004/svet-myslivosti-c-02-04/sedesatiny-ing-kolomana-ferjentsika>

TÁBORSKÝ, Marek. Instinkt: Dámský hon na kance. *Dámy české myslivosti* [online]. 2018 [cit. 12.12.2020]. Dostupné z: <https://www.damyceskemyslivosti.cz/news/instinkt/>

Tisíc let české myslivosti. In: *Česká televize* [online] [cit. 23.05.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169538516-tisic-let-ceske-myslivosti/>

TRIPES, Oldřich. Dodržujme myslivecké tradice - Myslivecká mluva. In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 05.12.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2007/Brezen---2007/Dodrzuje-myslivecke-tradice---Myslivecka-mluva>

TRIPES, Oldřich a Jiří KASINA. Dámy budu mít jiné tradice a zvyky? In: *Myslivost. Stráž myslivosti* [online] [cit. 15.10.2020]. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2014/Listopad-2014/DAMY-BUDOU-MIT-JINE-TRADICE-A-ZVYKY>

VEH, Elisabeth. Jägerinnen in Deutschland - Zwischen Natur-Romantik und Beute-Machen. In: *Deutschlandfunk* [online]. 10. 12. 2015 [cit. 02.12.2020]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/jaegerinnen-in-deutschland-zwischen-natur-romantik-und.1769.de.html?dram:article_id=339434

VOJTĚCH, Novotný. Hroch zvítězil nad katedrálou. In: *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích* [online] [cit. 11.11.2020]. Dostupné z: https://www.jcu.cz/old/Members/bumbova1/news_item.2005-07-11.3999605355

Wald-Wild-Konflikt: Jagd unter Druck - NABU. In: *NABU - Naturschutzbund Deutschland e.V.* [online] [cit. 02.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nabu.de/natur-und-landschaft/landnutzung/jagd/28614.html>

WIR JAGEN. *Nettis Naturkinder – Wild kochen mit Alena Steinbach* [online]. 2020 [cit. 13.12.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=d-by8n1-3TY>

Zákon č. 449/2001 Sb. Zákon o myslivosti. In: *Zákony pro lidi* [online] [cit. 23.11.2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-449>

Ženy a lov: Nadšené kynoložky, ale i výborné střelkyně. In: *Hunter TV / TelevizeSeznam.cz* [online] [cit. 12.09.2020]. Dostupné z: <https://www.televizeznam.cz/video/myslivecke-tema/zeny-a-lov-nadsene-kynolozky-ale-i-vyborne-strelkyne-64046576>

Ženy nebyly jen sběratelky bobulí. Vědci objevili v Americe množství hrobů pravěkých lovkyně. In: *ČT24* [online] [cit. 01.12.2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3221575-zeny-nebyly-jen-sberatelky-bobuli-vedci-objevili-v-americe-mnozstvi-hrobu-pravekych>

Kvalifikační práce

ERBEN, Jakub. *Zvířata v rituálech českých myslivců v současnosti*. 2016, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií.

SMUTNÝ, Petr. *Vztah veřejnosti k myslivosti a možnosti jeho ovlivnění se zaměřením na mladou generaci*. 2009, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Lesnická a dřevařská fakulta.

VYHNAL, Martin. *Dva odstíny zelené: Stereotypy mezi myslivci a environmentalisty*. 2011, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.